www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

NAGRADA ZA NAJ... SRBIJA Superbrands 2006/2007 ...TIJ... ...RENDOVE

BIH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	12.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

9 770032 339010 02905

PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

12. 10. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2905

НИ ПАС НИ ВУК!

ПОСТОЈЕ ЛИ ПАРАЛЕЛНИ СВЕТОВИ?

КО ЈЕ УБИО НЕАНДЕРТАЛЦА?

За сва 7 до 107!

Ripley

Веровали или не!

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• захваљујући савременим уређајима геолози могу тачно да измере брзину кретања континената. Тако се брзином од 7 центиметара сваких сто година Северна Америка удаљава од Европе, а Африка приближава ■

••• хаењо, девојке рониоци с острва Чеју у Корејском заливу које већ вековима сакупљају морску траву и морске краставце, могу да зароне до 18 метара задржавајући дах четири минута ■

••• на основу сачуваних списа, нацрт за прва контактна сочива направио је Леонардо да Винчи. Требало је да буду израђена од танког стакла испуњеног водом ■

••• много људи у свету пати од басофобије или басиофобије, страха од ходања, па стога стално леже или седе ■

••• „Чинечита“, чувени филмски студио удаљен десетак километара од Рима, отворен је 1937. године, а идеју за изградњу дао је фашистички вођа Бенито Мусолини, схватајући колика је важност кинематографије, тачније – филмске пропаганде. Мусолини је замислио да целокупном филмском производњом руководи његов син Витторио ■

••• **научно** је доказано да међусобни положај Сунца и Месеца према Земљи утиче и на понашање риба, тачније на њихов „апетит”, што је за риболовце веома значајно. Према научним сазнањима, риболовци имају највише успеха у првој четврти месеца, а најмање за време пуног месеца ■

••• амерички глумац Јул Бринер (1915–1985) био је руско-монголског порекла. Рођен је у Владивостоку као Јулиј Борисович Бринер, а већ у седамнаестој дошао је у Париз где је наступао у ноћним клубовима – певао је пратећи се на балалајци ■

••• Римљани су веровали да зелена салата успављује. Зато су је служили царевима уз вечерњи оброк како би мирно и лако утонули у сан ■

••• Американци сваке године попију у просеку око педесет милијарди таблета аспирина ■

••• језеро Никарагва једино је слатководно језеро у коме живе исте животиње и сисари као и у океану. Ово језеро некада је било део Тихог океана, а од њега се одвојило деловањем вулкана ■

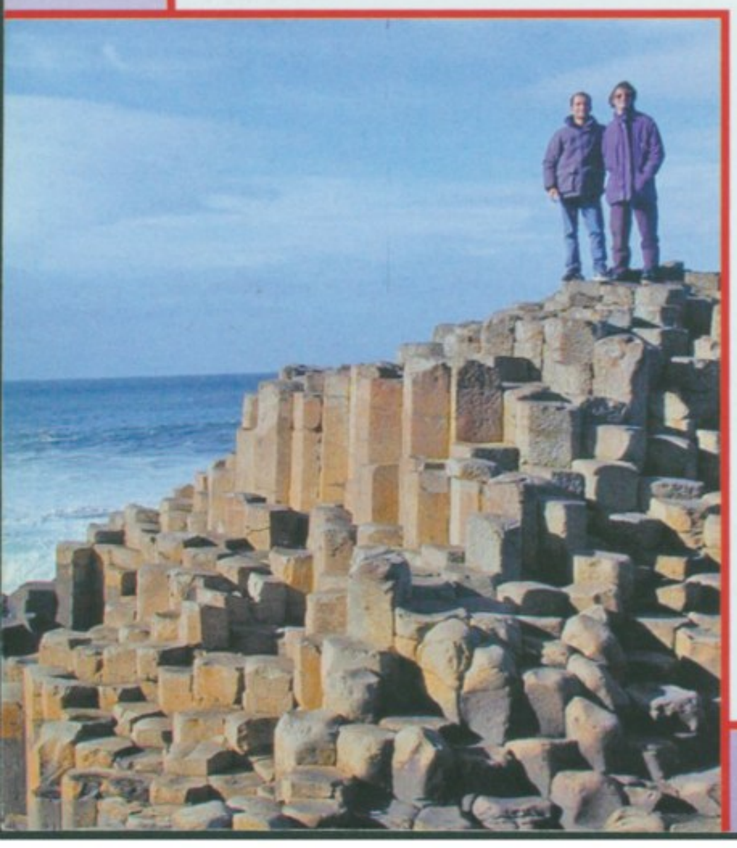

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

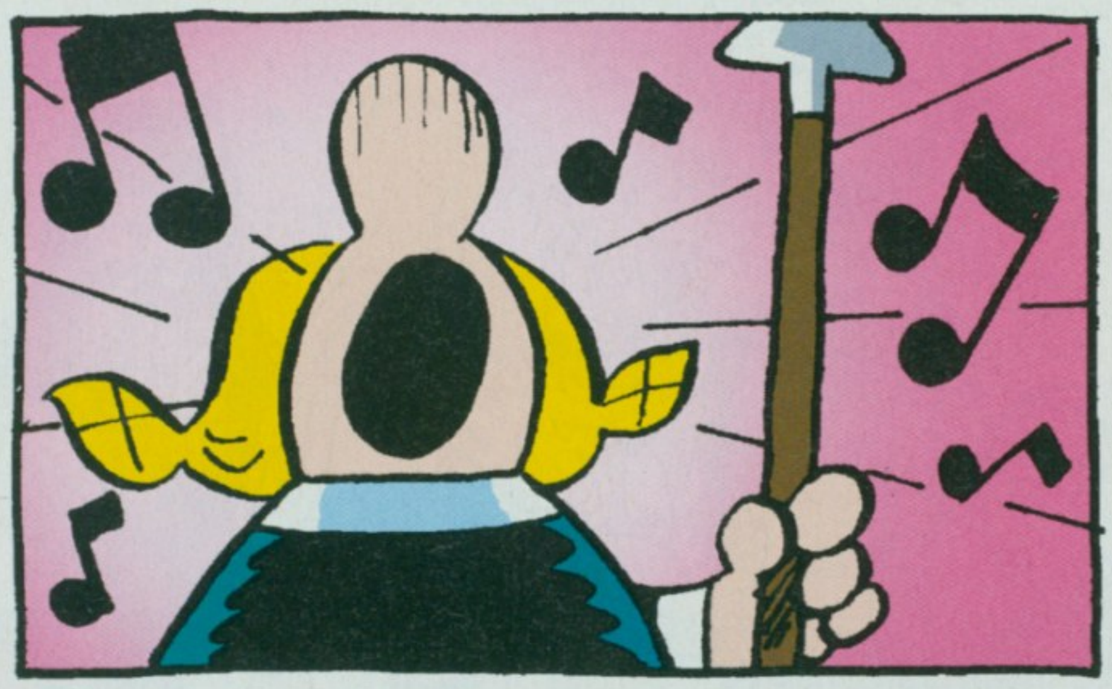

ВЕЗЕ НАШИХ И РУМУНСКИХ ВЛАДАРСКИХ ПОРОДИЦА—

ВЕЛИКЕ МАЈКЕ РУМУНКЕ

Готово јединствена појава у светској историји да суседи никад нису ратовали, чак и кад су били на различитим странама, можда има само два разлога – велику реку која их дели и много бракова који их спајају

За разлику од бројних односа са суседним Византинцима, Бугарима и Угарима, српски средњовековни владари успоставили су прве брачне везе с румунским владарским породицама релативно касно. Први брак „на највишем нивоу" био је склопљен 1360. године између последњег српског цара Стефана Уроша V прозваног *Нејаки* и Ане, кћерке влашког владара Николе Александра I. Разлог овоме није био само у чињеници да се румунске земље нису граничиле са средњовековном Рашком, него и због релативно касне појаве (тек у 14. веку) независне Влашке, односно Молдавије – земаља од којих ће, уз угарски Ердељ (Трансилванија), бити створена савремена Румунија. Влашка је област која се налази у јужном делу данашње Румуније, између Карпата и Дунава (око данашњег главног града Букурешта). Тумачи се да је „Влах"/„Влашка" реч којом су Германи (тј. Готи) означавали римске староседеоце (исто порекло има и назив „Велс" у Великој Британији). Румунска племена била су помешана и са Словенима у време сеоба, што показује велики број речи словенског порекла у савременом румунском језику, па и средњовековне титуле влашког и молдавског владара („воивода", „хосподар").

Таст цара Уроша Немањића, Никола Александар (владао од 1352. до 1364) био је син првог влашког независног владара по имену Басараб, који је носио титулу *воивода* и био оснивач влашке државе. Басараб I у почетку је био вазал угарског краља али се око 1324. године осамосталио. Он је 1330. године потукао угарску војску у бици код Посаде, чиме је осигурао независност Влашке. Основао је прву владарску династију по имену *Басараби*. Сматра се да је име Басараб куманског порекла и да значи „отац (аба) – владар (ба-

Илустровао Горан Горски

сар)". За румунску историју породица Басараба била је тако значајна да од ње потичу и називи једне области (Басарабија) и неколико градова. Из ове бројне породице потекло је неколико знаменитих владара, међу којима Мирча I Старији, као и Влад III Цепеш, познат по надимку *Дракула* (о чијем је узбудљивом и мрачном животу „Забавник" већ писао).

Бранковићи међу Власима

Мирча I Велики или Старији (или *cel Bătrân* на румунском – владао од 1386. до 1418), унук Александра I, односно нећак српске царице Ане (о чијем браку с царем Урошем нису сачувани посебни детаљи) прозван је *најлукавијим и најхрабријим хришћанским владаром* с којим су се Турци борили у време освајања Балкана. Био је значајан и за српску историју. У румунском народу остала је легенда да су Мирчине трупе учествовале у војсци кнеза Лазара на Косову, али о томе не постоје одређенији докази. Међутим, постоји податак да је Мирча основао знаменити румунски манастир *Козија*, по угледу на цркву Лазарицу у Крушевцу. Такође, забележено је да је у то време „блиски рођак" кнеза Лазара по имену Никодим Грчић основао румунске манастире Водицу, Прислоп и Тишману. Међу бројним биткама које је војвода Мирча водио с Турцима (и бар три пута их поразио) за српску историју посебно је била значајна *битка на Ровинама* 1394. године. У тој крвавој бици погинули су као турски вазали два чувена српска великаша: краљ Марко и Константин Дејановић. У бици се (на турској страни) истакао кнез Стефан Лазаревић. Према српском летописцу, „блажени Марко" (Краљевић) рекао је пред саму битку: *„Молим Бога да буде на помоћи хришћанима, па ма ја први погинуо у овом боју."* Молитва му је била услишена.

Надирањем Турака на Балкан и померањем српске државе и народа ка северу, везе с румунским владарским породицама и њихова подршка постају још важније за Србе. Од краја 15. века Влашка и Молдавија остају две једине колико-толико самосталне (иако најчешће вазалне) православне државе у југоисточној Европи према којима су стремиле бројне избеглице с Балкана – Грци, Бугари и Срби. Последњи деспоти Бранковићи – већ настањени у Угарској – успостављају блиске везе с румунским владарима. Забележено је да су јеромонах Максим Бранковић (бивши деспот Ђорђе) и његова мајка Ангелина, носећи земне остатке оца и брата, 1502. године напустили Угарску и прешли у Влашку код војводе Јована Радула IV прозваног Велики (1494–1508). Максим је постављен за митрополита (врховног поглавара влашке цркве) и неколико година обављао је не само верске него и значајне политичке послове. Сматра се да је Максим основао прву штампарију у Влашкој за штампање словенских црквених књига. У једном извору румунског порекла постоји податак (не баш сасвим поуздан) да је домаћин последњих Бранковића, „воивода" Јован Радул IV, био ожењен Српкињом Каталином из зетске владарске породице Црнојевића. Након смрти Јована Радула, монах Максим се с мајком вратио у Угарску, где је постао београдски митрополит.

Ктитори манастира

Максимов брат и последњи деспот из породице Бранковића – Јован (1496–1502) удао је своје две кћери у Влашку, односно у Молдавију. У Влашкој је за „воиводу" Басарабу Нагоја (владао 1512–1521) била удата *Милица Деспина.* Басараб Нагој је потицао из бојарске породице *Крајовешти*, која је тврдила (без поузданог основа) да је млађа (ванбрачна) грана породице *Басараб.* Владао је у време највећег успона Отоманског царства (у време султана Сулејмана Величанственог) чију је врховну власт признавао. Био је врло образован, покровитељ цркве и оснивач многих манастира. Написао је једно од првих литерарних дела на румунском језику под називом *„Поука Нагое Басараба своме сину Теодосију"*, у ком су обухваћене разне теме из области филозофије, дипломатије, морала и етике. Са супругом Деспином основао је чувени манастир Куртеа де Арђеш у тадашњој влашкој престоници, у коме се и данас може видети њихов ктиторски портрет. Између осталих доброчинстава, Нагој је помогао Максиму и Ангелини Бранковић да подигну манастир Крушедол у Срему. Сачуван је Деспинин вез („фелон") за цркву у Крушедолу на коме је извезла имена чланова своје породице, с датумом „15. јуни 1519." (годишњица Косовске битке). Нагој и Деспина имали су петоро деце – три сина и две кћери. Нагоја је накратко наследио син Јован Теодосије, кога су Турци одвели у Цариград и погубили (1521). На једној икони Богородице, коју је наручила Деспина, стоји натпис: *„Владичице, прими душу раба твојега Јована Теодосија војводе и принеси му суд. Госпођа Деспина."* Две Нагојеве и Деспинине кћери такође су биле румунске владарке: Роксанда је била удата за *Радуа Афуматија* (био пет пута проглашаван за влашког војводу у раздобљу од 1522. до 1529) с којим је имала сина који је такође постао влашки војвода (Раду Илие, владао од 1552. до 1553), док се друга кћи Стана удала за молдавског владара Стефана VI. Деспина је надживела и мужа и децу. Закалуђерила се и као монахиња Платонида умрла 1544. године. Две године након смрти, њене земне остатке влашки митрополит пренео је у ктиторски манастир Куртеа де Арђеш, где и данас почива уз мужа и децу.

Деспинина сестра Јелена Бранковић била је жена молдавског владара („воиводе" или „хосподара") Петра IV Рареша. Средњовековна Молдавија обухватала је отприлике просторе данашње североисточне Румуније као и данашњу независну републику Молдавију (раније познату као Бесарабија). У средњовековним српским летописима Молдавци се прво помињу као „Басараби" или „Кара-богданци", а име су добили по првом независном владару те земље војводи Богдану (владао од 1359. до 1365). У Гундулићевом „Осману" такође се помињу Богданци и земља Богданија. Петар IV, по надимку Рареш, био је ванбрачни син највећег молдавског владара Стефана

Великог из породице Мушатин која је владала овом земљом око три века (од 14. до 17). Међутим, као и у Влашкој, положај владара није био наследан, него изборни (владара су бирали племићи бојари, а касније то су чиниле Османлије, као врховни владари Влашке и Молдавије), тако да је његов избор и положај зависио од његове снаге и утицаја. Петар Рареш, мудар и образован човек, два пута је долазио на власт (1526–1538. и 1541–1546). Његова супруга Јелена Бранковић – „госпожа Јелена" била је велики мецена културе у својој земљи. У Ботошту саградила је цркву у којој стоји натпис: *„Јелена деспотовна, госпожа Петра војводе, дшти Јоана деспота."* У цркви у Сучави сачувани су портрети целе Јеленине породице. Забележено је и како је Јелена једном приликом помагала супругу да напише молбу султану Сулејману *„и пошто је знала српска слова, она написа писмо цару, са много срцби и жалби"* (у то време српски је био језик дипломатске кореспонденције на отоманском двору). Телесну гарду Петра Рареша чинили су Срби. Игуман манастира Неамц по имену Макарије Србин по налогу војводе написао је прву „Хронику Молдавије". Петар Рареш и Јелена Бранковић имали су петоро деце, три сина и две кћери. Након очеве смрти, два сина су један за другим постали војводе Молдавије: Илија Рареш (1546–1551) и Стефан V Рареш (1551–1552), али су обојица изгубили власт у драматичним околностима. Илија Рареш примио је ислам кад је као турски вазал проглашен за војводу. Владао је под именом Мехмет. Међутим, ипак је био збачен с престола. Умро је у избеглиштву 1562. године у Сирији. За разлику од брата, ког су збацили Турци, Стефана V Рареша убили су сами бојари 1552, када је погубљена (удављена) и његова мајка Јелена Бранковић. И трећи син Јелене Бранковић Константин изгубио је трагично живот – погубили су га Турци у Цариграду 1554. године. Као да се зли усуд последњих деспота Бранковића продужавао и

Кнегиња Наталија Обреновић

на њихово даље потомство. Ово, међутим, није био крај приче о деци Јелене Бранковић на молдавском престолу. Њена кћи Роксанда (умрла 1570) удала се за свог рођака Александру IV Лапушнеануа који је два пута постајао војвода Молдавије (1552–1561. и 1564–1568). Њихов син, као и унук (Богдан IV и Александру V), такође су постали молдавски „хосподари" крајем 16. века.

Орођавање са српским Бранковићима, који су у себи носили и крв византијских царева, без сумње је била велика част за православне владаре Влашке и Молдавије. Колика је била слава деспотске породице Бранковића у румунским земљама можда најбоље сведочи следећа прича. Неки пустолов по имену Јаков Василикос, пореклом из Ираклиона на Криту, успео је да убеди молдавског војводу Александра IV и његову супругу Роксанду да је потомак Бранковића, па тиме и рођак владарског пара. При томе је користио, вероватно фалсификовану, повељу којом га је цар Карло V наводно признао за деспота и маркиза од Пароса и Наксоса. Тако је Јаков успео не само да задобије поверење, него чак и да се у смутном времену домогне молдавског престола и да влада две године под именом Деспот Вода (војвода) (1561–1563). Тада је, краткотрајно, увео протестантизам као државну веру која је требало да замени православље, што је јединствен случај у православном свету.

До сада набројане нису биле једине брачне везе средњовековних румунских владара са женама српског великашког порекла. Било их је још. На пример, жена влашког војводе Дана I (владао од 1383. до 1386) била је „српска племкиња" Марија, чије тачније порекло не знамо. Српкиња племенита рода (Марија Деспина) била је жена војводе Мирче II (владао од 1509. до 1510, унук Влада Цепеша – Дракуле). Њихови потомци смењивали су се на влашком престолу све до 17. века. Најзад, војвода Петру Тимар (владао Влашком од 1559. до 1568) био је ожењен Јеленом из српске племићке породице Цреповића, која је умрла 1572. године у Русији. Јелена је била кћи великаша Николе Цреповића, војсковође и северинског бана.

Српско-румунске брачне везе у ново доба – Обреновићи

Са средњим веком не завршавају се бројне српско-румунске везе између владарских и племићких породица. У ново доба оне постају још чешће. Посебно добре везе с румунским породицама имали су Обреновићи. Познато је да је кнез Милош имао велика имања у Влашкој, где је у појединим раздобљима и живео. Његов брат Јеврем умро је у Манасији, у Влашкој (1856). Јевремов једини син Милош био је ожењен Румунком

Путовање кроз родослов

Од краљице Марије Карађорђевић уназад до византијске царице Еуфрозине Дукаине (30 генерација по линији женских предака)

Родослов вијуга као нека дугачка гуја кроз векове, тридесет жена, једна до друге, мајка, кћерка, унука. Тридесет рођења, тридесет судбина. Неке су живеле дуго, друге умрле младе – али свака је за собом оставила бар по једну кћи. Родословна лоза лута кроз време, језике, народе, породице и пределе, вијуга од цариградских брегова до немачких низина, од британске магле до угарске степе, од високе политике до дворских интрига из краљевских ложница.

Матрилинеарни краљичини преци:

30. *краљица* ***Марија Карађорђевић,*** краљица Југославије, рођена Хоенцолерн-Зигмаринген, принцеза од Румуније (1900–1961), удата за краља Александра I од Југославије (родила троје деце).

29. (мајка) ***Марија Александра Викторија,*** румунска краљица, рођена принцеза Сакс-Кобург-Гота, од Единбурга, принцеза Велике Британије и Ирске (1875–1938), удата за краља Фердинанда I од Румуније (родила шесторо деце).

28. (баба) ***Марија Александровна,*** војвоткиња од Единбурга, рођена велика кнегиња Романов од Русије (1853–1920), удата за војводу Алфреда од Единбурга (родила шесторо деце).

27. (прабаба) **Марија „Александровна",** руска царица, рођена принцеза Фон Хесен унд Рајн (1824–1880), удата за цара Александра II Николајевич Романова (родила осморо деце).

26. (чукунбаба) **Вилхелмина,** велика војвоткиња Хесенска, рођена принцеза Баденска (1788–1836), удата за Лудвига II, великог војводу од Хесена и од Рајне (родила седморо деце).

25. Амалија Фредерика, принцеза Баденска, рођена принцеза од Хесен-Дармштата (1754–1832), удата за Карла Лудвига, наследног принца од Бадена (родила осморо деце).

24. Хенријета Каролина Кристина Шарлота, ландгрофица од Хесен-Дармштата, рођена принцеза од Цвајбрикен-Биркенфелда (1721–1774), удата за Лудвига IX, ландгрофа Хесен-Дармштата (родила осморо деце).

23. Каролина, грофица Цвајбрикен-Биркенфелд, рођена принцеза од Насау-Сарбрикена (1704–1774), удата за Кристијана III, пфалцгрофа од Цвајбрикен-Биркенфелда (родила четворо деце).

22. Филипина Хенријета, грофица од Насау-Сарбрикена, рођена принцеза од Хоенлохе-Лангенбурга (1679–1751), удата за Лудвига Крафта, грофа од Насау-Сарбрикена (родила петоро деце).

21. Јулијана Доротеја, грофица од Хоенлохе-Лангенбурга, рођена принцеза Кастел-Ремлинген (1640–1706), удата за грофа Хајнриха Фридриха, грофа од Хоенлохе-Лангенбурга (родила шеснаесторо деце).

20. Софија Јулијана, грофица Кастел-Ремлинген, рођена принцеза Хоенлохе-Феделбах (1620–1682), удата за Волфганга Георга, грофа од Кастел-Ремлингена (родила деветоро деце).

19. Доротеја, грофица Хоенлохе-Феделбах, рођена принцеза од Ербаха (1593–1643), уда-

Елнеа Маријом из знамените бојарске породице Катарџи, кћерком Константина Катарџија и Есмералде Балша. Њихов син јединац Милан, који је рођен у Влашкој 1855. године, постао је као десетогодишњак српски кнез, а касније и краљ (владао Србијом од 1868. до 1889). Преко мајке Марије Катарџи, Милан Обреновић био је потомак неких од молдавских кнежева, попут Јана Теодора Калимачија (кнез Молдавије од 1758. до 1761) и његовог сина Георгија (кнез од 1761. до 1769). Породица Катарџи дала је неколико румунских државника, међу којима и првог председника владе независне Румуније 1862. године (Барбу Катарџи). Занимљиво је да је након брака с Милановим оцем, Елнеа Марија Катарџи-Обреновић дуго била у вези с првим независним кнезом уједињене Румуније Александром Јону Ку-

Краљица Марија Карађорђевић

зом, с којим је родила двоје деце који су, дакле, били полубрат и полусестра краља Милана Обреновића.

Као осамнаестогодишњак, кнез/краљ Милан оженио се 1875. године својом рођаком и расном лепотицом Наталијом Кешко (бабе по мајци су им биле рођене сестре из румунске бојарске породице Балша). Наталијин отац Петар Иванович Кешко био је руски пуковник пореклом из молдавске бојарске породице. Њена мајка Пулхерија потицала је из још чувеније румунске породице Стурца, која је у току 19. века дала неколико молдавских кнежева (Јоан и Михаил Стурца). Након првог раздобља љубави и страсти, када су им рођена два сина од којих је поживео само Александар (други син Сергије умро је одмах након рођења), Милан и Наталија убрзо су почели да се споре, да би након неколико година већ дошло до отворених свађа и, на крају, до развода (1888). Наталија није могла да трпи сувише лакомисленог и распусног Милана који је на крају морао да напусти и престо и Србију. Иако је покушала да буде саветник младом, плаховитом и неискусном сину, ни Наталија није успела да се одржи у бурама српске политике из које је протерана 1891. године да би након тога живела углавном у Бијарицу (Француска). Тешко разочарање бившој краљици донело је венчање њеног јединца краља Александра Обреновића за Наталијину пратиљу (дворску даму) Драгу Машин. Након тога стигао је и највећи ударац – мучко убиство краљевског пара и искорењивања породице Обреновић. Животом разочарана краљица дуго је надживела сина и мужа. Утеху је нашла у вери – прешла је у католичанство и замонашила се. Умрла је у манастиру Сен Дени, код Париза, где је и сахрањена, усред Другог светског рата (1941).

Краљица Марија Карађорђевић или путовање кроз родослов

Ни с променом владајуће династије у Србији нису престале српско-румунске брачне везе. Краљ Александар I Карађорђевић оженио се 1922. године принцезом Маријом, кћерком краља Фердинанда I из румунске краљевске породице Хоенцолерн-Зигмаринген. Марија Карађорђевић била је сестра, односно тетка последњих румунских краљева Карола II и Михаила. И по оцу и по мајци, краљица Марија Карађорђевић имала је *„најплављу"* могућу крв, односно, потицала је из самог врха европског племства. Преко ње се и породица Карађорђевић „ородила" са свим постојећим владарским породицама у Европи. На пример, мајка краљице Марије (такође по имену Марија) потицала је из британске краљевске породице (унука краљице Викторије), док је њена баба била принцеза из царске породице Романова (кћи цара Александра II). Пошто је била потомак најчувенијих владарских породица Европе, краљица Марија има врло дугачак и тачно утврђен родослов. На пример, познати су нам њени директни немачки преци по мушкој линији (преко оца) у чак 27 генерација – све тамо до првог грофа Бурхарта фон Цолерна из 11. века. Међутим, посебан куриозитет је родослов краљице Марије Карађорђевић по директној женској линији (матрилинеарном линијом – дакле, преко мајке, мајчине мајке, затим мајчине бабе по мајци и тако даље) који дајемо у прилогу. Праћењем овог родословног „пута", након равно 29 генерација и пролазећи бројне владарске дворове Угарске, Напуља, Пољске, Данске, Баварске и друге, *стижемо директно до царице Еуфрозине, жене византијског цара Алексија III Анђела и таште првог српског краља Стефана Првовенчаног Немањића.* Наиме, цар Алексије III и његова жена Еуфрозина имали су три кћери. Једна од њих (Евдокија) удала се за Стефана Првовенчаног с којим је имала синове (српске краљеве) Радослава и Владислава. Друга кћи (Ана) удала се за византијског (никејског) цара Теодора I Ласкриса и постала, након осам векова и равно 29 рађања девојчица (кћерке – мајке), директни женски предак краљице Марије. С Маријом Карађорђевић, која није имала женске деце, овај матрилинеарни низ се прекинуо. Као што је познато, краљ Александар I и Марија имали су три сина (краља Петра II, Томислава и Андреја). Као и њена претходница из земље Румуна (краљица Наталија Обреновић), Марија Карађорђевић је умрла изван Србије, као избеглица 1961. године у Лондону ■

Душко Лопандић

та за Лудвига Еберхарта од Хоенлохе-Ванденбург-Феделбаха (родила осморо деце).

18. Марија, грофица од Ербаха, рођена принцеза од Барби-Мулингена (1563–1619), удата за Георга III од Ербаха (родила десеторо деце).

17. Марија, грофица од Барби-Мулингена, рођена принцеза од Анхалт-Цербста (1538–1563), удата за Албрехта V, грофа од Барби-Мулингена (родила двоје деце).

16. Маргарета, маркгрофица од Анхалт-Цербста, рођена принцеза од Бранденбурга (1511–1578), удата за Јохана II, фирста од Анхалт-Цербста (родила седморо деце).

15. Елизабета, грофица од Бранденбурга, рођена принцеза од Данске и Норвешке (1485–1555), удата за Јоакима I Нестора, курфирста од Бранденбурга (родила петоро деце).

14. Кристина, краљица Данске и Норвешке, рођена принцеза од Саксоније (1461–1521), удата за Ханса, краља Данске и Норвешке (родила петоро деце).

13. Елизабета, принцеза Саксоније, рођена принцеза од Баварске (1443–1484), удата за Ернеста, електора Саксоније (родила седморо деце).

12. Ана, војвоткиња Баварска, рођена принцеза од Бруншвик-Грубенхагена (1414–1474), удата за Албрехта III, војводу од Баварске (родила десеторо деце).

11. Елизабета, војвоткиња од Бруншвик-Гетингена, рођена принцеза од Бруншвик-Губенхагена (?–1444), удата за Ериха, војводу од Бруншвик-Губенхагена (родила петоро деце).

10. Маргарета, принцеза од Бруншвик-Губенхагена, рођена принцеза од Јулиха (1364–1442), удата за Ота, војводу од Бруншвик-Губенхагена (родила двоје деце).

9. Ана, пфалцгрофица од Јулиха, рођена принцеза од Рајне (1346–1415), удата за Вилхелма II, војводу од Берга и Јулиха (родила четворо деце).

8. Беатриса, грофица од Фалца и Рајне, рођена принцеза од Сицилије и Арагона (1326–1365), удата за Рупрехта II, курфирста од Пфалца и Рајне (родила седморо деце).

7. Елизабета, краљица и регент Сицилије, рођена принцеза од Карантаније (регент 1348–1352), удата за Педра II Арагонског, краља Сицилије (родила деветоро деце).

6. Еуфемија, војвоткиња Карантаније, рођена принцеза од Шлеске и Бреслава (1283–1347), удата за Ота II, војводу од Карантаније (родила једно дете).

5. Елизабета, војвоткиња од Шлеске и Бреслава, рођена принцеза Халичка (1263–1304), удата за Хајнриха V Шлеског, војводу од Лигница (родила четворо деце).

4. Јелена, војвоткиња Халичка, рођена принцеза од Угарске (1244–1298), удата за Болеслава Побожног, војводу од Халича и Пољске (родила двоје деце).

3. Марија Ласкарина, краљица Угарска, рођена принцеза византијска (?–1270), удата за Белу IV, краља Угарске (родила једанаесторо деце).

2. Ана Анђела, царица Византије, рођена византијска принцеза (1174–1212), удата за Теодора Ласкариса, цара Византије у Никеји (родила троје деце).

1. Еуфрозина, царица Византије, рођена принцеза Дука (1155–1211), удата за Алексија III, цара Византије (родила троје деце) ■

ТРК ПО РОЛНИ УГЉЕНИКА

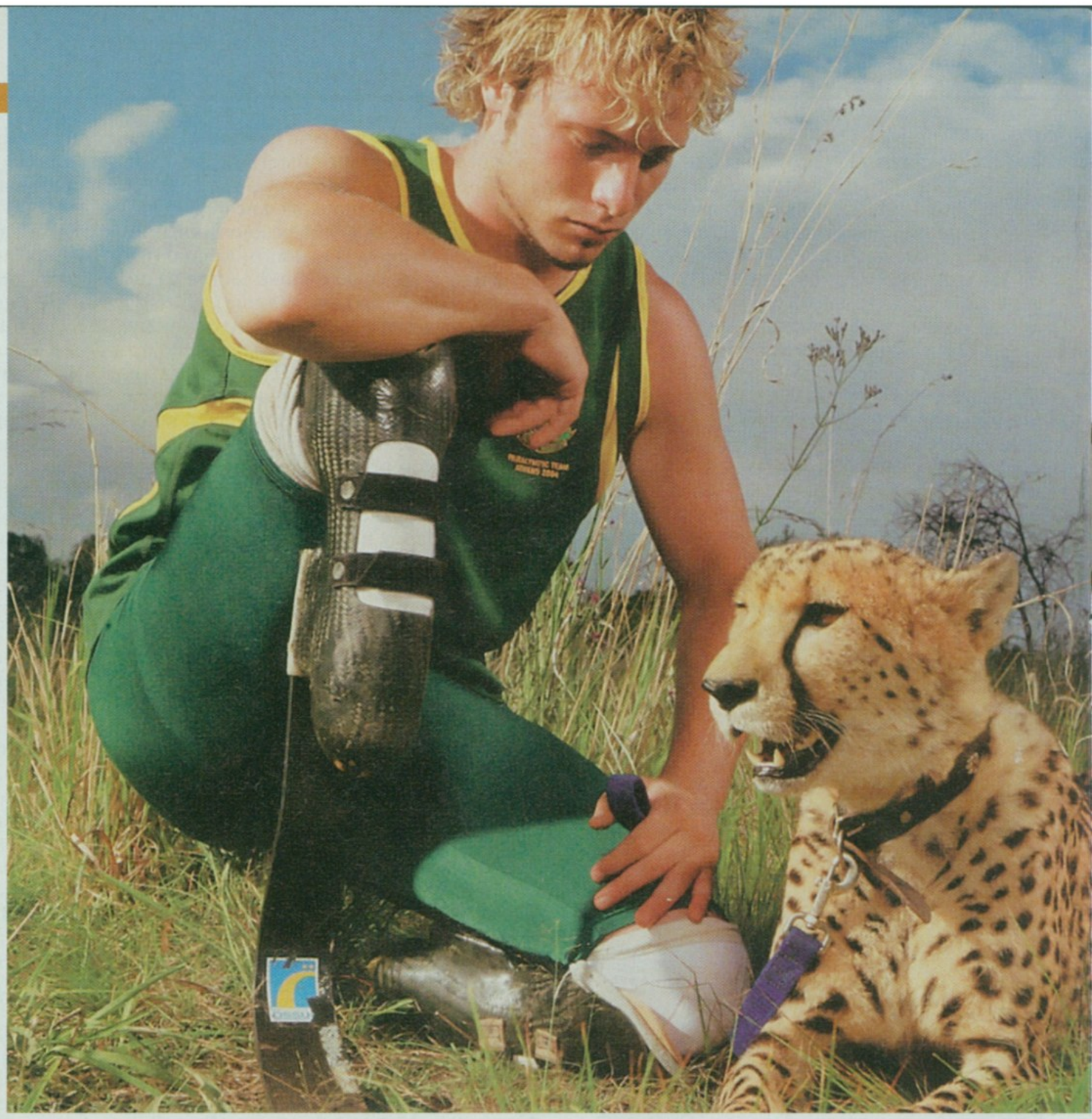

Пре неколико бројева у „Забавнику" смо објавили потресну животну причу Оскара Писторијуса, јужноафричког тркача који користи нарочите протезе зване „гепард" (по најбржој копненој животињи на свету). Колико је Оскарова воља за животом значајна за његове победе, толико су важна и помагала која користи у

Техничка прича о грађи протеза којима тркач Оскар Писторијус обара рекорде

ГИПКОСТ

„ГЕПАРД" ПОРЕЂЕЊЕ „ГЕПАРДА" СА

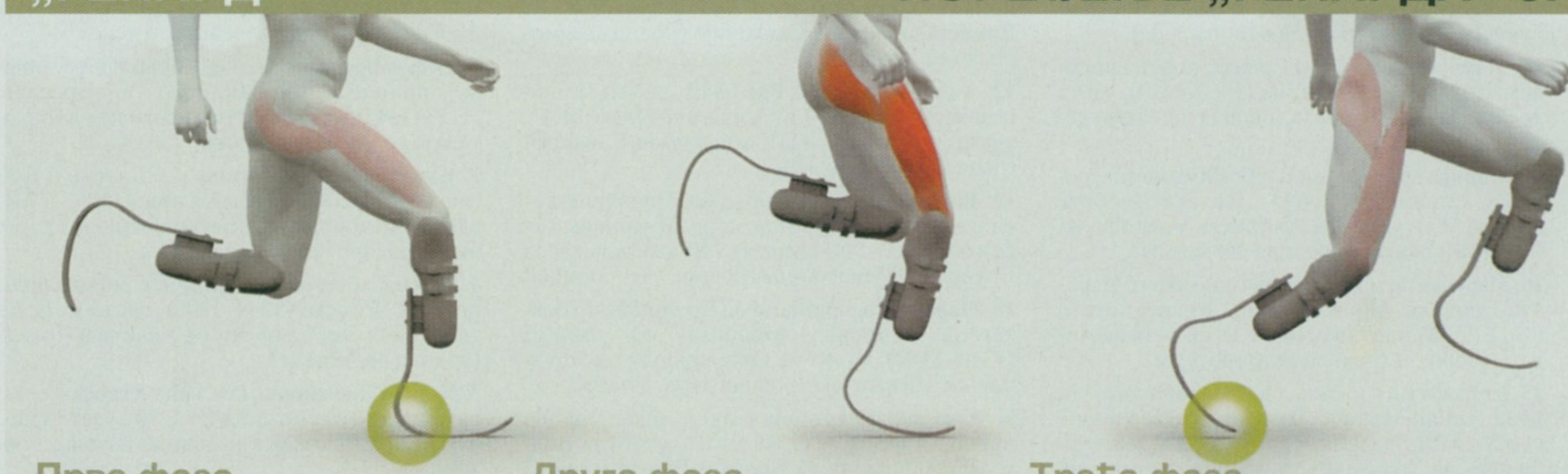

Прва фаза

Кад део шине који чини стопала налегне на земљу, гипки материјал од угљеничних влакана упија 97 одсто притиска, складиштећи енергију да одгурне Оскара напред. Што је већа брзина, већа је сила у шини.

Друга фаза

Мишићи глутеус максимус и квадрицепс највише омогућавају кретање. Закривљеност са унутрашње стране шине премешта енергију према „ножним прстима" где се складишти.

Трећа фаза

Кад се Оскар одгурне, крај протезе са „ножним прстима" ослобађа сву ту енергију као на опрузи. Без стопала или листова да припомогну, потколене тетиве и други мишићи морају да раде два-три пута јаче.

трци. Ово је прича о том необичном изуму око ког се спортски стручњаци споре – да ли су „гепарди" отежавајућа околност или су предност, вештачко ојачање које га чини бржим него што би био да има ноге?

Да подсетимо, Оскар Писторијус рођен је 1986. године у Јоханесбургу, Јужноафричка Република. На шакама је имао по пет прстију, а на ногама по два палца. На обе ноге недостајала је дуга, танка кост која образује спољашњост чланка. Његови родитељи морали су да донесу одлуку – да осуде дете на живот у инвалидским колицима, или да одобре ампутацију ногу па да од малена научи да хода са протезама. Месец дана пре Оскаровог првог рођендана, ампутиране су му ноге испод колена.

На Параолимпијади (Олимпијади за хендикепиране особе) у Атини 2004. године атлетичари Марлон Ширли и Брајан Фрејсер (обојица имају по једну ампутирану ногу) били су врхунски тркачи који су један другом обарали рекорде у трци на 200 метара, али су се, на своју жалост, надметали за – сребро. Три корака испред обојице јездио је Оскар Писторијус на својим „гепардима". Освојио је златну медаљу постигавши време од 21,97 секунди.

„Гепарде" је направила компанија „Флекс-фут" 1996. године, али их је усавршила исландска фирма „Осур" када је купила „Флекс-фут" 2000. године. Протеза изгледом подсећа на задњу ногу мачке. Узана шина протеже се из лежишта, при дну благо повија уназад и под углом савија напред. Прошлог септембра Писторијус и његов пријатељ и помоћник Тревор Браукман путовали су у Рејкјавик да испробају прототипове протеза за особе без обе ноге.

Оскар је ставио протезе и направио неколико корака. Браукман је закључио да су протезе сувише меке и да ће их Оскар поломити и то је рекао Арију Клаусену, инжењеру „Осура". Клаусен је с невericом одмахнуо главом. Он и његови сарадници урачунали су снагу с којом Оскар може да налегне на угљенична влакна од којих је протеза направљена.

Следећег јутра Оскар је наместио протезе, мало трчао и – сломио их. Клаусен је направио нови пар. Браукман је опет био сумњичав у погледу издржљивости протеза, али је Оскар желео да их испроба. Наместио их је и почео да трчи.

Кад Писторијус падне док трчи, то изгледа као проклизавање на скијама. Неколико месеци пре доласка у Рејкјавик, док је тренирао у Јужној Африци, једна протеза му је пукла и он је пао при брзини од 40 километара на час, одбио се и проклизао десетак метара. Није ништа сломио, али је на више места одрао кожу и требало је неколико недеља да зацели.

Трчећи у Рејкјавику с новим пробним протезама, Оскар је у једном тренутку чуо препознатљив крцкав звук и успео да се заустави пре

„ГЕПАРДА"

БИОЛОШКИМ УДОВИМА ПРИРОДНА НОГА

Прва фаза

Ахилова тетива обавља сличну функцију као „гепард", ублажавајући удар стопала и складиштећи енергију како би одгурнула тркача напред кад мишић листа проради.

Друга фаза

Као додатак снази коју дају глутеус максимус и квадрицепс, мишић листа спортисте почиње да ради, додајући још енергије Ахиловој тетиви.

Трећа фаза

Сви мишићи раде да подстакну тркача у следећем кораку. Ахилова тетива ослобађа 100 одсто енергије коју је тело накупило.

него што је протеза пукла. Радионица у „Осуру" пуна је титанијумских протеза, силиконских стопала и шака различитих боја коже. Један од техничара причвршћује протезу стопала за рачунарски управљано бионичко колено „рио". То је заједнички подухват „Осура" и познатог Института за технологију из Масачусетса (МИТ). Протеза има серво моторе и прецизну електронику, и стабилна је у свим ситуацијама.

„Гепарди" нису намењени ходању, већ искључиво трчању. Сваки корак делује као ход на опругама. На њима не може да се стоји без ослонца и да се креће полако. Протезама се тешко управља ако човек није навикнут.

Савитљиве протезе настају у „Осуру". Исецају се намотаји ролне угљеничних влакана прожетих смолом у четвртасте слојеве и намештају на калуп облика протезе. Зависно од спортисте за кога се протезе праве, између 30 и 90 слојева угљеничних влакана наносе се један на други. Потом се све провлачи кроз топионицу где се материјал стапа у једну целину – чврсту плочу чији је профил извијен према облику протезе. Роботизована рука исеца шине које ће се причврстити за лежишта протезе. Свака протеза кошта између 15.000 и 18.000 долара. Употреба импрегниране смоле у поступку стапања смањује количину мехурића ваздуха у материјалу који могу довести до пуцања протезе.

„Гепард" мора да буде дужи од ноге. Приликом ходања чланак на нози се сабија и шири. Тај покрет „гепард" постиже еластичним сабијањем дуж целе кривине шине, због чега људи који их носе делују као да ходају на врховима прстију.

Ограничења људског тела питање су математике. Потребно је 3556 џула да би се Оскар, који је тежак 80 килограма, кретао брзином од 9,4 метра у секунди. То је његова просечна брзина у трчању на 200 метара. Али, џули морају однекуда да дођу. Трчање се, у основи, своди на потискивање снаге у ноге и њихово коришћење, као опруга, да тело одбацују напред.

Код спортиста у трчању учествују кукови, колена, листови и чланци. Оскар нема стопала, чланке и листове. Његов тренер процењује да 85 одсто снаге долази из његових кукова, а остатак из колена. Због тог притиска комбинованог са протезом, Оскар се благо гега, а „стопала" му беже у страну. Током трчања док шине належу на стазу, сабијају се и враћају у првобитни облик, чује се звук као штрицкање маказа.

Кад Оскар Писторијус трчи, изгледа као да је на точковима. И док тркачи губе брзину излазећи из кривине, Оскаров тренер сматра да он ту добија на брзини. Најкраћа трка коју Писторијус може да трчи је 200 метара. Трка на 100 метара је прекратка, јер он треба да усклади ритам трчања, и ту га престиже сваки тркач, на протезама или здравим ногама. Кад потрчи, првих 30 метара држи погнуту главу и прави кратке, хитре кораке. Онда убрзава, сустиже остале такмичаре и у финишу их престиже ■

Џош Мекју
Снимци Бербел Шмит

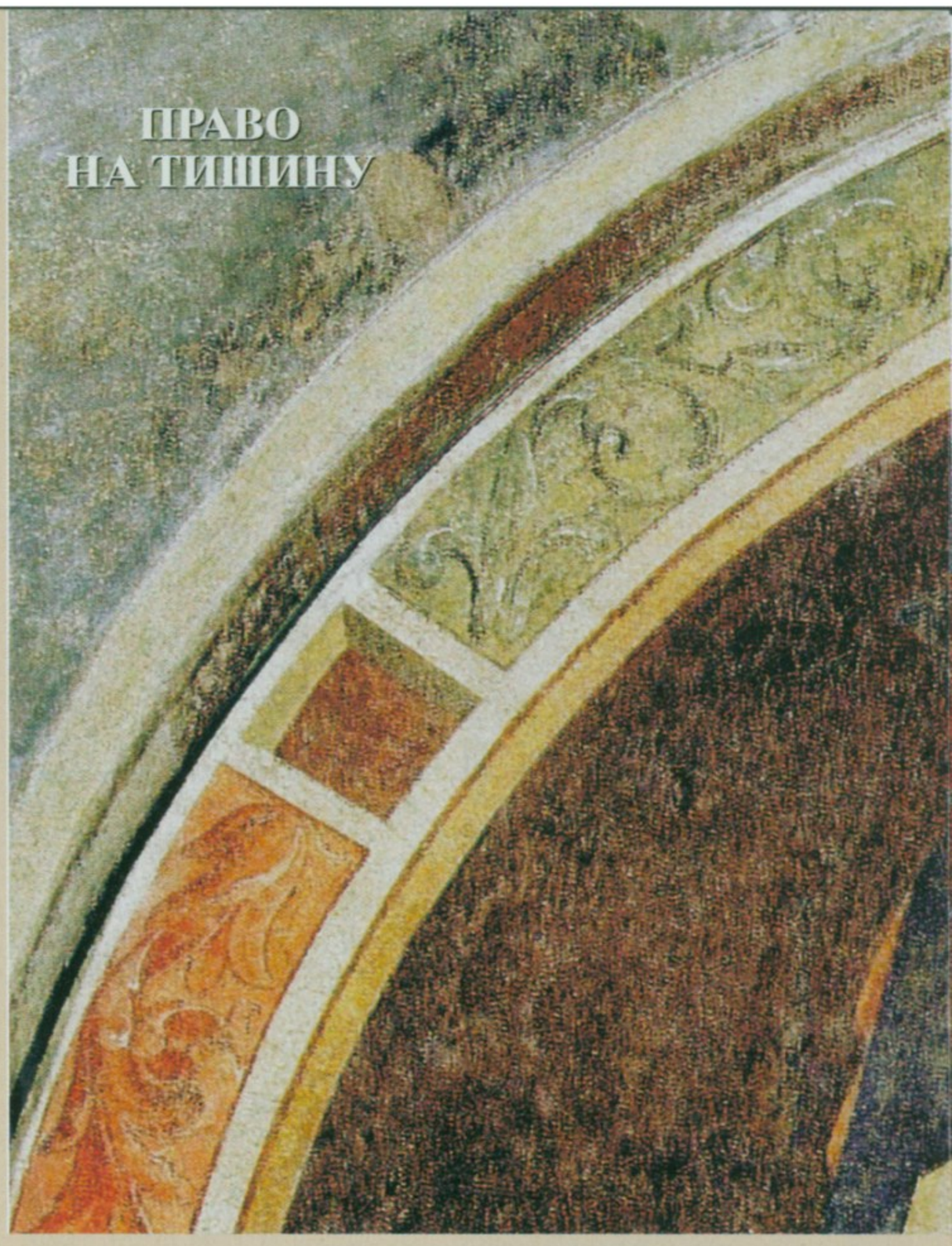

У ПА

Професор Стјуарт Сим сматра да је бука један од најважнијих чинилаца рата који воде снаге економског напретка против појединца. Зато је написао књигу за спас тишине – „Манифест тишине"

Пролазе кола хитне помоћи, следе их ватрогасци, а за њима иду нервозни возачи који нестрпљиво трубе пешацима и другима на путу. Колона аутобуса тутњи, а за њима мотоцикли... На оближњем углу – пукла цев: бушилица за бетон громогласно решава ствар. Из околних кафића брује музика – у сваком нека друга, али довољно гласна да се саговорници с муком споразумевају. С неба допире звук авиона који пролећу. Свуда наоколо звоне мобилни телефони, чешће него што наш слух, али и наша душа то могу да поднесу. Телевизор је укључен од јутра до тренутка кад идемо на спавање... Не можете ући у лифт, ни у јавни тоалет, а да вас не дочека гласна музика. Да не говоримо о префињеном зујању електричних уређаја које се трудимо да не чујемо.

Нажалост, чујемо их. Не баш сви, будући да су многи већ помало глуви. Живот у буци постао је толико мучан, да бекство од свакодневних прегласних шумова поједини решавају још гласнијим звуковима. Ако их већ неки звук узнемирава, нека то онда буде музика која им се свиђа!

Боле уши – боли душа

„Financial Times" објавио је вест да је америчка војска однедавно снабдевена својеврсним звучним пројектилима: ако би испалили тај пројектил, зачуо би се дечји плач и вриска јачине 140 децибела, што је како пише у поменутом листу, заиста неподношљива бука. Да бисмо имали у виду о каквој буци је реч, треба знати да је јачина звука саобраћајне гужве око 70 децибела.

Ослушнимо тишину, ослушнимо себе: Гвидо ди Пјетро Трозини, звани Беато Анђелико (1395–1455) – Свети Петар (фреска)

КЛУ БУКЕ

Осамдесет пет децибела оштећују наш слух, а уколико смо изложени звуку јачем од 120 децибела осетићемо оштар бол у ушима. Можемо, дакле, само да замислимо шта се дешава на 140 децибела.

Глувоћа на страну, какофонија звукова који нас стежу у све чвршћи обруч лоше утиче на наше укупно здравље: људи постају раздражљиви и истовремено безвољни, пате од стреса, јављају се први знаци срчаних обољења, висок крвни притисак... Застрашујуће загађење буком не само што ће за кратко време уништити људско здравље, већ ће удаљити човека од њега самог. Наравно, уколико се нешто што пре не учини да би се спасла тишина.

У Великој Британији недавно је објављена књига која је изазвала велику пажњу – реч је о делу „Манифест за тишину" („Manifesto For Silence") коју је написао Стјуарт Сим, професор на Универзитету Сандерленд. Он сматра да је бука један од најважнијих чинилаца рата који воде снаге економског напретка против појединца. Свет пословних људи немилосрдно користи буку као моћну маркетиншку стратегију. Према мишљењу професора Сима, вера, филозофија, уметност, књижевност, музика показују колика је важност тишине, односно одабраних звукова као суштинско добро наше цивилизације. Тишина је река којом плови људска мисао. Ако наставимо да се држимо политике буке, та река ускоро ће да пресуши. Престаћемо да размишљамо, заборавићемо на себе и патићемо ако не створимо бар мало места за тишину.

Благотворност ћутања и тишине

Непрекидна бука којој смо све више изложени постепено уништава способности којима је човек иначе обдарен: да размишља, да се изражава, напослетку – и да постоји. Cogito, ergo sum – каже позната изрека. Ма какво размишљање! Ко може да размишља у тој застрашујућој буци? Она нас опија и од нас прави обичне упијаче гласних звукова које више нисмо у стању да разаберемо нити разликујемо. Зато је професор Сим и написао „Манифест за тишину", неку врсту упозорења и позива да се утишамо и одбранимо благост и благотворност ћутања и тишине.

Познато је да су ћутање и тишина за све религије један облик чисте свести. Питагорејци су поштовали закон ћутања, за гностике је тишина била духовни извор, јеврејски бог обраћа се тамо где влада тишина, за хришћане је ћутање знак најдубљег, посвећеног размишљања, а и Куран призива сукут односно ћутање, док је у хиндуизму ћутање својеврсна духовна вештина. Амерички филозоф Сузан Зонтаг сматра да је тишина облик разговора, а композитор Џон Кејџ је тврдио да нема тишине која није испуњена звуком.

Зато, учинимо добро дело за своју околину, за свет у коме живимо. Бар на један дан лишимо се телевизијског програма. Искључимо мобилни телефон када је то могуће. Покушајмо да очистимо звучни простор око нас како би наш ум могао да прогледа и да повеже наш живот са нама самима. Тишина, то је наше право ■

М. Оџићановић

БУКА У БРОЈКАМА

45 децибела износи јачина звука који нам не дозвољава да заспимо. На пример, то је као да перемо зубе електричном четкицом.

65 децибела јачина је звука који током дана не бисмо трпели дуже од неколико минута, да на то нисмо присиљени. Реч је о звуку који је сличан буци што ствара фен за косу.

80 децибела јачина је звоњаве телефона. Ако смо изложени дуже таквом звуку, наше здравље је у опасности.

85 децибела јачина је звука бушилице. То је звук који без сумње оштећује слух, али они који свакодневно слушају музику преко разних аудио-плејера не воде рачуна о томе.

20 одсто грађана Европе изложено је непрекидној буци која је јача од 65 децибела

500–1000 евра потребно је да би се подигао браник за буку дуг само један метар.

250.000.000 људи изгубило је слух и лечи се зато што су били изложени буци.

СМРТ ЗБОГ

Био је паметан и веома сличан човеку. А ипак је на тајанствен начин престао да живи на овој планети. Зашто? Шта кажу најновија открића?

Кад су пре 200.000 година први савремени људи крочили на афричко тло, њихови рођаци већ су населили пола земаљске кугле. Најхрабрији су се пробили до далеког југоистока азијског континента, док је Homo heidelbergensis напустио афрички континент да би населио Средњи исток и Европу. Из те групе се пре 300.000 година издвојио један део који је чинило неколико хиљада јединки, а који је био зачетак јединог хоминида способног да надживи неандерталца.

Неандерталац је био крупне грађе тела, кратких удова и широких груди, прилагођен да задржи што више телесне топлоте и преживи у условима европске климе чак и у леденим добима.

Кад кости проговоре

Нађени фосилни остаци говоре да је он готово 270.000 година био присутан на широком подручју које се простирало од Иберијског полуострва до Средњег истока и Западне Азије. Можда би и данас владао светом да се на његовом путу нису нашли наши, људски преци.

Изгледа да се први сусрет међу њима догодио пре око 100.000 година на подручју данашњег Израела. Тамо, у пећинама Куафзех и Скул пронађене су лобање које су припадале двема различитим врстама. Ипак, право надметање између сапијенса и неандерталца почело је негде пре 40.000 година, када је клима постала топлија и када су наши преци почели да залазе и у области до тада насељене искључиво неандерталцима. Ове две скупине људи живеле су једна крај друге најмање десет хиљада година, делећи богатства гостопримљивог континента.

Међутим, историја је поново променила свој ток због надоласка новог леденог

Илустрација која показује свакодневни живот неандерталаца: научили су да рукују ватром (1), умели су да лове крупну дивљач (2), користили су крзно као одећу (3) сахрањивали своје мртве (4) нису правили погребне светковине.

„срели" пре око 150 година када су у долини Неандер (у Немачкој, у близини Дизелдорфа) рудари случајно наишли на остатке неког чудног бића. Ово откриће одјекнуло је светом, поготово што је у то доба већина мислила да је Бог створио човека пре шест хиљада година по свом лику. Тако је прошло доста времена и вођено много расправа пре него што су нађене кости приписане једној новој врсти хоминида који је назван Homo neanderthalensis по месту где је нађен.

Ко је паметнији

Још од открића фосилних остатака научници су се питали какве су биле особине и навике бића из Неандертала и какав је био његов однос с нашим прецима. Испупчени лукови изнад очију, крупна доња вилица, ниско чело и здепаст скелет навели су тадашње научнике на помисао да је човеков рођак био мање паметан и да је имао мање моралних квалитета што, наравно, није тачно. Поготово што новији археолошки налази и открића у погледу анатомије и ДНК наводе на сасвим супротно мишљење.

Прве генетичке анализе, недавно објављене у научним часописима, кажу да је геном нашег најближег рођака 99,5 одсто исти као код хомо сапијенса и да ове две врсте имају заједничког претка који је живео пре 500.000-600.000 година, највероватније у Африци.

Осим тога, више од седам хиљада животињских костију нађених 2003. године у једној пећини на југозападу Француске говоре да су наши рођаци били одлични ловци као и сапијенси, јер су ловили исти, крупан плен (јелене, медведе, коње), умели су да праве предмете од камена, украшавали су тело биљним бојама, научили да владају ватром и сахрањивали мртве. Неки палеонтолози им чак приписују и уметничке склоности. У Словенији је пре десетак година нађена једна свирала од кости, можда израђена руком неандерталца.

Да ли је говорио?

Међутим, питање језика много теже је разјаснити. Полазећи од особина лобање, информатички програми направили су могући изглед меких ткива који учествују у изговарању речи. На основу добијених модела утврђено је да су неандерталци могли да испуштају сложене звукове. Ипак, ни облици костију ни рачунарски модели не могу да нам дочарају да ли је мозак неандерталца био довољно развијен да би могао да говори попут нас. Надамо се да ће макар делимичан одговор стићи кад се заврше детаљна испитивања ДНК, посебно једног гена званог FoxP2, који је код човека везан за способност говора. Јер, зна се да је FoxP2 свој коначни облик и улогу добио само код хомо сапијенса и то пре 200.000 година. Можда су и неандерталци развили неки сличан облик који им је омогућавао не само да испуштају звуке, него и да имају неки основни облик језика.

Неандерталац у нама

До сада доступни генетички подаци омогућавају одговор на једно друго питање о коме палеонтолози расправљају већ пола века. Дакле, да ли су неандерталци стварно нестали, изумрли? Или су се помешали с хомо сапијенсом стварајући некакво ново поколење? У другом случају

МАШТЕ

доба. Хладноћа је утицала да услови за живот, пре свега количина хране, постану ограничени, па је тако преживела само једна од две врсте. Али, то није била она која је физички била прилагођенија хладноћи.

Нестали са лица Земље, неандерталци (боље речено – оно што је од њих остало) и сапијенси поново су се знаци те сједињености били би очигледни приликом анализе ДНК. А није тако већ управо супротно – еволутивни огранак неандерталца је изумро не остављајући никаквог трага на хомо сапијенсу. Ако је и било неког сједињавања, реч је о случајним догађајима који нису имали никаквог утицаја на еволуцију човека.

Кроз историју, људи су овако замишљали неандерталца:

налик на мајмуна;

мало човеколикији облик (модел из Музеја у Чикагу);

као дивљака у једном америчком филму;

ружног, по реконструкцији једне лобање;

симпатичног, на основу најновијих открића.

ОДАВНО БЕЗ КРЗНА

Погрбљени и маљави? Неандерталцима се не може приписати ни једно ни друго. Њихово кретање било је сасвим налик на наше, док је анализа гена научницима омогућила да закључе да је животињска маљавост на човеколиким бићима нестала много пре него што су се неандерталци појавили на свету.

Предак савременог човека и неандерталца постао је ћосав још док је живео у Африци, пре чак 1.700.000 година. То се највероватније догодило због прилагођавања начину живота: крзно, наиме, изискује сталну бригу и чишћење да не би постало легло паразита. Кад су се коначно решили те муке, хоминиди су могли да се посвете важнијим пословима.

Кожа без маља је могла, пак, лако да изгори на сунцу, па су преци људи с губитком маља добили гене који су обојили кожу ради заштите. А будући да је усправан ход сунцу излагао пре свега главу, тај део тела био је једини који није изгубио длаке ■

ПРОШЛОСТ У МИЛИОНИМА ГОДИНА

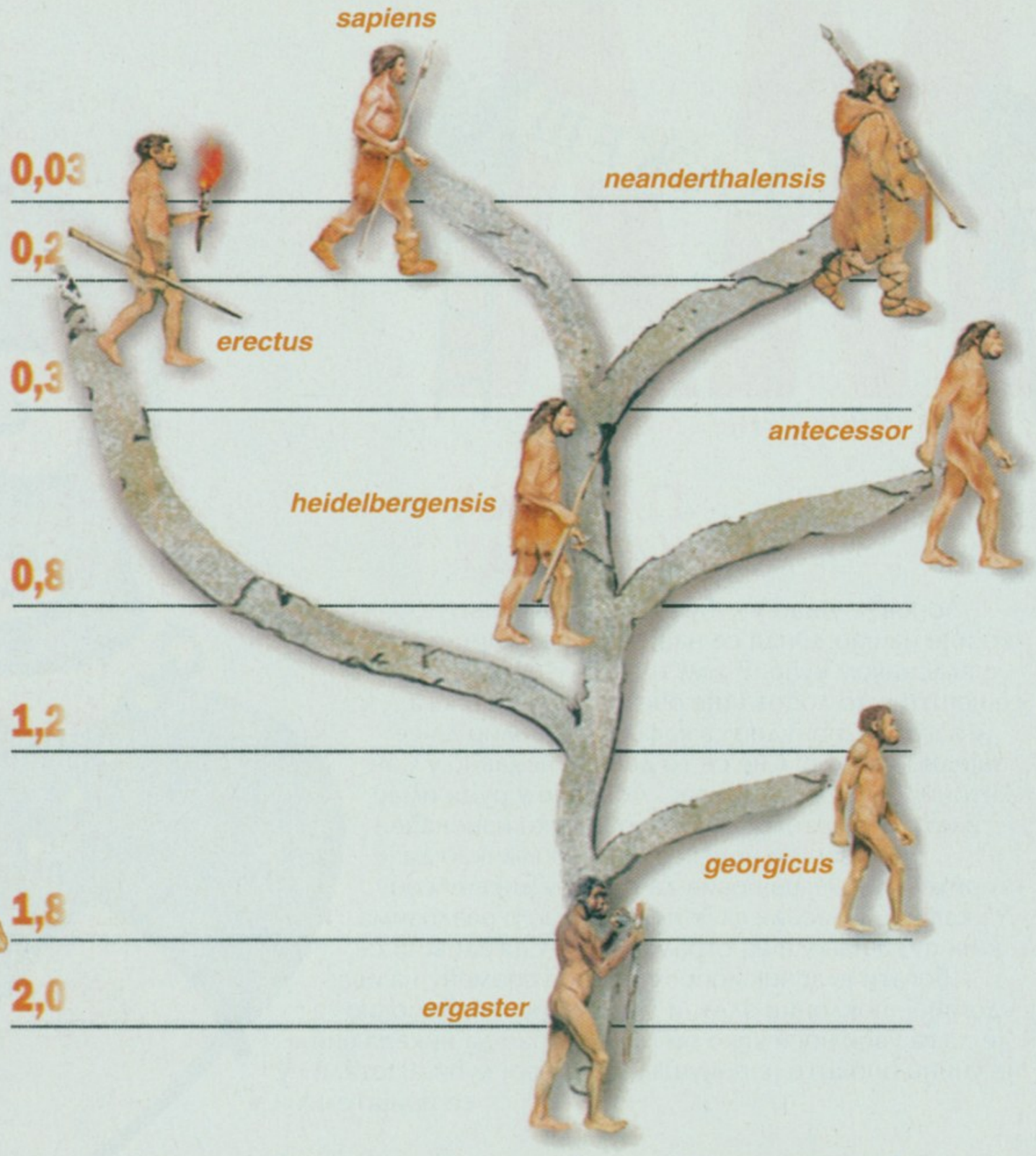

САМО ЈЕ ЈЕДАН ПРЕЖИВЕО

На цртежу је приказано развојно стабло хомо сапијенса почевши од човеколиких бића која су живела у Африци.

Ипак, има и оних који нису баш сасвим убеђени у ову тврдњу, поготово откако је 1998. у Португалу нађен скелет детета од око четири године који је стар 25.000 година. Палеонтолог Ерик Тринкаус с Вашингтонског универзитета у Сент Луису (САД) каже да је у костима овог детета нашао измешане особине неандерталског и савременог човека. Његово постојање, дакле, било би доказ да су се ове две групе сједињавале и да су имале потомство. Други научници, пак, сматрају, да дете из Португала има обележја која спадају у гранична када је реч о хомо сапијенсу и да за њихово испитивање није неопходно посезати за неандерталцима.

Неандерталци су, дакле, истребљени, али како? Ово је једна од великих загонетки за науку. Идеја да су наши преци уништили своје рођаке у првом геноциду у историји одбачена је јер за то не постоји никакав доказ. Многи су ближи мишљењу да је неандерталац страдао од неког смртоносног вируса или бактерије који су поштедели сапијенса.

Нестали али не и заборављени

Једно је сигурно: пре 30.000 година ове две групе суочиле су се с новим леденим добом. Можда је почело да понестаје дивљачи, а хомо сапијенс је био вештији да искористи оно што је још преостало. Група холандских економиста која се бавила овом темом изнела је 2005. године тврдњу да је неандерталце „убила" способност хомо сапијенса да се баве трговином. Размена робе утицала је да се храна унутар шире заједнице прерасподељује, омогућавајући ловцима да се баве само ловом, занатлијама да се посвете изради оруђа и одеће, а некима да сакупљају плодове биљака.

Искоришћавање преосталих извора хране постало је тако практичније, јер је разменом свако могао да дође до онога што у својој ужој заједници није имао. Оваква изразита подела улога у друштву изгледа да је недостајала неандерталцима. И уопште, сви нађени трагови неандерталаца имају сличне особине, док су људски много различитији. Закључак научника у овом тренутку – неандерталцима је недостајала машта, тајно оружје које су наши далеки преци умели да искористе налазећи нове начине за преживљавање ■

З. М.

Кости око 70 неандерталаца распоређене на столу. Проучава их један палеонтолог у Природњачком музеју у Загребу.

МА ШТА КАЖЕШ

Илустровала Неда Докић

ПЉАЧКА УЗ КАФИЦУ

Лопов је ушао у кућу и украо сав накит који је нашао. Онда се нашао лицем у лице с власником куће. У том тренутку догодило се нешто што лопов није очекивао: власник га је загрлио, понудио га кафом и замолио да се заједно помоле. Све се то десило недавно у Сан Антонију, у држави Тексас. Лопов је у руци имао и нож и пиштољ, али је био толико изненађен понашањем човека кога је опљачкао да је прихватио његов позив да седну у дневну собу. Уз кафицу, власник га је пропитивао о разлозима који су га навели на странпутицу. Сажаливши се, богати власник лопову је, као успомену на овај догађај, поклонио златни мушки прстен. Замолио га је да га увек носи како би га подсећао да никада више не учини оно што је покушао у његовој кући. Растали су се пријатељски ■

ЗАЉУБЉЕНИ ПРЕД РАЗВОДОМ

Тражећи одговарајућу, сродну душу на светској рачунарској мрежи, многима се десило да се заљубе. То се недавно догодило и у Босни: већ после неколико размењених електронских писама, „четовање“ је за двоје заљубљених постало оно без чега више нису могли да замисле живот. Једно другом жалили су се да су у браку и то лошем, али су ипак у међусобној подршци успевали да нађу довољно снаге да поднесу мукотрпну свакодневицу. Он је њу звао „Шећер“, а она њега „Принц задовољства“. Кад је веза већ постала довољно озбиљна, решили су да се сретну. Истог тренутка кад су се срели, чаролија је нестала.

Испоставило се да су муж и жена! Управо таква врста трежњења из заљубљености догодила се у Зеници. Јер, Сању у свакодневном животу супруг Аднан уопште није називао Шећером... И обратно. Брачни пар одлучио је да се разведе наводећи као разлог – превару. О томе је недавно известио британски „Дејли телеграф“, а психолози из брачних саветовалишта још се нису изјаснили. Шта да кажу о пару који се изванредно слаже на Интернету, а ужасно кад у близини нема рачунара ■

АЛ' ЈЕ ТЕШКА ТОРБА!

Једна госпођа из Мексика већ одавно је чезнула да посети и разгледа Италију где се недавно удала њена кћерка. Кад је напокон средином септембра авионом допутовала у Рим, на аеродрому је схватила да је њена путна торба нестала. Пријавила је нестанак, али њен захтев упропастио је план трговаца дрогом. Наиме, аеродромске службе кренуле су у потрагу за госпођином торбом. Кад су је најзад нашли, Мексиканки се учинило да је нешто необична. Додуше, била је исте боје и од истог произвођача, али много тежа од њене. Испоставило се да је у њој двадесет килограма кокаина! Жена само што се није онесвестила. Кријумчари дроге убрзо су ухваћени, а нађена је и госпођина торба у којој је била само одећа ■

ОПАСНОСТ СЕ ЗОВЕ МОБИЛНИ

„Љубави, не могу сада да те зовем, тренутно причам са женом телефоном...“, гласила је кратка порука коју је Шејн Варн, аустралијски шампион у крикету, уместо љубавници, грешком послао својој супрузи. У први мах није био свестан шта је урадио. А онда му је стигао SMS: „Послао си поруку погрешној особи!“, одговорила му је супруга Симона и сместа затражила развод. Није хтела ни да чује за вапаје прељубника да га поново прими у кућу. „Вук длаку мења, а ћуд никада“, одговорила је кратко ■

СВЕ ЗА МЕЗИМИЦУ

Катерина Сиду са Сардиније није жалила новца да своју љубимицу, дванаестогодишњу Фуфи, превезе из Рима где се налазила на лечењу код најбољег ветеринара. Будући да Фуфи пати од морске болести, газдарица је одлучила да изнајми хеликоптер и тако је превезе кући како не би путовала бродом. Осим пилота, госпођа Катерина платила је и лекару да путује с њима у случају да маци позли. Повратак на Сардинију коштао је њену брижну власницу десет хиљада евра ■

Живот пише драме

СПАСЛЕ ЈЕ ОЧИ

Бројни Барани кажу да без мора не би могли да живе, навикли су да натапају очи бескрајним плавим пространством. Многи живе од њега, као рибари или морнари. И сви се слажу да море не треба љутити, да је његова ћуд тајна коју нико није успео да одгонетне

ово доба? Сетила сам се да је само неколико дана раније овде страдала у игри прелепа девојка. Прошла ме језа, изашла сам из воде. Горе, на стени испод магистрале, угледала сам човека и дечака – добро је, нисам сама.
Поново сам закорачила у воду, овога пута до колена и опет ме нешто вратило назад. Никад ми се то није десило. Онда сам се заинатила. Једно пливање, па идем кући. Чему оволики страх? Одлучно сам, као безброј пута до сада, бућнула у таласе и запливала. Била сам на четрдесетак метара од обале. Први пут нисам осетила да ме море опушта, никакво задовољство. Идем на обалу, доћи ћу сутра.

Почела сам да пливам и мислила да се приближавам обали. Међутим, нашла сам се између две стене, у густој води, као у течном металу. Узалудно сам појачавала покрете рукама, нисам се померала с места. Човека и дечака више није било на стени.
Тада је наишао огроман талас и бацио ме ка обали. Одахнула сам, али сам убрзо у очајању схватила да ме море вратило на исто место, између две стене, чинило ми се у црну воду. Осећала сам како ми тело губи тежину и почиње да плута.
Помислила сам, није то оно моје море које зна да га

Судија Подручног органа за прекршаје у Бару Јованка Јовановић однедавно другачијим очима гледа море у које је била просто заљубљена. Испричала нам је и због чега.
– У суботу, 25. августа, нешто пре 9 часова, дошла сам као и сваког јутра на своју омиљену плажу Кадице, између Бара и Сутомора. Та плажа добила је име по стенама у води које су, изглачане вековним таласима, као омање каде, богомдане за опуштање и природну масажу.
Било је то на дан годишњице смрти мог оца. Јутро је било другачије од свих до сада, са суморним небом и узнемиреним морем.
Загазила сам до чланака и видела да је вода обојена мутним бојама. Помислила сам, како то да нема купача који су овде сваког јутра у

Судији Јованки Јовановић умало да пресуди море

неизмерно волим, које ми годинама угађа, ово је неко друго море, нека безоблична неман која жели да ме умори, сломи и прогута.
На измаку снаге погледала сам у небо и завапила – Боже, помози ми. Никад тако нисам крикнула, са искреном вером да једино Бог може да ми помогне. И онда се десило чудо – мој Бог појавио се у виду човека на стени удаљеној око 150 метара ваздушне линије. Гледао је у мене. Крајњим напором подигла сам десну руку и покретом га позвала да дође. Није ме разумео, скренуо је поглед.

Боже, помози ми да ме поново погледа. И погледао ме је. Скупила сам сву снагу и почела брже и снажније да му дајем знак руком. Пришла му је нека жена и показала у мом правцу. Убрзо сам видела двојицу људи како трче ка обали – један у купаћим гаћицама, други обучен.

Улетели су у воду и допливали до мене. Пришли су ми с две стране и ухватили за руке. Покушали су да пливају, али ни они нису могли да се помере. Пустили су ме и таласи су их одбацили. Кад сам помислила да је све готово, на леђима сам осетила две снажне руке.
– Гураћу те – само је рекао човек иза мене.
Други је био неколико метара испред. Два огромна таласа су нас поклопила, али човек није одустајао да ме гура ка обали. Коначно сам осетила песак под ногама.
Кад сам повратила дах, пришла сам свом спасиоцу и пружила му руку. Читав мој живот стао је у ту његову шаку.
– Албин Ковачич. Ја сам из места Орлек Лиц, у Словенији – казао је. Поред њега су стајала два лепа дечака и жена сузних очију и дрхтаве браде.

– Кад сам испустио твоју руку – признао ми је касније на светом месту под Острогом док сам му поклањала освештани лик светог Василија – помислио сам ти или они (показујући на свог сина, пасторка и супругу), али је дилеме да ли да запливам ка обали или не нестало кад сам ти видео очи, пуне наде и вере у мене. Горе, у кафани на магистрали, кафу нам је скувао Топлица Лазић, мој други спасилац, још у мокрој мајици.

Одозго сам гледала у мирно море, збуњено тражећи ону неман која је с таласима нестала као да је никада није ни било.
– Сад знам заувек, своје чуло треба послушати, разјарене природе се ваља клонити, а једини спас је у искреној вери и људској руци – испричала нам је у даху судија Јованка Јовановић, која од тада није ишла на плажу.
Сачекаће, вели, наредно лето, да избледе сећања на велики страх ■

Милан Вујовић

Илустровао
Мирко Чолак

ЗАДАЦИ ЗА 21. ВЕК

ПОСТОЈЕ ЛИ ПАРАЛЕЛНИ СВЕТОВИ?

Живимо ли у јединоm или само у неком од мноштва паралелних светова? Шта је заиста стварност и да ли је уопште могућа без нашег присуства и утицаја?

То је најчувенији случај злостављања неке животиње иако се, на срећу, никда није остварио. Јер, Шредингерова мачка само је мисаони оглед у коме је угледни физичар замишљао да ставља мачку у запечаћену кутију заједно с радиоактивним атомом, Гајгеровим бројачем, једним чекићем и флашицом са смртоносним отровом. Атом је тако изабран да постоји вероватноћа 50:50 да ће се у току једног сата распасти, то јест, испустити наелектрисану честицу. Ако до распада дође, импулс у Гајгеровом бројачу покренуће чекић који ће разбити флашицу из које ће исцурити отров.

За понашање радиоактивног атома одговорне су законитости квантне теорије. А ова теорија каже да је у том микрокосмосу све сведено на вероватноћу. Она такође тврди да ће до тренутка распада радиоактивни атом бити у стању у коме су помешане обе могућности – и да се атом распао и да није. Из тога може да се изведе зачуђујући закључак да је и мачка затворена у оваквој кутији такође у помешаном стању, то јест, да је истовремено и жива и мртва! Према класичној теорији, мачка се већ налази у једном од та два стања. Кад отворите кутију, видећете у којем.

Шта је квантна теорија?

Ервин Шредингер први је замислио овакаву главоломку 1935. године, мисаони оглед којим је хтео да покаже колико је нова квантна теорија у сукобу са здравим разумом и великим светом у коме живимо. Од тада се научници непрестно питају – да ли квантна теорија заиста описује стварност или је само пуко математичко средство које је успело да опише догађања у атомском свету.

ВРЕМЕПЛОВ

1927. година

Мерење дарује стварност

Збуњен чињеницама којима је квантна теорија објашњавала васиону, дански физичар Нилс Бор развио је тумачење у коме једноставан поступак посматрања приморава квантни свет да донесе одлуку која ће од могућности постати стварност.

Нису се сви сложили с оваквим објашњењем. Други квантни теоретичари, као на пример Вернер Хајзенберг, потрудили су се да дају властити допринос Боровој теорији која је постала позната као „Копехангенско тумачење" квантне теорије. Њена суштина је да мерења квантних догађаја (овде спадају и посматрања) стварају реалност, стварност.

1957. година

Теорија мноштва светова

Незадовољан Боровим тумачењем да посматрања стварају реалност, Хју Еверет, амерички дипломац који је студирао код Џона Вилера на Принстонском универзитету, поставио је нову теорију. Појединачни посматрач никада не може да сагледа све могуће исходе неког квантног догађаја, а то заправо значи да се они одигравају негде другде – али где?

1959. година

Састанак са Бором

Еверет је одлучио да напусти универзитет прихвативши посао у војној индустрији. Али, на Вилеров наговор ипак одлази до остарелог Нилса Бора у Копенхаген. Међутим, Бор се није сложио с његовим тумачењем, а без подршке овог великог стручњака за квантну теорију било је мало изгледа да ће Еверетове замисли бити шире прихваћене. Напустио је Копенхаген разочаран и више се никада није вратио својој теорији.

1970. година

Повратак теорије на сцену

Брајс Девит с Универзитета у Тексасу оживео је Еверетов рад предлажући да су па-

Најзаслужнији за „Копенхагенско тумачење" – Нилс Бор.

Ервин Шредингер (1887-1961) – његова таласна једначина је темељ квантне физике.

Када је 1935. године поставио свој мисаони оглед с мачком није ни слутио да ће једно од могућих решења бити и паралелни светови.

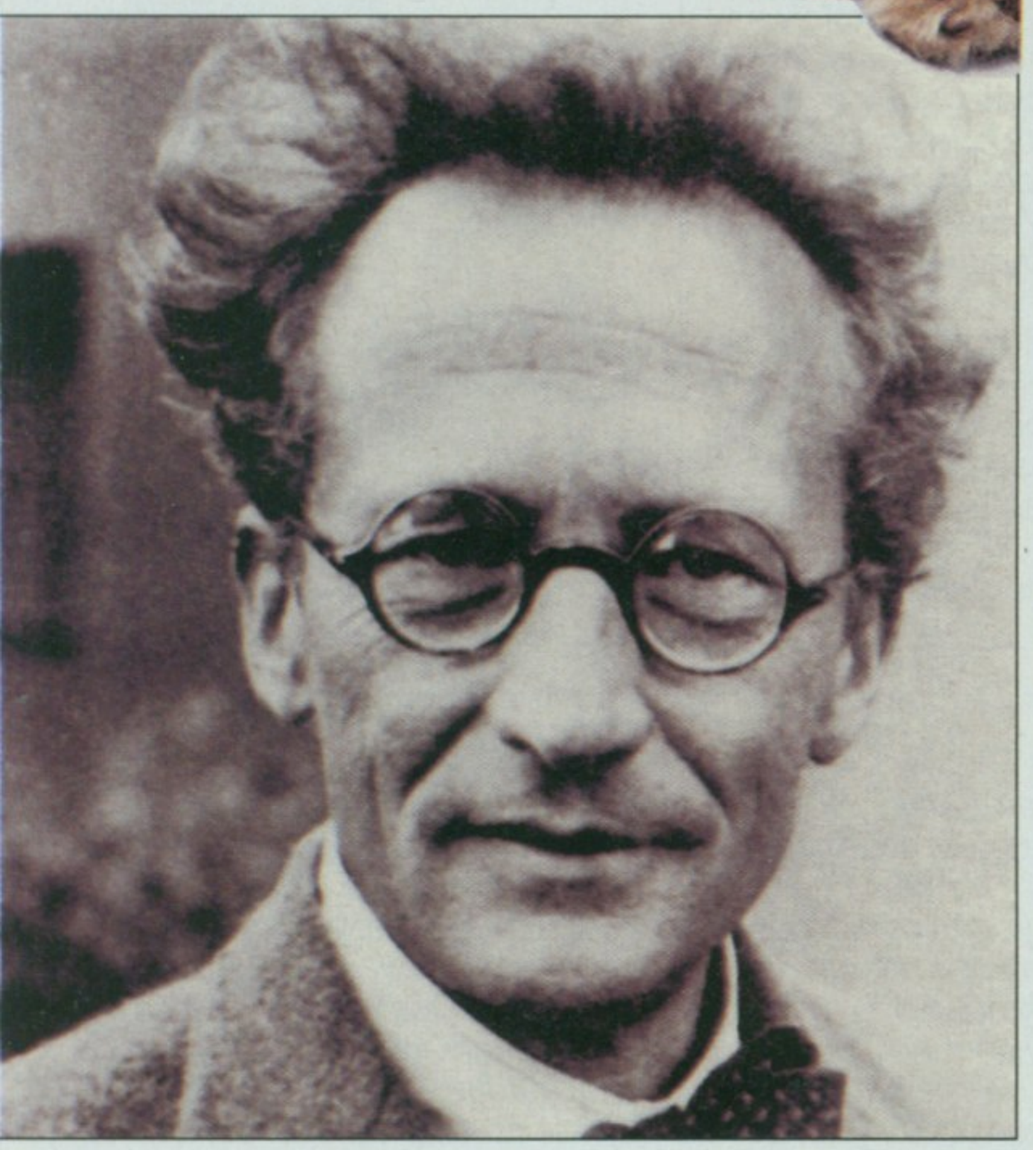

„Кад чујем за Шредингерову мачку, машим се за пиштољ!"

Стивен Хокинг

То је теорија честица и таласа. Развијена је с почетном намером да објасни атоме и њихову везу са светлошћу, односно електромагнетним зрачењем. Да би разјаснио одашиљање топлоте и светлости врућих предмета, немачки физичар Макс Планк закључио је да се светлосна енергија ослобађа у сићушним пакетима који су названи фотони. Мада, у неким случајевима, светлост се понаша и као талас. Па шта је онда светлост, талас или честица? Према квантној теорији, и једно и друго. Тако ствари за које обично мислимо да су честице или чврсти предмети такође имају и таласну природу. Чудно.

Током већег дела протеклог века најбољи умови покушавали су да загонетку Шредингерове мачке помире са стварношћу. Прва њихова замисао била је да отварање кутије и посматрање њеног садржаја утичу на квантни свет да се одлучи, то јест, да одабере једно од могућих стања („колапс таласне функције"). Зато ће када отворимо кутију мачка бити или жива или мртва. Али и поред тога стручњаке је наставила да мучи „зомби мачка", она која је истовремено и жива и мртва док се кутија не отвори.

Онда је 1957. године Хју Еверет са Универзитета у Принстону предложио сасвим ново решење.

паралелни светови места где се остварују друге квантне могућности. Што се тиче грађе, ови светови слични су нашем, али су с њим у врло слабој вези.

Пошто је прихваћено гледиште да мора да постоји више од три просторне димензије, ову замисао сада су подржали и многи други физичари. Јер, само тако могла би да се направи „теорија свега" која би ујединила све честице и силе које постоје у природи.

1980–1990. године

Појава декохеренције

Експерименталне технике почеле су да добијају довољну тачност и осетљивост, па су „Копенхагенско тумачење", а посебно утицај посматрача на исход неког квантног догађаја могли да се провере и огледима.

Истина се појавила средином деведесетих година – суперпозиција, преплитање (сабирање) различитих квантних стања, претвара се у једно стање не због посматрања већ због међудејства с околином. Ова појава названа је декохеренција. Докази за Еверетову теорију мноштва светова остали су да сачекају неке боље дане.

1995. година

М-теорија

У потрази за „теоријом свега" физичари замењују честице сићушним струнама које вибрирају. Али, теорија струна брзо се разбила на више различитих верзија. Едвард Витен с Пристонског универзитета успева 1995. године да створи теорију којом је показао да све теорије струна могу да се обједине једном широм теоријом под условом да постоји 11 димензија. Због назива „мултиверзум" за паралелне светове, ова теорија названа је М-теорија.

Али, ни ту није био крај јер се испоставило да паралелни светови М-теорије нису исти с онима из Еверетове теорије. И уместо да ствари постану јасније, оне су се још више усложиле.

ХОКИНГ И ИСТОРИЈЕ ВАСИОНЕ

„...Ево како из једне сразмерно једноставне и сажете теорије може да никне васиона сложена попут оне коју имамо прилике да посматрамо са свом силом безначајних појединости. Кључ за ово је (Хајзенбергово) начело неодређености квантне механике, које каже да се с великом тачношћу не могу истовремено измерити и положај и брзина честице; што тачније мерите положај, то мање тачно мерите брзину, и обрнуто. Ова неодређеност није тако важна у садашње време када су ствари прилично размакнуте, тако да мала неодређеност у погледу положаја не значи много. Али, у раној васиони све је било веома збијено, тако да је тада било много неодређености, а уз то је постојао известан број могућих стања васионе. Ова различита могућа стања развила би се у целу породицу различитих историја васионе. Већина ових историја била би слична у погледу својих макроособина. Оне би одговарале васиони која је једнообразна и која се шири. Међутим, разлике међу њима испољиле би се у погледу размештаја звезда, а још више у погледу тога ко ће се наћи на насловним странама часописа. (Уколико би, наиме, дате историје уопште имале часописе.) Према томе, сложеност васионе око нас и њене појединости настају у раним фазама под утицајем начела неодређености. Отуда происходи цела породица могућих историја васионе...

Постоји један знаменити мисаони оглед назван Шредингерова мачка... Неки филозофи науке веома тешко могу ово да прихвате. Мачка не може напола бити погођена, а напола непогођена, тврде они, као што ни нека жена не може да буде напола трудна. Њихова потешкоћа настаје због тога што подразумевају класичну представу о стварности у којој сваки објекат има јасно одређену, јединствену историју. Суштина квантне механике јесте да она има другачије виђење стварности. Према том виђењу објекат нема само једну историју, већ све могуће историје. У већини случајева вероватноћа једне посебне историје биће потрта вероватноћом неке сасвим мало различите историје, али има и таквих случајева у којима се вероватноће оближњих историја не потиру него појачавају. Управо је посреди једна од тих појачаних историја коју ми уочавамо као историју датог објекта.

Код Шредингерове мачке постоје две историје које се међусобно појачавају. У једној од њих мачка је мртва, док у другој остаје жива. У квантној теорији обе ове могућности могу упоредо да постоје. Али, неки филозофи не успевају да се распетљају из овога зато што подразумевају да мачка може да има само једну историју.

(Стивен Хокинг– извод из књиге „Црне рупе и бебе васионе")

Хју Еверет– творац паралелних светова.

Џон Вилер – отац црне рупе.

Законитости квантне теорије не треба доводити у питање јер она заиста описује дешавања у стварности. А када њене једначине показују могућност различитих коначних исхода, они се сви негде и одигравају.

Касније су неки физичари закључили да су паралелни светови једина места где би ови различити исходи могли да се налазе. Овакво тумачење квантне теорије постало је познато као „теорија мноштва светова". Сваки пут кад се одигра неки квантни догађај, за сваки од могућих исхода изникне нови свет. Тако ће у случају Шредингерове мачке у једном свету она бити жива, док ће је у другом носити ка гробљу за кућне љубимце.

ИГРА МАЧКЕ И МИША – ШТА ЈЕ СТВАРНОСТ?

„...Парадокс Шредингерове мачке једно је од најсложенијих питања у квантној теорији. Многи, чак и неки нобеловци, ломе копља с другим нобеловцима, јер суштина проблема је шта је уопште стварност? Да ли стварност заиста може да постоји без нашег присуства и сведочанства о томе? Ајнштајну се такво питање уопште није допадало. „Погледајте Месец", говорио је. „Да ли Месец постоји само зато што га миш посматра?" У извесном смислу, изгледа да је баш тако. Према Копенхагенској школи Нилса Бора, посматрање доказује постојање. ...За сада, постоје најмање два начина да се овај проблем реши. Први је заснован на такозваној Вигнеровој школи. (Еуген Вигнер био је један од твораца атомске бомбе и добитник Нобелове награде). И он је сматрао да је посматрач неопходан услов за постојање свемира. Да би универзум настао неопходна је серија посматрања, па је чак допуштена могућност да постоји космички посматрач, нека врста бога, уз чију помоћ универзум прелази у стање постојања. По другој теорији, познатој као „декохеренција" или теорија мноштва светова, универзум је у сталном току деобе. Тако да ми живимо у свету у коме је мачка жива, али постоји исти такав свет у коме је мачка мртва. И тамо постоје људи као ми и они мисле да је њихов свет једини свет, међутим, у том свету мачка је мртва. Дакле, претпоставка је да ми с тим светом живимо истовремено."

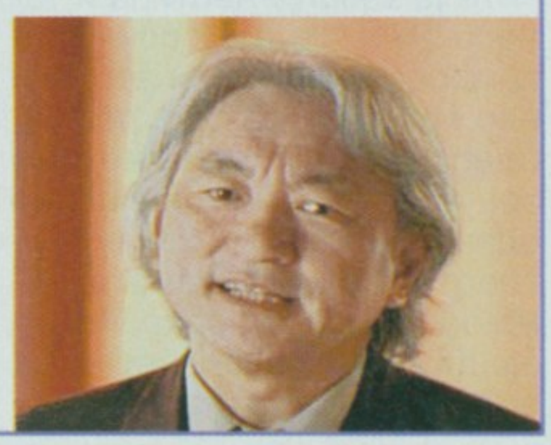

(Др Мичио Каку, универзитетски професор и аутор књиге „Паралелни светови" – извод из интервјуа за „Планету")

1998. година
Квантно самоубиство

Физичар Макс Тегмарк са Масачусетског института за технологију ставио је себе у улогу Шредингерове мачке и запитао се шта би могао да види ако би био у кутији. По уобичајеном „Копенхагенском тумачењу", пре или касније његовој срећи дошао би крај јер би се атом распао, отров ослободио, а он умро.

Али, по тумачењу теорије мноштва светова, мада би већина физичарevих верзија умрла, увек постоје и светови у којима он наставља да живи.

2003. година
Мултиверзум мултиверзума

Макс Тегмарк је поделио све паралелне светове на четири врсте. Прву врсту чинили би светови који су нам недоступни, али имају исте космолошке особине. Друга врста били би светови који су се развили током ширења васионе док је она била врло млада, непосредно после Великог праска. Ни њих не можемо да видимо, а могли би да имају другачије особине од нашег света. У трећу врсту сврстао је светове који одговарају теорији мноштва светова. На крају, четврту групу чинили би они светови у којима ни закони физике не би били исти као што су у нашем свету.

2007. година
Савремено гледиште

Уопштено говорећи, данашњи физичари поделили су се на две готово једнаке групе: на оне који и даље верују у „Копенхагенско тумачење" и присталице теорија по којима постоје многи, паралелни светови. Али, све је више оних стручњака који сматрају да прави одговор може да пружи само „теорија свега" која би успела да уједини квантну теорију с општом релативношћу. Тек тада ће постати јасно шта нам, заправо, квантна теорија покушава да каже о васиони. Значајан допринос у том правцу могли би да буду и подаци добијени из џиновског LHC сударача честица крај Женеве. Чланице CERN-а приводе крају његову изградњу и требало би да почне с радом идуће године ■

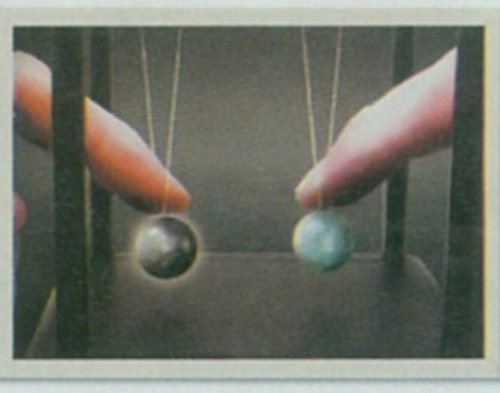

ЕКПИРОТИЧНА ВАСИОНА

Када се светови сударе...

Године 2001. два америчка стручњака, Нил Тарок и Пол Стејнхард предложили су теорију по којој је Велики прасак настао сударом два паралелна света. Своју теорију назвали су екпиротичном на основу грчке речи екпиразис која значи катастрофалан пожар.

Ова замисао успешно је описала неправилности запажене у микроталасном позадинском зрачењу (заосталом од Великог праска). Иначе, астрономи сматрају да ове неправилности потичу из времена врло брзог ширења васионе, које се одиграло у њеној најранијој младости.

Данас већина физичара дели мишљење да ће права Јединствена теорија поља (теорија свега) бити фантастична, невероватна, уврнута, јер све „нормалне" и разумне алтернативе до сада су размотрене и одбачене!

Мичио Каку

Еверет никада није наставио рад на својој теорији. Пре него што је објављен напустио је факултет и запослио се у војној индустрији. У то време имао је мало следбеника, али пола века касније слика се променила. Данас многи физичари верују да паралелни светови заиста постоје. Еверет није доживео ову промену, умро је пре 25 година у 51. години. Бар у овом, нашем свету... ■

Горан Војиновић

НАСТАВАК (УЖИВАЊА) НА СТРАНАМА 44–45.

ГОВОР БИЉА – ХРИЗАНТЕМА

ОТЕЛОТВОРЕЊЕ СУНЦА

Док на Западу хризантема углавном важи за посмртно цвеће, она је на Далеком истоку знак дуговечности, среће и лепоте

Хризантема је баштенска биљка која расте у Европи, Азији и Африци. Зависно од врсте, може бити вишегодишња или једногодишња биљка. Висина јој износи од петнаестак центиматара до чак два метра. Постоји читав низ биљака, живописних боја и различитих облика које припадају хризантемама (Chrysanthemum) и фамилији Compositae.

Цвет хризантеме је отпоран и хладноћу добро подноси. Јако воли сунце. Занимљиво је да ова биљка почиње да цвета када је број сунчаних сати мањи од четрнаест – дакле, када дан траје мање од четрнаест часова. То значи да у нашим крајевима хризантема диже своју главицу с првим јесењим данима. Престаје да цвета кад дан постане знатно дужи од ноћи. Стабљика хризантеме је снажна, отпорна на ветар, баш као и цвет. Једногодишње и двогодишње хризантеме саде се обично у марту и априлу.

У нашим крајевима хризантема почиње да цвета крајем септембра и у октобру. Овдашњи обичај је да се хризантеме носе на гробље, стога се овај цвет сматра посмртним цветом – цветом мртвих. Ипак, често се носи као дар онима који прослављају крсну славу. У Енглеској хризантему поклањају кад се у некој породици роди дете. У Кини и Јапану хризантемама украшавају место где се прославља венчање, јер је по тамошњем веровању хризантема симбол среће и дуговечности.

Реч chrysantemon потиче од грчке речи chrysos – злато и antemon или antos, што значи – цвет. О хризантемама се први пут чуло у време кинеског филозофа Конфучија (6. век пре наше ере). У Европи је први нацртао и описао природњак Карл фон Лине (1707-1778) у свом делу „Систем природе" из 1735. године.

Значење имена цвета било је у тесној вези са обновом живота. То значење и даље важи, како у Кини, тако и у Јапану, где су читави паркови посвећени хризантемама. У част цветања хризантеме, јапански цар отвара за јавност баште хризантема, показујући званицама најлепше примерке овог цвета. Деветог дана, деветог месеца у Кини се од давнина прослављао празник хризантема када се измешу осталог и пије вино прављено од овог цвета.

Колико латица, толико година

Чувени кинески филмски редитељ Жанг Жимоу снимио је прошле године играни филм „Проклетство златног цвета" заснован на историјским догађајима који говоре о крвавој прослави празника хризантема у Кини и дворској борби за власт. Уз то што је ово један од најскупљих филмова икада снимљених у Кини који је коштао око четрдесет пет милиона долара, поред глумца Чоу Јун Фата и Гонг Ли једну од главних улога тумаче управо хризантеме.

Древна легенда говори о настанку хризантеме, односно о девојчици која је јецала крај мајчине самртне постеље молећи се духовима да јој помогну и продуже живот болесној мајци. Један дух се растужио чувши очајно преклињање несрећне девојчице, па јој је пришао и пружио цвет: „Када дође смрт по твоју мајку, ти јој дај овај цвет, па ће ти дозволити да с мајком проведеш још онолико дана колико има латица на њему." Оставши сама, девојчица је почела сваку латицу да раздваја на неколико танких трака, како би повећала број дана који преостају њеној мами. Напослетку, када је смрт стигла, девојчица јој је поклонила цвет. Видевши да цвет има велики број латица, смрт је помислила да су се духови нашалили, па је рекла: „Нека вам буде. Остани слободно с мајком онолико година колико има латица на цвету." Од тада постоји веровање да на врата куће изнад којих стоји цвет хризантеме, смрт неће ући.

Слушање истине

Хризантема је и знак јапанске царске куће. У Кини и Јапану од давнина се сматрало да хризантема има чаробне особине које помажу да човек буде дуговечан. Облик њеног цвета је правилан, а латице распоређене у облику сунчевих зрака. Стога хризантему у Јапану називају отелотворењем Сунца. Сходно томе, природно је да цар који потиче од сунчеве богиње Аматерасу, узме хризантему за свој грб. Једно од кинеских имена за хризантему је *ri-jing*, што значи сунчева бит. У време раног таоизма од ње се правио напитак бесмртности.

У јапанској хералдици хризантема има шеснаест латица. Она предочава ружу ветрова у чијем средишту стоји цар и управља простором у свим правцима. Хризантема, односно *кику* на јапанском, подсећа на реч *kiku-ri*, што значи слушање истине.

Многе кинеске и вијетнамске бајке и обичаји повезују цвет хризантеме с трајањем, односно непрекидношћу и постојаношћу. Уз то, овај цвет је и знак радости, лепоте и савршенства. И у Азији, баш као и у Европи, хризантема је јесењи цвет, а јесен је доба смирења после напорних радова у пољу. Песник Су Гонг Доу из времена династије Танг сматрао је знаком једноставности, природне и суздржане непосредности таоиста.

Своје место хризантема је нашла и у кулинарству. Сматрају је савршено укусним додатком салати од кромпира. У кувани кромпир додају се латице хризантема у жељеној количини. Подразумева се да те латице претходно треба такође обарити ■

М. Оџьановић

Забавникове ЛОГ

ЗАМЕНА

1

Добро размислите и замените слово А одговарајућим бројем.

58	696
27	324
65	780
17	20А

ПОВЕЖИТЕ КУЋИЦЕ

2

Користећи линије, повежите кућице са истим бројевима. Линије не смеју да се додирују и секу, нити да излазе из оквира троугла ■

ПОДЕЛА

3

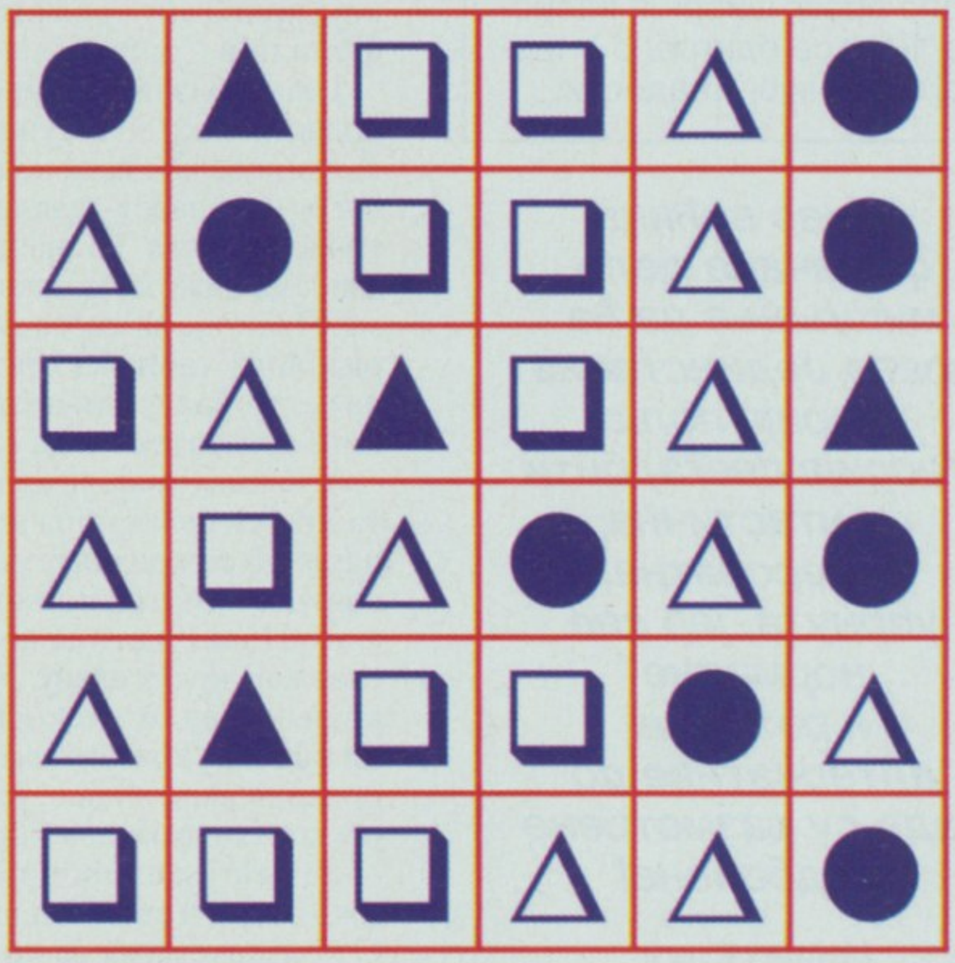

Таблу облика 6 x 6 исеците на две области, обе исте величине и облика, тако да свака од њих садржи исти број сваког симбола ■

РАЗЛИЧИТИ ЗБИРОВИ

4

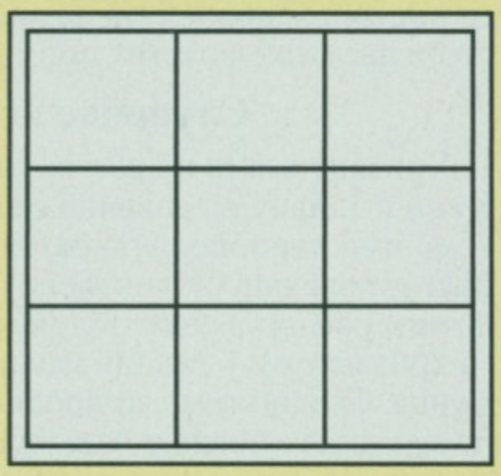

У задату мрежу упишите све целе бројеве од 1 до 9, тако да редови, колоне и дијагонале имају различите збирове ■

ПРЕЛАЗАК ПРЕКО РЕКЕ

5

Тројица туриста дошла су до реке. На обали је био само један чамац са два места (значи, само двојица могла су њиме да се превезу). Сваки од туриста прешао је тим чамцем на супротну обалу реке, при чему је чамац начинио паран број прелазака. Колико? (нађите најмањи број парних прелазака) ■

ИЧКЕ загонетке

6 УЉЕЗИ

				2
				5
				1
				6
5	2	3	4	4

У 16 квадратних соба (приказане на слици у облику мреже 4 x 4) налази се одређени број уљеза. Ваш задатак је да одредите број уљеза у свакој соби на основу следећих података:

– у две собе налазе се по три уљеза;
– у две собе има по два уљеза;
– у четири собе налази се по један уљез;
– у осталим собама нема уљеза.

Бројеви на крајевима сваке колоне, сваког реда и једне дијагонале показују укупан број уљеза у тој колони, реду и дијагонали ■

7 РЕЗЕРВНИ ТОЧАК

Возач је у аутомобилу са једним резервним точком прешао 5000 километара. У једнаким временским размацима, возећи равномерно, смењивао је точак за точком, да би му се све гуме подједнако трошиле. Колико је километара прешао сваки точак до краја његовог путовања? ■

8 ДУЖИНЕ

Једна дуж дужа је од друге за 108 центиметара. Да су обе дужи краће за по 24 центиметара, тада би једна дуж била четири пута дужа од друге. Одредите дужине тих дужи ■

11 ТУРИСТИЧКИ БРОД

Туристички брод има 29 кабина са укупно 86 лежајева. Кабине су са 2, 3 и 4 лежаја. Да ли је број трокреветних кабина паран број? ■

Уређује
Радивоје
Грбовић

ТАБЛА И 12 КУГЛИЦА

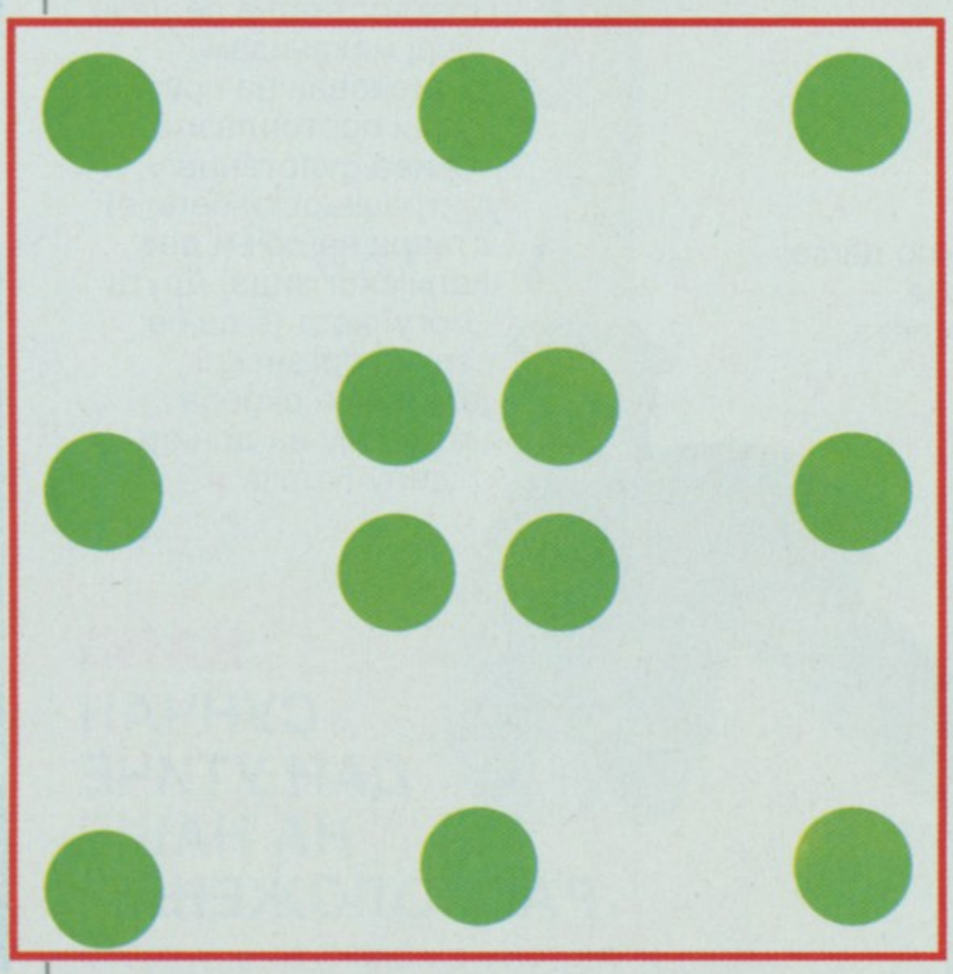

9

Таблу са 12 куглица, поделите на 4 једнака дела тако да свака целина садржи по три куглице, а да при том ниједна куглица не буде пресечена ■

ПОТКОВИЦА

10

Потковицу на слици поделите на 6 делова, али само помоћу два реза ■

УСПОСТАВИТЕ ВЕЗУ!

1	2	15	30
4	6	70	48
8	18	27	3
7	5	28	50

12

Да би се успоставила одговарајућа веза, једно од белих поља треба да буде сиво, а једно од сивих поља бело. Која бисте поља променили? ■

Решења на страни 65

ЗАШТО? КАКО?

ДА ЛИ ЈЕ ВЕЛИКИ ПРАСАК БИО БУЧАН?

Распрострањена је теорија да је васиона настала Великим праском. Тај назив не односи се ни на какву експлозију у средишту свемира, тим пре што свемир нема средиште, већ на сам догађај стварања простора, времена, материје и енергије. Како се звук састоји од таласних промена у густини, немогуће је чути било шта у вакууму. Додуше, у зачетку васиона није била вакуум, пошто је била испуњена водоником и јонизованим гасом. Звук Великог праска био је на сувише ниској фреквенцији да би могао да се чује. Међутим, користећи космичке податке и подижући фреквенцију, космолог Џон Крејмер, професор Вашингтонског универзитета, начинио је симулацију тог звука. Можете је чути на Интернет адреси www.tinyurl.com/2bqtyn

ДА ЛИ БИ КАРТА СВЕТА МОГЛА ДА СТОЈИ НАОПАЧКЕ?

Гледано из свемира, не постоји горе или доле. Човечанство се просто сложило да се карта света направи тако да Арктик буде на врху. Међутим, и карте као што је „Мекартурова универзална корективна мапа", на којој је Аустралија на врху света, такође су тачне ■

КАКО БИЉКЕ ЗНАЈУ НА КОЈУ СТРАНУ ТРЕБА ДА РАСТУ?

Све биљке осећају смер гравитационог поља и према томе се усклађују. То се назива геотаксија. Код одраслих биљака, фототаксија (раст према извору светлости) надјачава гравитацију када су у питању стабљике и лишће. Међутим, корење – и семе које је под земљом и даље се ослањају на гравитацију. Претпоставља се да је овај механизам заснован на притиску који протоплазма (жива супстанца у унутрашњости ћелије) ствара на доњи део ћелијског зида. Друга могућност је да се зрнца органског једињења скроба гомилају на доњем делу ћелија ■

КАКО СУНЧАН ДАН УТИЧЕ НА НАШЕ РАСПОЛОЖЕЊЕ?

У мозгу и систему за циркулацију постоји одређена уравнотеженост која утиче на наше расположење. Некада се осећамо добро, али се дешава да смо усред зиме нерасположени. Жлезда епифиза производи хормон

ЗАШТО СУ НЕКИ ПСИ МАЛИ?

Од свих животињских врста, пси имају највећи распон величина. То највише зависи од укрштања пасмина. Али, недавна генетска истраживања открила су да сви мали пси имају на хромозому 15 исту мутацију која ограничава њихов раст ■

ШТА СЕ ДЕСИ С МРТВИМ ЋЕЛИЈАМА У НАШЕМ ТЕЛУ?

Мртве ћелије на површини нашег тела отпадају, оне у цревима се избацују, а ћелије у унутрашњости тела прогутају фагоцити – бела крвна зрнца. Енергија мртвих

ћелија делом се употреби за стварање других белих крвних зрнаца ■

мелатонин који утиче на наш циклус спавања и будног стања. Међутим, прекомерни ниво мелатонина може да изазове депресију. Али, Сунчева светлост спречава синтезу мелатонина, што утиче на побољшање нашег расположења.

Но, међу приматима има и ноћних животиња, али оне нису стално депресивне. Еволуцијом се код људи развила већа склоност ка дневном светлу у односу на таму јер су дању активнији. Тама је, с друге стране, милионима година представљала опасност, па нас мозак „награђује" кад стремимо према светлу ■

МОЖЕ ЛИ ЦЕО ИНТЕРНЕТ ДА СЕ СРУШИ?

Интернет је у суштини снажна мрежа путева којима се преносе подаци. Ако се један пут преоптерети или блокира, саобраћај се преусмерава другим правцима. Као и сваки систем путева, тако и Интернет има главне и споредне путеве. Главни образују „кичму" Интернета и могу да се закрче, као и аутопутеви. Међутим, чак и са овако оптерећеним саобраћајем као што је данас преостаје довољно других путева за проток података захваљујући трилионима e-mailova и видео-фајлова који путују на све стране. Интернет се постепено преображава у мрежни систем по узору на авио-саобраћај, пре него друмски. То је најлакше замислити као точак бицикла чији паоци полазе из истог средишта. Код Интернета су у таквим средиштима гроздови рачунарских сервера који се зову нодови, односно чворишта. Ако би велики број кључних нодова био оборен вирусима или физичким нападом, Интернет би био озбиљно уздрман, али не и уништен. Непрестано се стварају нови нодови, а они најважнији добро су чувани ■

ДА ЛИ СМО СВИ МИ, У СТВАРИ, МАРСОВЦИ?

Теорија о панспермији заснива се на претпоставци да се живот на Земљи зачео након што су на нашу планету доспели микроорганизми, способни да путују кроз свемир. Ако су били заробљени у унутрашњости метеора, могли су да преживе радијацију свемира и врелину током продирања кроз Земљину атмосферу. Астробиолог професор Пол Дејвис, с Маквери универзитета у Аустралији тврдио је 2003. године да су метеори с Марса посејали живот на Земљи. Пошто је Марс мања планета, охладио се пре Земље и био је добродошла међустаница за микроорганизме. Услед удара џиновских астероида о планету, они су с Марса путовали даље на комадима који су се разлетели. Неки од новонасталих метеора доспели су на Земљу, носећи на себи микроорганизме.

Нажалост, ни на једном метеориту са Марса који је откривен на Земљи нису откривени трагови живота микроорганизама ■

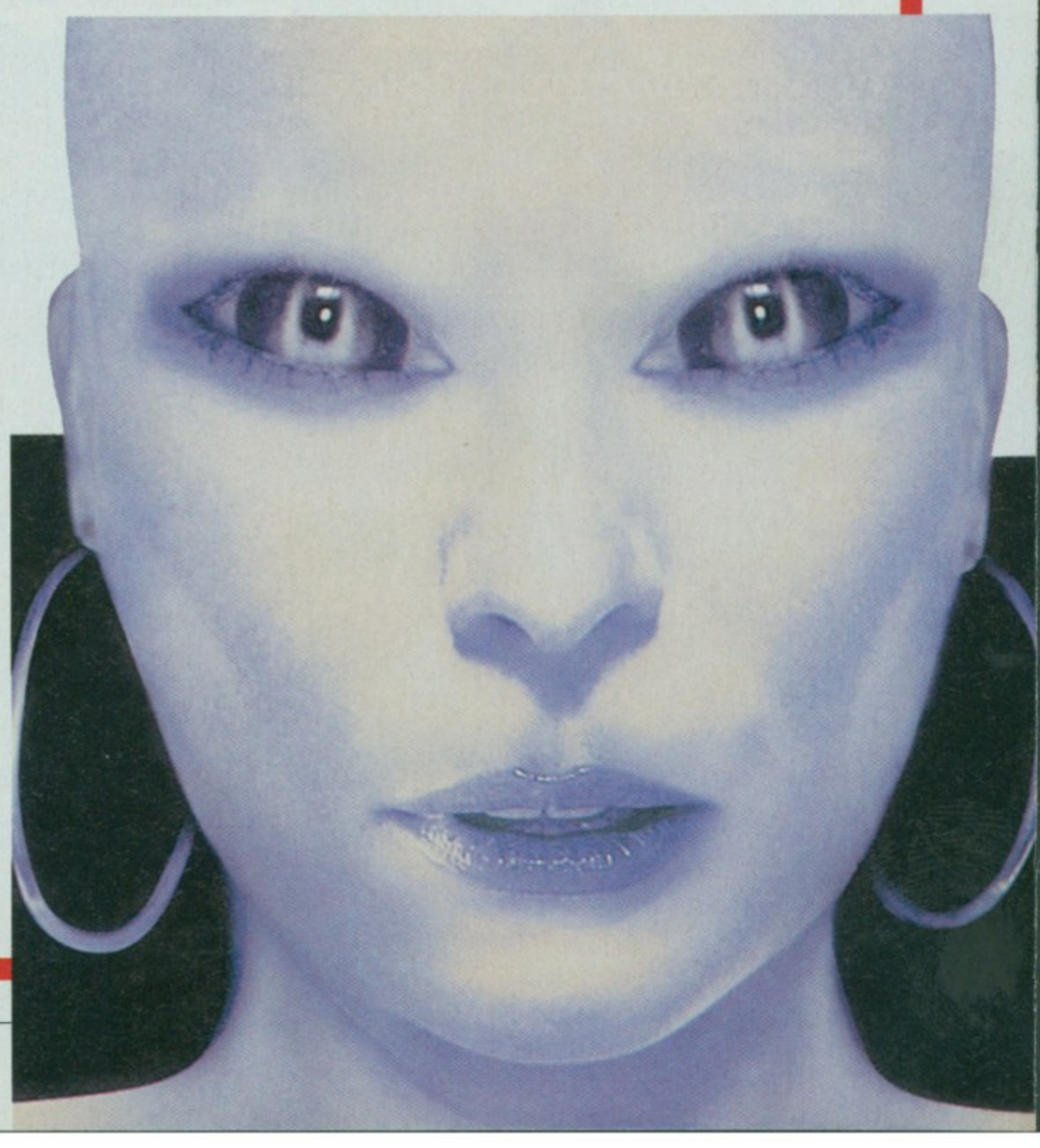

Акција Војске Србије
за децу од 6 до 12 година

НАЦРТАЈ ЦРТЕЖ
ЛЕТИ ХЕЛИКОПТЕРОМ

МАШТАШ ДА СИ ПИЛОТ?
У ХЕЛИКОПТЕРУ
У ПРАВОЈ ПИЛОТСКОЈ
ОПРЕМИ?
ОСТВАРИ СВОЈЕ
СНОВЕ!

Нацртај како ти видиш Војску Србије.
Награда за 12 најбољих је лет војним
хеликоптером! Управо ти цртежи
чиниће календар Војске Србије.
Ауторе још 50 цртежа очекују
и друге награде – школе Војске Србије,
мајице, качкети, привесци.
Њихови цртежи биће објављени
у књизи дечјих цртежа „Деца Србије
о Војсци Србије" а они ће бити
специјални гости на вежби поводом
Дана Војске Србије 2008. године.

ДРУЖИЋЕШ СЕ
СА ПИЛОТИМА, ПРОБАТИ
ПИЛОТСКУ ОПРЕМУ,
РАЗГЛЕДАТИ РАЗНЕ
ТИПОВЕ АВИОНА...

ПОЖУРИ!

ПОШАЉИ ЦРТЕЖ
НА ПАПИРУ ФОРМАТА А4,
ДО 31. ОКТОБРА, НА АДРЕСУ
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ,
УПРАВА ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ
БИРЧАНИНОВА 5, 11000 БЕОГРАД
СА НАЗНАКОМ „НАЦРТАЈ ЦРТЕЖ
- ЛЕТИ ХЕЛИКОПТЕРОМ!"
НА ПОЛЕБИНИ ЦРТЕЖА НАПИШИ
ИМЕ И ПРЕЗИМЕ, АДРЕСУ И ТЕЛЕФОН.

ВИШЕ ИНФОРМАЦИЈА НА
www.vojska.mod.gov.yu/decjicrtezi

Дизајн Е. Међедовић

120972

НАПИСАО
Жан Ван Хам
НАЦРТАО
Кристијан Денаје

ВЕЈН ШЕЛТОН

32. елемент

(II ДЕО)

© 2001 DARGAUD BÉNÉLUX

КЛАВИР ОД 30.000 ДОЛАРА! РАШТИМОВАЋЕ ГА ОВЕ НЕОБРАЗОВАНЕ СИЛЕЏИЈЕ!

МОРАЋЕШ ДА НАЂЕШ ДОБРОГ ШТИМЕРА! АЛИ, НИСМО ОВДЕ ДА ПРИЧАМО О МУЗИЦИ!

ТРАЖИО САМ ТИ НЕШТО, ЏОНАТАНЕ БЕЛИНГЕМЕ! РАСТУЖИЛО БИ МЕ КАД БИХ МОРАО ДА ГОВОРИМ О ТЕБИ У ПРОШЛОСТИ!

КАД ТАКО ЉУБАЗНО ПИТАШ...

КРРЦ!

ЏАНГР!

КЛИК!

ДЗЗЗЗ!

ПРЕТПОСТАВЉАМ ДА ОВО НИСУ ПАРТИТУРЕ?

КАЛАШЊИКОВИ С БРЗОМ ПАЉБОМ! САВРШЕНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ОСНИВАЊЕ СИМФОНИЈСКОГ ОРКЕСТРА, УБЕЂЕН САМ!

МОЈ ПРИНЦИП ЈЕ ДА СЕ НИКАД НЕ РАСПИТУЈЕМ О МОТИВИМА МОЈИХ МУШТЕРИЈА, ЏЕМАИЛЕ КАНЕ! ТО ТИ ДОБРО ЗНАШ, УОСТАЛОМ...

...ЕТО, ЗНАО САМ, РАШТИМОВАН ЈЕ!

V37 MFM

ПРИНЦИПИ СУ КАО ПЕЧУРКЕ, СЕР ЏОНАТАНЕ...

КЛАК!

...НЕКИ ОД ЊИХ МОГУ БИТИ СМРТОНОСНИ!

РАТА ТАТАТАТ

ррааттаттаааат!

Е, ОВО ЋЕ МИ МОЈ ШТИМЕР **СТВАРНО** ЗАМЕРИТИ!

ТО ЋЕ ТЕ НАУЧИТИ ДА СЕ НЕ ПЕТЉАШ С ОНОМ ОГАВНОМ ЛАРВОМ ОД ЗАИМА ГАЗАНА, НЕК' МУ ШЕЈТАН СПРЖИ ЈЕТРУ!

ХЕЈ!?

ТАЈ ПЕЧАТЊАК ПОТИЧЕ ОД МОГ ПРЕТКА, ВОЈВОДЕ ОД ВИЛИНГСФОРТА!

ЗАР ТВОЈИ ПРЕЦИ ВРЕДЕ ВИШЕ ОД МОЈИХ? БУДИ СРЕЋАН ШТО СИ САЧУВАО ГЛАВУ НА РАМЕНИМА, ЏОНАТАНЕ БЕЛИНГЕМЕ!

ШАВАМ!

ОКОЛИНА ПАРИЗА, ПОНЕДЕЉАК, 23. ОКТОБАР...

ДВЕ ЧОРБЕ ЗА ПЕТИЦУ! РЕБАРЦА И ПОМФРИТ ЗА ДВАНАЕСТИЦУ! ЛИСЕТ, РАЧУН ЗА ТРОЈКУ!

ХОЋЕ ЛИ ТАЈ ДЕСЕРТ ЗА СЕДМИЦУ!? МРДНИ МАЛО ТУ ЗАДЊИЦУ, БОГА МУ!

ПЈЕРО, ДА НИСИ СЕО У ПАСУЉ ЗА ЧЕТВОРКУ!?

ДОБАР ДАН, ФЕРНАНДЕ!

ЈОШ ВОЛИШ ЛЕПИ ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК, КОЛИКО ЧУЈЕМ!

ВЕЈН!? ВЕЈН ШЕЛТОН!?

ТАКО МИ СВЕТИХ ПАПИНИХ ТЕСТИСА, ВЕЈН, Е ТО ЈЕ НЕШТО! ЈЕСИ ЛИ ПРЕШАО АТЛАНТИК ДА БИ ПРОБАО МОЈ СПЕЦИЈАЛИТЕТ ДАНА?

НАРАВНО! А И ДА ТИ ПОСТАВИМ НЕКОЛИКО ПИТАЊА, АКО ИМАШ МИНУТ!

ДАЈ НАМ ДВЕ ЧОРБЕ И ГАЗДИНУ ФЛАШУ ЗА ОСМИЦУ, ПЈЕРО! И НЕМОЈТЕ ДА МИ ДОСАЂУЈЕТЕ, НА САВЕТОВАЊУ САМ!

ШТА МОГУ ДА УЧИНИМ ЗА ТЕБЕ, ВЕЈНЕ, ОСИМ ДА ТИ ПОКВАРИМ СТОМАК СВОЈИМ ВИНОМ?

ДА МИ ПРИЧАШ О ЗАПОРИЦКИ! ВИДЕО САМ ТВОЈЕ ИМЕ НА СПИСКУ МОМАКА КОЈИ СУ ТАМО КРАТКО БОРАВИЛИ!

КО ЈЕ ОВАЈ ТИП, ФЕРНАНДЕ?

ТО НИЈЕ ТИП, МАЛИША, ТО ЈЕ ЛЕҐЕНДА!

ОНО ШТО МЕ НАЈВИШЕ ЧУДИ ЈЕСТЕ ШТО ЈЕ ЈОШ ЖИВ...

СА ДЕВЕТНАЕСТ ҐОДИНА ВЕЈН ШЕЛТОН ЈЕ КОМАНДОВАО СПЕЦИЈАЛНОМ САБОТЕРСКОМ ЈЕДИНИЦОМ КОЈА СЕ ПРЕКО ЛАОСА УВЛАЧИЛА ИЗА ВИЈЕТНАМСКИХ ЛИНИЈА! ТА ЊЕҐОВА ҐРУПА НАПРАВИЛА ЈЕ ВИШЕ ШТЕТЕ НЕҐО ЧИТАВА ЕСКАДРИЛА БОМБАРДЕРА!

ПОСЛЕ ТОҐА НИКАД ВИШЕ НИЈЕ УСПЕО ДА СЕ ПРИВИКНЕ НА ОБИЧАН ЖИВОТ! С ЏЕЈСОНОМ, ОРТАКОМ ИЗ ВИЈЕТНАМА, ШВЕРЦОВАО ЈЕ ПО СРЕДЊЕМ ИСТОКУ! ПОЗНАЈЕ СВАКУ СТАЗУ, СВАКИ ИЗВОР ВОДЕ, СВАКИ ПЛАНИНСКИ ПРЕЛАЗ ИЗМЕЂУ БЕЈРУТА И КАБУЛА!

С ЊИМА ЈЕ БИО И ЈЕДАН ЕНҐЛЕЗ, БЕЛИНҐЕМ, ЗВАНИ БЕЛИ! ҐРОФ ИЛИ БАРОН, ШТА ТИ ЈА ЗНАМ, ЛУД К'О СТРУЈА! ЊИХ ТРОЈИЦА БИЛИ СУ ЂАВОЛСКИ ТИМ, ВЕРУЈ МИ! БАЗА ИМ ЈЕ БИЛА У КАЛАХАРУ, ГРАДУ НА СЕВЕРУ ИСТОЧНОГ КУРДИСТАНА!

КАЛАХАР... ПРОШАО САМ ТУДА НЕКОЛИКО ПУТА ДОК САМ ЈОШ ВОЗИО! ДО ЂАВОЛА, ПЈЕРО, ЗАБИТ! НАЈВЕЋА ЛОПОВСКА ЈАЗБИНА КОЈУ МОЖЕШ ДА ЗАМИСЛИШ! ТУ ИМА СВЕҐА, СВЕ СЕ КУПУЈЕ И ПРОДАЈЕ: ДРОҐА, ОРУЖЈЕ, ОПРЕМА, КУРВЕ И ЛУДАЦИ СВИХ ВРСТА И РАСА... А ТЕК ЛОВА, БРДА ЛОВЕ КОЈА НЕПРЕСТАНО ПРЕЛАЗИ ИЗ РУКЕ У РУКУ... ПАКАО И РАЈ НА ИСТОМ МЕСТУ!

АКО ШЕЛТОН ИДЕ НА НЕКИ ЗАДАТАК И АКО СУ МУ ПОТРЕБНИ ЉУДИ И ОПРЕМА, СИҐУРНО ЋЕ ОТИЋИ У КАЛАХАР!

КАКАВ ЗАДАТАК?

ЗАПОРИЦКА, ЈЕСТЕ ЛИ СИҐУРНИ!?

ЗНАО САМ ДА ЋЕ ТЕ ТО ЗАНИМАТИ, ПЈЕРО! С ОБЗИРОМ НА ПИТАЊА КОЈА МИ ЈЕ ПОСТАВИО, КЛАДИМ СЕ У ЛИСЕТИНЕ ҐУЗОВЕ ДА ЈЕ ШЕЛТОН ПЛАЋЕН ДА ИЗВУЧЕ НЕКОҐА ИЗ ЗАПОРИЦКЕ!!!

ПРИЧА СЕ ДА СЕ ОД ПРЕ НЕКОЛИКО ҐОДИНА БАВИ МНОҐО УНОСНИЈИМ ПОСЛОМ ОД ШВЕРЦА! КОЈИМ ТАЧНО, НЕ ЖЕЛИМ БАШ ДА ЗНАМ! АЛИ, У ЈЕДНО САМ СИҐУРАН, А ТО ЈЕ ДА МУ ЈЕ СЛЕДЕЋИ ЦИЉ ЗАПОРИЦКА, ТА ПРОКЛЕТА МИШЈА РУПА У КОЈОЈ САМ ПРОВЕО НАЈҐОРЕ МЕСЕЦЕ СВОҐ ЖИВОТА ПРЕ НЕҐО ШТО САМ ПРЕСТАО ДА ВОЗИМ!

МОЈА ЖЕНА... МОЈА КЋЕРКА... СУТРА КРЕЋЕМО КА МОРУ ЛЕДА!

МОЛИМ?

АХ, ЗАБОГА! УПРАВО СТИЖЕМО ОДАТЛЕ! ЗАШТО ДА СЕ ВРАЋАМО?*

ДОСТА! ОВО ПУТОВАЊЕ МИ ПОРУЧУЈЕ... ОВАЈ... ПОРУЧЕНО МИ ЈЕ У ЗНАК ПРИЗНАЊА!

* „ПУТОВАЊЕ Г. ПЕРИШОНА" (Е. ЛАБИШ), ЧИН IV, СЦЕНА 10.

ПЉЕС! ПЉЕС!

ПЉЕС! ПЉЕС!

THEATRE BOURGES ENTREE DES ARTISTES

ГОСПОДИНЕ РЕМИ?

ДЕЈВ РАЈАН, ДИРЕКТОР КАСТИНГА ПРОДУКЦИЈСКЕ КУЋЕ „ДРИМВОРКС"! МОГУ ЛИ ДА ВАС ПОЗОВЕМ НА ВЕЧЕРУ?

!?

МАЛО ЈЕ СВЕТА БИЛО У ВАШОЈ САЛИ ВЕЧЕРАС! ИПАК, БИЛИ СТЕ ОДЛИЧНИ У УЛОЗИ МАЖОРЕНА...

ПУФ! КО СЕ ЈОШ ЗАНИМА ЗА ПОЗОРИШТЕ У ВРЕМЕ ВИДЕА И ИНТЕРНЕТА? АЛИ, РЕЦИТЕ МИ, ГОСПОДИНЕ РАЈАНЕ... ЗАР „ДРИМВОРКС" НИЈЕ КУЋА СТИВЕНА СПЛИБЕРГА?

ТАКО ЈЕ! ТО ЈЕ ЈОШ ПОВЕРЉИВО, АЛИ ГОСПОДИН СПИЛБЕРГ ПРИПРЕМА НОВИ ФИЛМ О „ИНДИЈАНИ ЏОНСУ" КОЈИ ЋЕ СЕ ЈЕДНИМ ДЕЛОМ СНИМАТИ У ВАШОЈ РОДНОЈ ЗЕМЉИ, ГОСПОДИНЕ РЕМИ, КАЛАКЏИСТАНУ!

!?

КА... КАКО ЗНАТЕ ДА...

ОБАВЕШТЕНОСТ СПАДА У ОПИС МОГ ПОСЛА! МИШЕЛ РЕМИ ЈЕ ВАШЕ УМЕТНИЧКО ИМЕ! ВАШЕ ПРАВО ИМЕ ЈЕ ВАНКО БОЈАЏИК, ИМАТЕ 58 ГОДИНА И ПОРЕКЛОМ СТЕ КАЛАК, А ФРАНЦУСКО ДРЖАВЉАНСТВО ИМАТЕ ТРИДЕСЕТАК ГОДИНА!

УКРАТКО, ВИ СТЕ ЧОВЕК КАКВОГ ТРАЖИМ ЗА ВАЖНУ СПОРЕДНУ УЛОГУ У ФИЛМУ! ОСИМ ТОГА, КАО ПРЕВОДИЛАЦ, МОЋИ ЋЕТЕ ДА ПОМОГНЕТЕ ГОСПОДИНУ СПИЛБЕРГУ ДА СЕ СПОРАЗУМЕ С ЛОКАЛНИМ СТАТИСТИМА! ЖИВЕЛИ, ГОСПОДИНЕ БОЈАЏИК!

ХОНОРАР ЈЕ 200.000 ДОЛАРА И СВИ ТРОШКОВИ ПЛАЋЕНИ, РАЗУМЕ СЕ! ШТА МИСЛИТЕ?

ЈА... МОРАМ... ДА СЕ ПОСАВЕТУЈЕМ С АГЕНТОМ...

ОПРОСТИТЕ ШТО САМ ОТВОРЕН, ГОСПОДИНЕ БОЈАЏИК, АЛИ ВИ ВЕЋ ДЕСЕТ ГОДИНА НЕМАТЕ АГЕНТА! И ЗНАТЕ БОЉЕ ОД МЕНЕ ДА ВАШЕ ИМЕ НА ПОСТЕРУ НИКАД НИЈЕ БИЛО ВЕЋЕ ОД ПОЛА ЦЕНТИМЕТРА!

ИЗВОЛИТЕ 2.000 ДОЛАРА ДА ВАМ ПОМОГНУ ДА РАЗМИСЛИТЕ! МОРАЋЕТЕ ДА МИ ОДГОВОРИТЕ НАЈКАСНИЈЕ СУТРА У ПОДНЕ!

УЗМИТЕ СВОЈ КОВЕРАТ, ГОСПОДИНЕ РАЈАН! РАЗМИСЛИО САМ И ПРИХВАТАМ! КАД ТРЕБА ДА ПОЧНЕ СНИМАЊЕ?

СЛЕДЕЋЕГ МЕСЕЦА! ПОСЛАЋУ ВАМ УГОВОР И АВИОНСКУ КАРТУ!

ЗА БАЛКОЈ?

НЕ, ИСТАНБУЛ! ТАМО ЋЕ СЕ НАЈПРЕ ОКУПИТИ ЕКИПА!

СЦЕНАРИО ЈОШ НИЈЕ ЗАВРШЕН! АЛИ, У ДВЕ РЕЧИ, РАДИ СЕ О ЗАТВОРЕНИКУ КОЈЕГ ИНДИЈАНА ЏОНС ТРЕБА ДА ИЗВУЧЕ ИЗ ЈЕДНЕ КАЗНЕНЕ УСТАНОВЕ У КАЛАКЏИСТАНУ...

УЗБУДЉИВА ПРИЧА, ГОСПОДИНЕ РАЈАН, БАШ КАО ШТО ПУБЛИКА ВОЛИ! А МОЈА УЛОГА БИ БИЛА...

УЛОГА ЛЕКАРА! **ТАКСИ!**

LC
BRASSERIE
LE CHEVALLIER BRASSERIE

ТАКСИ ЈЕ ЗА ВАС! ЈА ЖЕЛИМ МАЛО ДА ПРОШЕТАМ! ВИДИМО СЕ УСКОРО, ГОСПОДИНЕ БОЈАЏИК!

TAXIS

!!

КАРИНИ, YOU FUCKING BASTARD!?! ШТА ТРАЖИТЕ ОВДЕ!?

ЈА... ГО... ГОСПОДИН КВЕЈЛ ЈЕ...

...НАРЕДИО ДА МЕ ПРАТИТЕ, ЈЕ Л' ТАКО!? С ЈУЖНОАФРИКАНЦИМА ЗА ПЕТАМА? БРАВО!

НЕ... ОНИ ЈОШ ЧЕКАЈУ ИСПРЕД ВАШЕГ ХОТЕЛА, УВЕРАВАМ ВАС...

ПОЗНАЈУЋИ ВАС ПО ЧУВЕЊУ, ЗНАО САМ ДА ЋЕТЕ ИЗАЋИ КРОЗ УЛАЗ ЗА СНАБДЕВАЊЕ! ЈЕДАН ОД МОЈИХ ЉУДИ ВАС ЈЕ ЧЕКАО ТАМО И ПРАТИО ВАС ДО ОНОГ РЕСТОРАНА!

ТАКО ЈЕ! И КЛАДИМ СЕ ДА СТЕ ЗАДОВОЉНИ СОБОМ, КРЕТЕНУ ЈЕДАН!

ДОБРО, ШТА ЈЕ, ТУ ЈЕ! А КАД СТЕ ВЕЋ ТУ, ПОРУЧИТЕ КВЕЈЛУ ДА ЈЕ СУТРАШЊИ САСТАНАК ОДЛОЖЕН ЗА 22 САТА. ЈАСНО?

ЈАСНО!

САВРШЕНО! А САД...

...БУЈИ-ПАЈИ!

НЕ ВОЛИМ ДА МЕ ПРАТЕ, ГЛУПАНЕ!

ОКОЛИНА МАДРИДА, УТОРАК, 24. ОКТОБАР...

!?

!?

!?

BBBPPPPPPPPPPP!

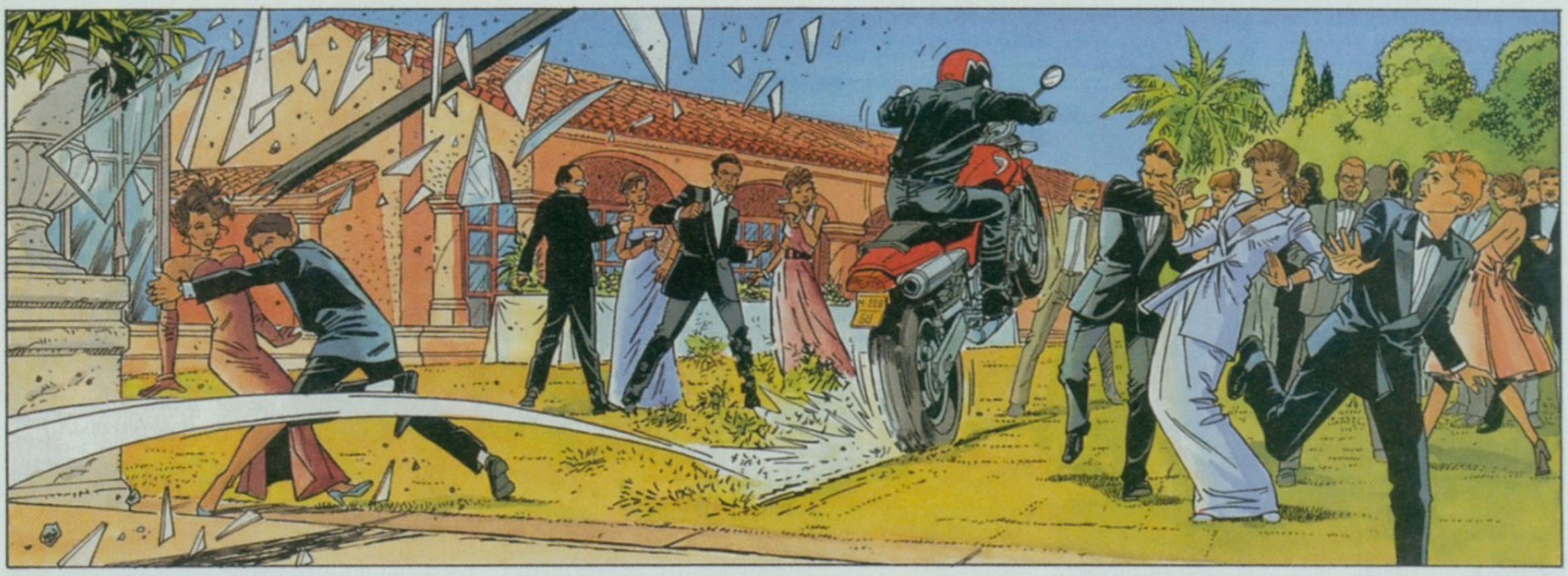

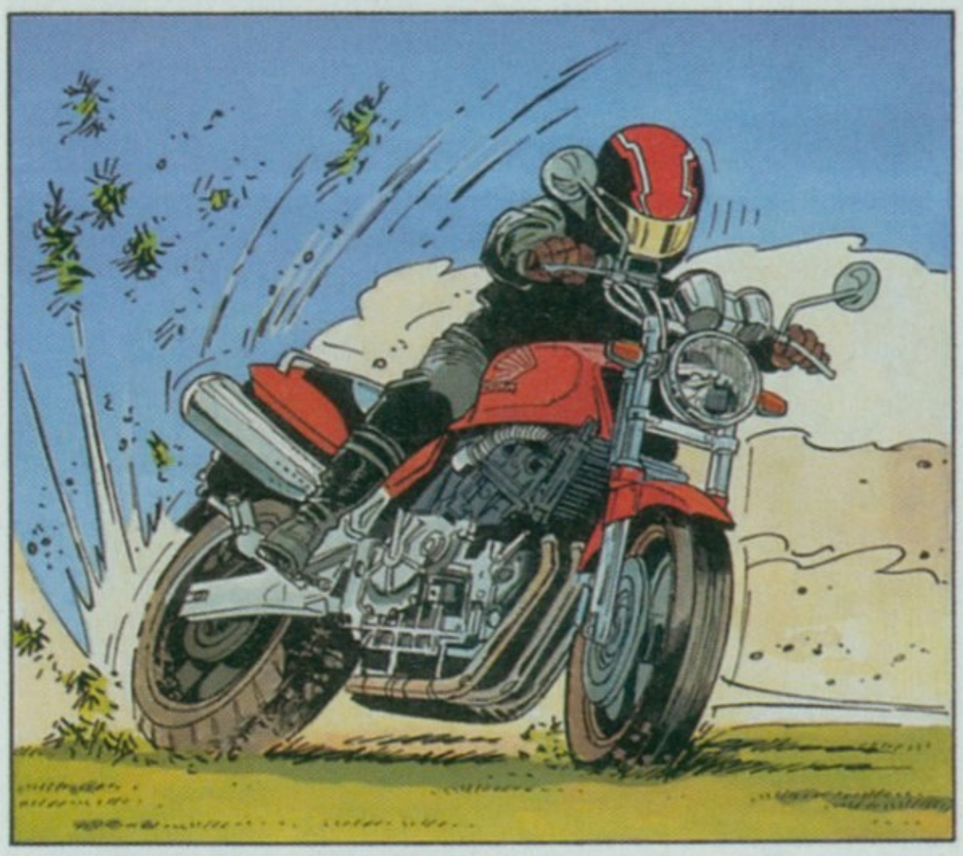

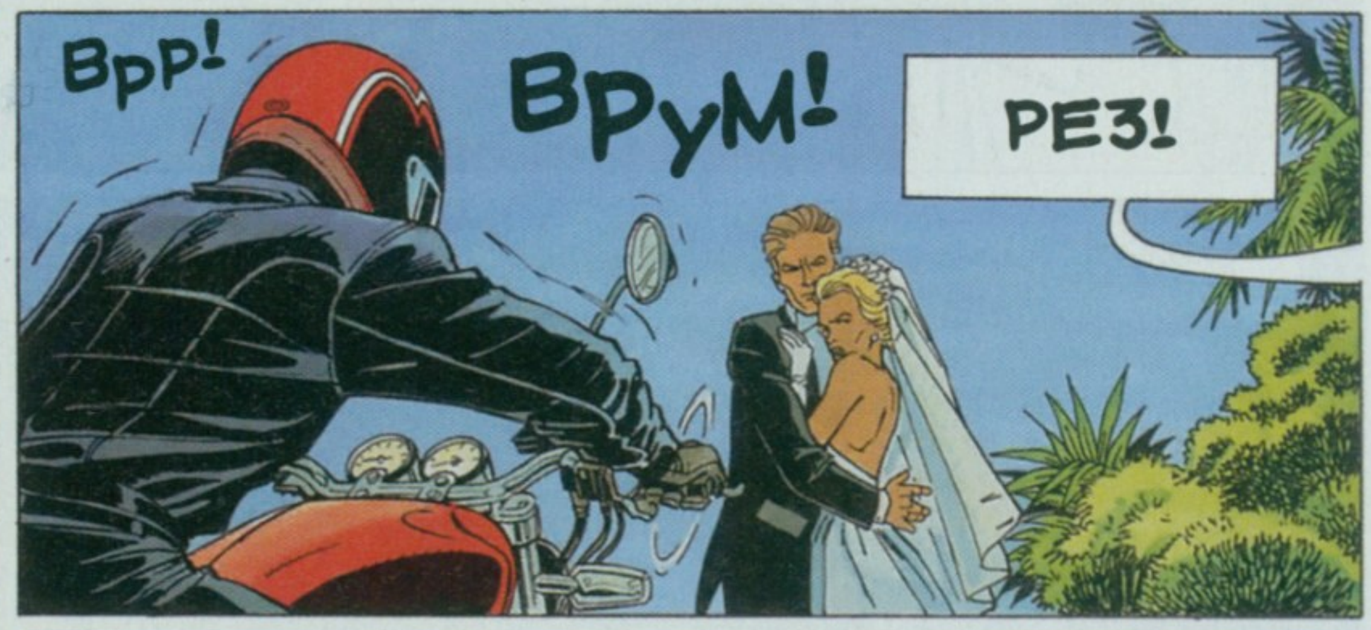
Врр!
Врум!
РЕЗ!

СВИ ОСТАЈУ НА СВОЈИМ МЕСТИМА, НАСТАВЉАМО ОДМАХ! ФЕЛИПЕ, САД ТИ!

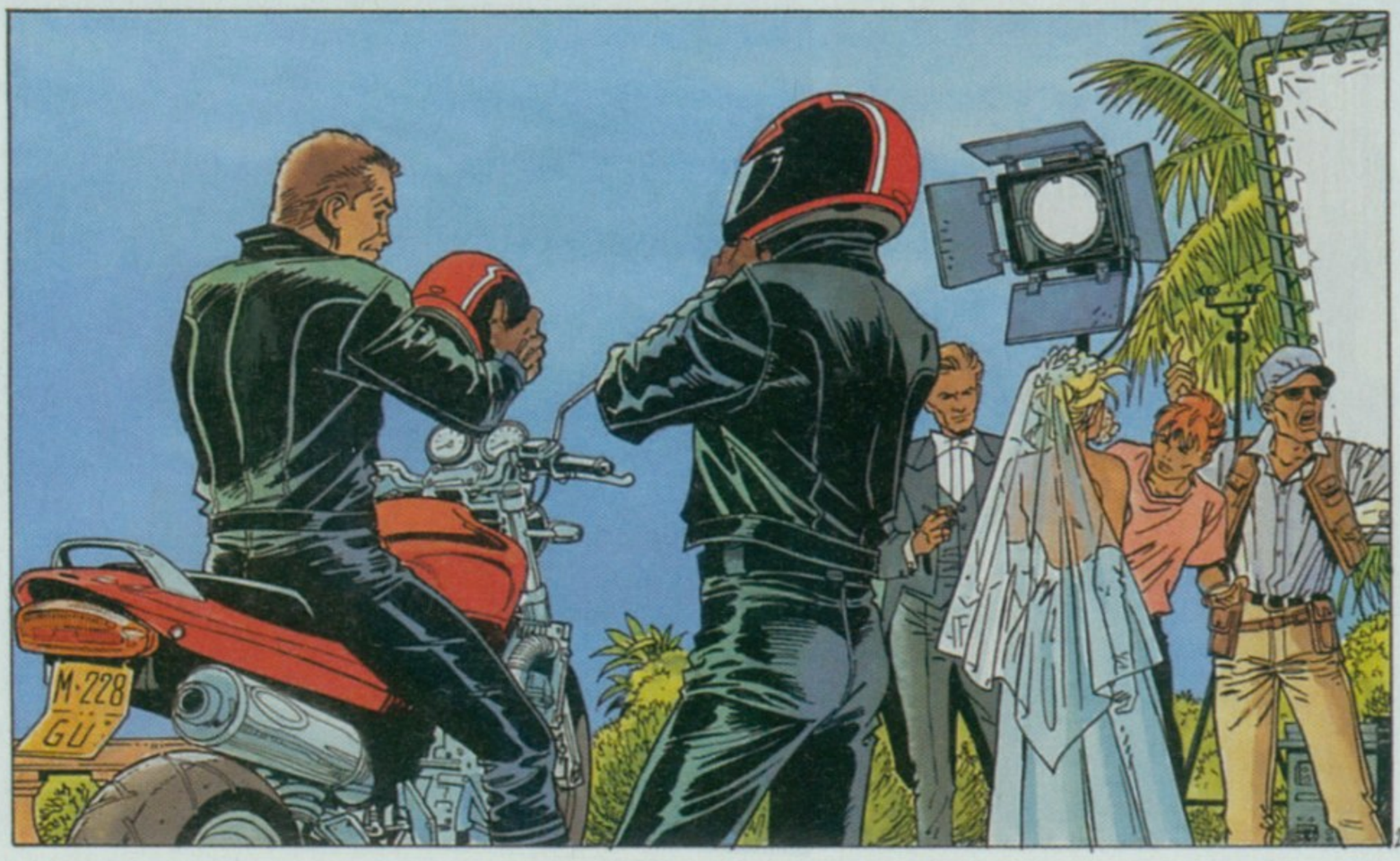
M·228
GU

Врум!
Врр!
Врум!
МОТОР! ИДЕ!

ПАБЛО?!?

НИСИ СМЕЛА ДА СЕ УДАШ ЗА ЊЕГА, QUERIDA!

ПАБЛО, НЕ!

НЕЕЕЕ!

БУМ! БУМ! БУМ!

РЕЗ! БРАВО ЗА СВЕ! ДОБРО ЈЕ! НАСТАВЉАМО ЗА ДЕСЕТ МИНУТА! ХУАНЕ, ПРИПРЕМИ СЕ ЗА ИЗЛАЗ!

КОЛИКО ВИДИМ, ЈОШ СИ НАЈБОЉИ КАСКАДЕР НА МОТОРУ У ШПАНИЈИ! ЗДРАВО, ХУАНЕ!

ВЕЈНЕ, АМИГО, QUÉ TAL? СИНОЋ САМ ДОБИО ТВОЈ ТЕЛЕГРАМ, АЛИ НИСАМ ОЧЕКИВАО ДА ЋУ ТЕ ТАКО БРЗО ВИДЕТИ! О ЧЕМУ СЕ САД РАДИ?

О ЗАРАДИ ОД 500.000 ДОЛАРА!

АЛИ, ЗА ТО ЋЕШ МОРАТИ ДА ИЗВУЧЕШ ЈЕДНОГ ЧОВЕКА ИЗ ЗЕМЉЕ С ВЕОМА ЗАТВОРЕНИМ ГРАНИЦАМА! ОДГОВАРА?

ТАМАЛЕ* МИ! С ТОБОМ И ЗА 500.000 ДОЛАРА ПРЕШАО БИХ ХИМАЛАЈЕ НА ЈЕДНОМ ТОЧКУ! КАД ПОЧИЊЕМО?

СЛЕДЕЋЕГ МЕСЕЦА! ПОСЛАЋУ ТИ АВИОНСКУ КАРТУ ЗА ДЕСЕТАК ДАНА!

У КОМ ПРАВЦУ?

ХУАНЕ, САД СИ ТИ!

ЗА ИСТАНБУЛ! HASTA LA VISTA, NIÑO! БИЋЕ МИ ЗАДОВОЉСТВО ДА ОПЕТ РАДИМ С ТОБОМ!

* ЧУВЕНО МЕКСИЧКО ЈЕЛО

ОКОЛИНА ПАРИЗА, УТОРАК, 24. ОКТОБАР...

НЕ РАЗУМЕМ ВАС, КВЕЈЛЕ!

КУПУЈЕТЕ ИЛИ ГРАДИТЕ РАСКОШНЕ КУЋЕ СВУДА ПО СВЕТУ, А ЖИВИТЕ У ПОДРУМУ КАО ПАЦОВ!

НЕ МЕШАЈТЕ СЕ У ОНО ШТО ВАС СЕ НЕ ТИЧЕ, ШЕЛТОНЕ! ВАШ ОДГОВОР!

ПРИХВАТАМ ЗАДАТАК! ЗА ДЕСЕТ МИЛИОНА ДОЛАРА!

ДЕСЕТ МИЛИОНА!? ЈЕСТЕ ЛИ ПОЛУДЕЛИ?!?

УЋУТИТЕ, КАРИНИ! ИМАТЕ ЛИ ПЛАН?

НАЦРТ ПЛАНА!

ТЕШКОЋА НЕЋЕ БИТИ САМО ИЗВУЋИ ЛОАРЕА ИЗ ЗАПОРИЦКЕ! МОРАЋЕМО ДА ГА ИЗВУЧЕМО И ИЗ КАЛАКИСТАНА! БИЋЕ МИ ПОТРЕБНИ ЉУДИ И ОПРЕМА! СКУПА ОПРЕМА! АЛИ, АКО СВЕ БУДЕ ИШЛО КАО ШТО СЕ НАДАМ, ВАШ КАМИОНЏИЈА БИЋЕ У ФРАНЦУСКОЈ КРАЈЕМ НОВЕМБРА!

У РЕДУ, ШЕЛТОНЕ! ДОБИЋЕТЕ ДЕСЕТ МИЛИОНА! ПЕТ ОДМАХ, А ПЕТ ПО ИСПОРУЦИ! КОЛИКО ЋЕ ВАС БИТИ?

ШЕСТО-РИЦА!

МОЖЕМО ЛИ ДА ЧУЈЕМО ТАЈ ФАМОЗНИ ПЛАН?

НАРАВНО ДА НЕ! ШТО МАЊЕ ЗНАТЕ, БОЉЕ ЋУ СЕ ОСЕЋАТИ!

ИМАМО НЕКЕ ПРИЈАТЕЉЕ У КАЛАКИСТАНУ! МОГЛИ БИ ДА ВАМ ПОМОГНУ!

НЕ ЖЕЛИМ ВАШЕ „ПРИЈАТЕЉЕ", КАРИНИ! АКО ХОЋЕТЕ ДА ВАШИ ПЛАНОВИ УСПЕЈУ, НИПОШТО ИХ НЕ ОБАВЕШТАВАЈТЕ О ОВОМ ПОДУХВАТУ!

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

Moraš da probaš!

Pametni mehurići.

MINAQUA fructo

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%.
Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

120997

ЕНИГМАТИКА

АНАГРАМ

ПОГАЂАЉКА

КАКТУС (2)	Бројеви у заградама казују колико је „погођено” слова из траженог појма. Решење ћете добити анаграмирањем ■
БАМБУС (2)	
СМОКВА (3)	
НАРЦИС (3)	
ДАЛИЈА (3)	
? ? ? ? ? ? (6)	

ХАОС УКРШТЕНИЦА

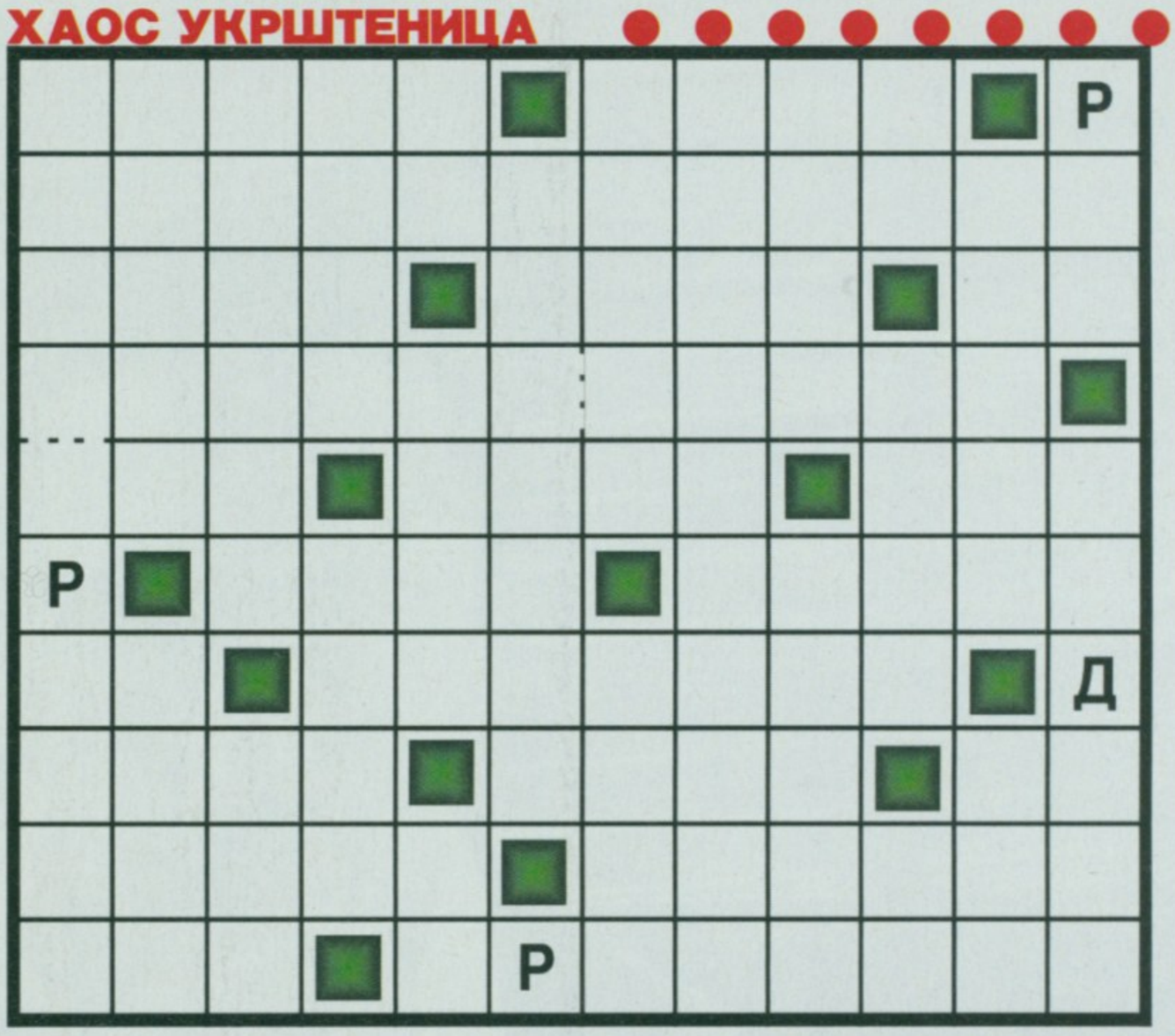

Описи за ову укрштеницу су измешани. Ваш задатак је да за сваки појам нађете одговарајуће место у укрштеници.

Име и презиме глумице са слике – Шкотланђани – Родно место Михајла Пупина – Мента – Префикс за дубоку старост – Дан у седмици – Свети мудрац у Индији – Иницијали редитеља Поланског – Лек против шећерне болести – Графички радник – Певање у два гласа – Врста штампарске технике – Име писца Веселиновића – Оствe – Омотач, овој – Смер у музици – У том правцу – Горила или орангутан – Постотак (мн.) – Уточити, улити – Наша глумица, Ева – Име и презиме нашег сликара рођеног у Орловату 1957. године – Самогласник и сугласник – Аутомобилска ознака за Кикинду – Бутина – Припадник народа на Блиском истоку – Хрватски градић на Дунаву – Ставити накит на нешто – Множина (скр.) – Натпис на филму – Старатељ – Амерички атлетичар, Карл – Планински венац у Француској – Сланина (нем.) – Потврда међународног уговора у скупштини – Надимак Новака Ђоковића – Симбол берилијума – Амерички сликар, Леон – 7. и 2. слово азбуке – Избегавање плаћања пореза (мн.) – Италијански поздрав – Дрвено седло – Гле, ето, ено ■

КРИПТОГРАМ

БАМБУС
КУПУС
ЦРНИ ЈАСЕН
ИРИС
КАКТУС
ШАФРАН

Откријте кључ, па нађите решење ■

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ВОДОРАВНО: 12. Филм који је режирао амерички глумац са слике, **13.** Иницијали глумца Дејмона, **14.** Бразилски велеград, **15.** Део грозда (мн.), **16.** Управљач аутомобила, **17.** **Амерички глумац са слике, 18.** Дорасти, **19.** Мелодија, напев, **21.** Зачинска биљка, **22.** Топло годишње доба, **23.** Европска држава, **24.** Велика река у Сибиру, **25.** Витомир одмила, **26.** Бројем изражен степен знања у школи, **27.** Пркос, **28.** Родитељ, Луј, **29.** Тренутак, часак, **30.** Део опреме ватерполиста ■

УСПРАВНО: 1. Спортска одећа, **2.** Олимпијске игре (скр.), **3.** Набор, **4.** Редар у угоститељском објекту, **5.** Упућивати претњу, **6.** Име и презиме француског сликара, **7.** Часовник, **8.** Трешчица, **9.** Гњурац, **10.** Учесник трке на 42.195 метара, **11.** Доњи део посуде, **13.** Лисица (мн.), **15.** Осовина, **16.** Предати, поклонити, **19.** Полет, **20.** Област уз воду, **22.** Грчко слово, **24.** Америчка телевизијска награда, **26.** Атлетски клуб (скр.) ■

ИСПУЊАЉКА

А, БА, БУЛ, ДОГ, ЗИ, ЗИ, МА, МЕ, МУТ, НА, ПУ, РА, РО, ТАК, ТИ, ТО, У

Од наведених слогова склопите тражене речи и упишите их водоравно. У означеним пољима добићете називе два инсекта.

1. Пасмина паса, **2.** Уметнути део, **3.** Главни град Мозамбика, **4.** Штап, прут, **5.** Угао у навигацији, **6.** Врста морског рака (мн.) ■

УКРШТЕНИЦА

1	2	3	4	5	6	7
8			9			
10				11		
12	13	14	15			
16						17
18					19	
20				21		
	22					

ВОДОРАВНО: 1. Омотница за писмо, **8.** Немани, **9.** Притока Драве, **10.** Мноштво мехурића, **11.** Млечни производ, **12.** Иницијали глумца Марфија, **14.** Име редитеља Казана, **16. Италијански ренесансни сликар, аутор слике, 18.** Вођа 40 разбојника из источњачке приче, **20.** Најављивање, **22.** Донети довољну количину ■

УСПРАВНО: 1. Заповедник брода (мн.), **2.** Узвик у кориди, **3. Родни град ренесансног сликара, аутора слике, 4.** Име глумице Томпсон, **5.** Евроазијска држава, **7.** Планина у Србији, **13.** Име глумца Гутовића, **15.** Држава на Блиском истоку, **17.** Који припадају нама, **19.** Одјек корака, **21.** Треће и седмо слово ■

АНАГРАМ (5, 5, 4, 4)

ЈЕДИ СЕ – СА ЊОМ ЈЕ ТУЖНО.
Он се једи док пева ову тужну песму. Коју? ■

Решења на страни 65

Николај В. Бајтов

ШРЕДИНГЕРОВА

Доспео сам на списак посматрача Мачке. „Једна смена траје два сата. Да је дужа – наступио би замор и посматрање би ослабило. Између смена је читав дан – речено ми је. – Колико смена можете да радите? – Па не знам... – рекао сам (стварно нисам знао своје могућности). – Можда око недељу дана... Седам смена... Највише десет. А колико се плаћа?"

Човек у прегрејаној просторији завалио се у фотељу. Изгужвана кравата лежала је на углачаној дасци стола, где осим ње и телефона више ничега није било. – Зар ви нисте из Лиге повратног времена? – зачуди се човек подигавши на мене космате, знојаве обрве.

– Не, дошао сам за свој рачун – рекох суво, не упуштајући се у детаље.

Неколико секунди је размишљао, али га моја ситуација није обесхрабрила.

– У том случају, Асоцијација може да вам плати десет долара на сат. Да ли вам одговара?

– Мислим... да... – рекох, брзо се прерачунавајући уз сумњу да ли ћу имати пара за повратак.

– Наша Асоцијација је сиромашна – човек саосећајно рашири руке – трудимо се да продужимо Мачкин живот, али што дуже траје, то је занимање јавности мање, све је теже наћи спонзоре. Немојте заборавити да је Шредингерова Мачка смештена у ову комору и подвргнута непрекидном посматрању још пре педесет година. Тако да је право чудо што још има ентузијаста попут вас...

Он баци поглед ка мени. Ја смерно погнух главу.

Наредног дана одвели су ме до прозора поред кога је требало да на два сата заменим претходног посматрача, млађег човека ретке жућкасте браде. Док је Мачка лежала у комори и спавала, он није скидао очи с ње.

– Да ли сте спремни? – упита ме, не окрећући главу према мени.

– Не баш. Хтео бих да знам шта тачно треба да радим – рекох.

– Треба само пажљиво да гледате Мачку, да ни на тренутак не скинете поглед с ње. Ништа више. Па? Да ли гледате?

– Да, гледам – рекох.

– Само, молим вас, немојте одмах отићи, објасните ми још нешто.

– Шта то?

– Мачка спава?

– Спава.

– А шта ће се десити ако се пробуди?

– Како? Зар не знате? – зачуди се младић.

– Не.

– Зар ви нисте из Лиге повратног времена?

– Нисам. Ту сам по својој вољи.

– А, тако. Онда, наравно, ништа не знате, и треба да вам се каже... Па, видите, Мачка не може да се пробуди јер се у комори ништа не дешава.

– Како је то могуће?

– Сасвим једноставно: пошто се посматрање не прекида ни за тренутак, нема ни колапса таласних функција. Значи, нема дешавања. Све постоји само као могућност. Мачка може да угине, и што време више одмиче, већа је и вероватноћа тог догађаја. Али, та вероватноћа никада се неће остварити јер је за њену реализацију нужан колапс таласне функције, а он може да наступи само у почетном тренутку посматрања.

– Веома занимљиво – рекох.

– Баш имам среће што сам учесник тако јединственог огледа.

– Заиста нисте ништа знали? – мој млади колега још није могао да поверује

– Ма нисам! Часна реч! – убеђивао сам га, не скидајући поглед с Мачке. Она је, склупчана, спавала. Била је црна, с белим шапама, уљебаног крзна, као изједеног лишајевима, и очито веома мршава: кости су јој јадно штрчале из коже.

– Да ли је храните нечим? – упитах.

Илустровао Драган Максимовић

МАЧКА

– Зашто бисмо? – спремно одговори колега, који, видевши у мени новајлију, није журио да оде.

– Не разумете? То би био процес, покренуло би се време, почели би да се одвијају свакакви догађаји, покренуле би се хемијске реакције и све остало. Храна би почела да се вари и претвара у екскременте, они би се затим избацивали...

– Али ипак. Таласна функција не би могла да колабира пошто посматрање стално траје.

– Баш тако. Видите како сте добро разумели. Тамо, у ту комору, ништа не продире, осим неизбежног погледа посматрача. Зато је тамо време стало. Било какве манипулације – с Мачком, с јелом, излучевинама – неизоставно, чим се подвргну посматрању, уносе временску неповратност...

– Дозволите, а зашто мислите – упитах – да је Мачка још жива? Ипак, у питању је педесет година...

– Шалите се? Уосталом, очекивао сам то питање. Нисте још вични да га исправно поставите. Шта је то живот и шта је то смрт? Мачка – коју видите пред собом – представља вероватну комбинацију живе и мртве мачке. У сваком тренутку времена она је суперпозиција две таласне функције: пси и пси на енти. Ако је пси од t функција „живе мачке ", која се креће из прошлости у будућност уз монотони раст, и означава вероватноћу њене смрти у датом тренутку, онда је пси од tn – функција „мртве мачке", такође монотоно растућа, првој у сусрет, то јест из будућности у прошлост, и означава вероватноћу... па, вероватноћу њеног васкрснућа, па да... Хоћете ли да запалите?

– Био бих вам захвалан. Да ли припаљујете?... Дајте и мени... Тако... Дим неће сметати?

– Пуштајте га са стране, да вам не улази у очи... Пепељара је с десне стране, надохват руке. И молим вас, немојте заборавити док будете отресали пепео... Елем, шта сам оно хтео да кажем? Да, суперпозиција. Ствар је у томе да док траје непрекидно посматрање, ниједна од тих функција не колабира, то јест те вероватноће се не остварују. Можемо само рећи за Мачку да је „ни жива ни мртва", то јест и жива и мртва истовремено, уз одређену вероватноћу ових стања... мада и није баш тако. Пошто је била жива пре педесет година, на почетку посматрања, онда се ни сада, дакако, ништа није променило, јер је време у комори заустављено.

– Дозволите – успротивих се, прилично зачуђен. – Ако тако гледамо на живот и смрт, онда сам и ја сам некаква суперпозиција двеју таласних функција? Је ли тако? И за мене се, значи, не може поуздано тврдити да ли сам жив или мртав, већ само с извесном дозом вероватноће?

– Сасвим тачно! – прихвати мој сабеседник.

– Видите, већ сте све разумели. Наравно да се о вама не може рећи ништа одређено све док се не успостави посматрање. Зар никада нисте, на пример, приметили чињеницу да се човек осећа добро па и јесте реално здрав све док се не обрати лекару? Је ли тако? Но, видите! Треба само да оде у болницу на неко испитивање, и већ га сахрањују. Истина? О чему се ради? Па сасвим јасно: чим се укључи посматрање, таласне функције трпе колапс. Ништа једноставније.

Нетремице сам гледао Мачку која је спавала и размишљао. Немам представу о томе шта мачке сањају. А сан је исто нека врста процеса. Највероватније ништа не сања. И сасвим јој је свеједно да ли је жива или мртва. Да, Шредингер није био луд кад је овде сместио мачку а не човека: он би могао сам на себе да мотри, у случају да не спава и да је при пуној свести... Да, то је несумњиво важан детаљ. Обратих се свом младом инструктору:

– Зар то има везе с лекарима? Смешно. Ради се о тако малим узнемиравањима и упадима, да се могу мирно и занемарити.

– Како? У поређењу с чим да се занемаре?

– Па макар и у поређењу са самопосматрањем. Ето шта нас неизбежно убија – управо самопосматрање!

– А, имате на уму саморефлексију? – он живну и заклима главом.

– Па наравно! Сасвим сте у праву. Али немојте заборавити да нас саморефлексија убија само зато што је испрекидана. Не можемо да обезбедимо непрекидно самопосматрање, пажњу нам одвлаче друге мисли, сигнали. Али када би се човек препустио помном самоспознавању једном заувек, онда би и тренутак смрти за њега био пука могућност: Његова таласна функција избегла би колабирајућу путању. Сигуран сам у то. То је бар јасно!

– Не знам – рекох. – Идите да се одморите. А ја ћу да размислим.

– Наравно да идем. Свакако. Вратићу се за два сата. Дежурам одмах иза вас, па ћете ми рећи...

– Зар ви дежурате неколико пута на дан?

– Да, трипут. Одавно сам овде. Имају у мене поверења. Укључује се мало нових људи. Па, до виђења.

– До виђења – махнух му руком, не скидајући поглед с Мачке. Он отиде, и ја остадох сам ■

Превела
Драгиња Рамадански

Николај Владимирович Бајтов,
песник, прозаик, есејист, бук-артист.

Рођен 1951. године у Москви. Дипломирао примењену математику, десетак година радио као програмер. Аутор песничких збирки „*Равнотежа опречности*" (1990) и „*Бескрајна вајкања*" (у перманентном настајању). Прозне збирке: „*Четири угла, доживљаји информације*" (1995), „*Не Х*" (1997), „*Припремљена вода*" (2000), „*Ослободиоци и други разговори мушкараца*" (2001), „*Подражавање патерицима*" (2003), „*Приче о животињама*" (2003).

ПРИЛАГОДЉИВИ С ДИВЉЕГ ЗАПАДА

НИ ПАС, НИ

У цртаном филму којот никако да надмудри и ухвати птицу тркачицу. Сасвим је другачије у стварном животу. Којота је тешко надмудрити, изузетно је прилагодљив и сналажљив у природи, и убраја се у малобројне врсте чији се број у последња два века повећао. Зашто га људи ипак не воле?

Којоти су заиста изузетно сналажљиви и до хране ће доћи прилагођавајући се подручју које насељавају. Ако живе надомак реке, поједини примерци развиће ретку способност као ова женка снимљена у америчкој држави Монтани која се једина из свог чопора упустила у лов на пастрмке.

ВУК!

Иако су људи немилице убијали којоте и све учинили да их што више десеткују, они нису нестали већ су освојили и она подручја која претходно нису насељавали. До почетка 19. века ови четвороношци налик псима могли су да се виде углавном на западу Северне Америке, али су се током два наредна столећа полако проширили целим континентом. Данас живе дуж читаве Северне и Средње Америке, од Панаме на југу па све до Аљаске.

Омражени и невољени, којоти као да пркосе свим замкама

Скривена у некој подземној јами или у отвору у стени који није лако открити, женка после нешто више од педесет дана на свет донесе од два до дванаест младунаца. Док не напуне три-четири недеље, кад од оба родитеља добијају храну коју су они претходно ижвакали, млади се хране мајчиним млеком. Ако их је више од осморо, као што је случај на овој слици, морају да се боре да дођу до мајчине сисе.

које им човек поставља. Мноштво других животиња полако губи битку с људима и нестаје с лица наше планете, уписујући се на листе угрожених врста. То није случај и с којотима. Они су толико прилагодљиви и сналажљиви да обитавају чак и у густо насељеним градовима.

Од 2000. године до данас зоолози су пратили понашање којота у области Чикага. Испитивали су како се овај четвороножац прилично неугледног изгледа сналази у једном великом граду. Испоставило се да је заиста мајстор у прилагођавању. Додуше, не залази баш у сам центар града, али се одлично сналази у индустријским областима у предграђу и појединим парковима. Процењује се да само у Чикагу живи око две хиљаде којота.

Да не преза од сусрета с људима показао је и један догађај из Њујорка. У марту 2006. године два дана трајала је потера за којотом који је одлучио да се прошета Централ парком. Трчао је за људима који џогирају у срцу Менхетна, јурио за бициклистима, пратио жене са децом у колицима. Додуше, иако никоме ништа нажао није учинио, изазвао је праву пометњу. Јер, није баш пријатно наћи се очи у очи с дивљом звери.

Којота научници зову Canis latrans – пас који лаје. Уз псе, вукове, шакале, лисице сврстан је у породицу правих канина (Caninae). Данас је познато

Тек кад родитељи оцене да су млади довољно самостални, а то је обично кад напуне осам или десет недеља, они излазе из јазбине и почињу да упознају околину. Док су још нејаки, чекају да се родитељи врате из лова. За то време играју се око јазбине, скачу, трче, гризу се и на тај начин развијају и мишиће и односе унутар породице.

деветнаест подврста: шеснаест у Канади, Мексику и САД и три у средњој Америци.

Ова животиња баш и није неки лепотан. Крзно му је неодређене сиво-смеђе боје, бело на врату и стомаку. Дугачак је од седамдесет пет до сто центиметара и тежак од седам до двадесет килограма. Може да трчи шездесет пет километара на сат и да прескочи четири метра.

Исхрана је један од важних чинилаца због којих је успео да се прилагоди различитим условима живота. Овај преријски вук, како га још називају, углавном је месождер и највише ужива у свежем залогају: лови веверице, мишеве, волухарице, али се задовољава и змијама и великим инсектима. Ако баш нема избора, глад ће утолити и лешином неке животиње. Фармери га не воле зато што се ноћу прикрада имању и убија стоку. А кад је у близини града, претураће по кантама за ђубре или ће брк омрсити храном коју људи остављају својим четвороножним љубимцима – псима, мачкама, па чак и оном за птице. А некад ће појести и самог љубимца. Кад нема меса, уживаће у воћу или поврћу.

Којот се пари с другим којотом, али неће правити питање ако је то пас или вук. До блиских сусрета преријских вукова и човекових најбољих пријатеља долази у областима где живи велики број којота – у америчким државама Тексас или Оклахома. Из те везе настаје чудна мешавина у енглеском језику позната као „којдог".

Ако живе у дивљини, којоти се паре у раздобљу од јануара до марта. Кад женка одабере партнера, догађа се да му остане верна неколико наредних година.

Осим као лик из цртаног филма, којот је још познатији по начину како се оглашава. Не каже се случајно да ће се којот пре чути него видети. Његово препознатљиво завијање, забележено у многобројним филмовима посебно са Дивљег запада, обично се чује у зло доба ноћи или пред зору, док се још није разданило. Ти звуци човеку могу да делују злокобно, али којот на тај начин жели да привуче женку или да огласи да је он господар одређеног подручја.

Све су учесталији „сусрети" којота и људи, али срећом они се обично не завршавају трагично. Од 1998. до 2003. године четрдесет осам особа нашло се очи у очи с псом који лаје али, осим мањих повреда и преживљеног страха, ником није био угрожен живот ■

В. С.

ГЛУПИ КОЈОТ И МУДРА ПТИЦА

За филмску кућу „Ворнер брадерс" Чак Џонс је 1948. године направио цртане јунаке – којота и птицу тркачицу. Иако је којот изузетно домишљат и на невероватније начине покушава да дође до птице и сласног залогаја, она увек успе да га надмудри и побегне. Иначе, Чак Џонс је лик којота створио на основу једне приче Марка Твена у којој чувени амерички писац овог четвороношца описује као животињу издуженог тела, мршаву и јадну.

Када се помисли на Дивљи запад један од неизоставних звукова је којот који завија на месечини. Иначе, пас који лаје у дивљини живи око десет година, а у заточеништву и до осамнаест.

ПОДЛОГА БУДУЋНОСТИ

Нови интерактивни рачунарски систем уграђен је у обичну површину стола. Уместо уобичајеног миша и тастатуре, „Мајкрософтов" нови производ „Сурфес" (енг. површина) има екран осетљив на додир који ће, према тврдњама произвођача, унети револуцију у начин на који користимо рачунаре. „Сурфес" омогућава кориснику да дође до дигиталних података као што су слике, музика и географске карте. Поред тога може да на површину стави предмете које ће рачунар да препозна.

„Сурфес" је водоравни екран са чије се доње стране пројектује слика. Са те стране смештене су и нарочите

камере које препознају покрете руку. Ознаке производа помажу систему да разазна предмете на површини стола, као на пример дигитални фотоапарат или предмете из продавнице. Уређај има и „вишедодирни" систем, што значи да рачунар може одједном да препозна више покрета руку или предмета. Захваљујући томе, више корисника може истовремено да ради за истим столом.

„Мајкрософт" тврди да ће „Сурфес" моћи да се купи до краја године по цени од 10.000 долара. Претпоставља се да ће први наручиоци бити продавнице и места за забаву. Кућне верзије уређаја неће се појавити пре 2010. године.

У ресторану „Сурфес" би могао, на пример, да препоручи вино које би се добро слагало с јелом које вам келнер послужи. У продавници би могао да купцу пружи више података о производу који стави на његову површину. „Мајкрософт" најављује да ће једног дана технологија „Сурфеса" моћи да се уграђује у огледала ■

АНТИТЕЛА ЗА ПТИЧЈИ ГРИП

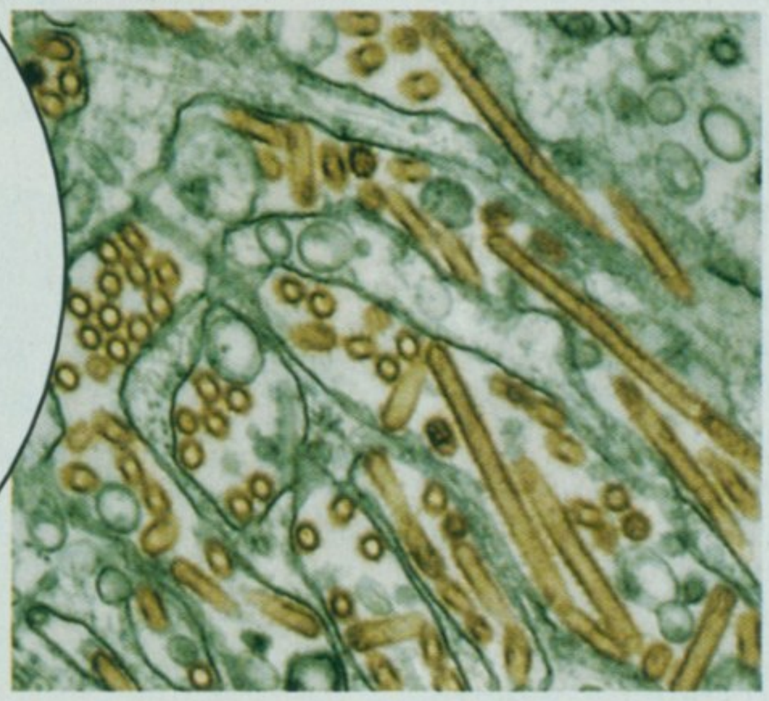

Издвојена су антитела која помажу да човек не оболи од птичјег грипа. До открића се дошло захваљујући преживелима који су у Вијетнаму били изложени вирусу H5N1. Међународни тим научника спровео је огледе с антителима и установио да она штите мишеве против четири различите варијације птичјег грипа.

„Да би вакцина заштитила тело, потребно је да прође неколико месеци док антитела ступају у дејство чим се убризгају", објашњава професор Антонио Ланцавекија са швајцарског Института за истраживања у биомедицини. „Такође је важно да ће антитела помоћи особи која је већ заражена чим се убризгају. У нашим огледима помагала су мишевима чак и после три дана од тренутка заразе" ■

САМОТЊАК ЏОРЏ

Џорџ је последњи живи примерак једне врсте корњача на Галапагоским острвима. На острву Пинта некада су живеле пинта корњаче. Међутим, китоловци су их вековима ловили за храну и потпуно истребили. Последња експедиција 1906. године била је прилично обесхрабрујућа – на острву Пинта нађена су свега три мужјака пинта корњаче, које су истраживачи убили и узели њихове оклопе. У то време

није се баш водило рачуна о истребљењу животињских врста. Године 1971. биолог који је изучавао пужеве на острву Пинта случајно је наишао на Џорџа. Претпоставља се да је корњача стара око 80 година и под савршеним условима могла би да поживи још најмање 100.

На Галапагоским острвима има 11 врста корњача. Свака врста ишла је својим еволутивним путем неколико стотина хиљада

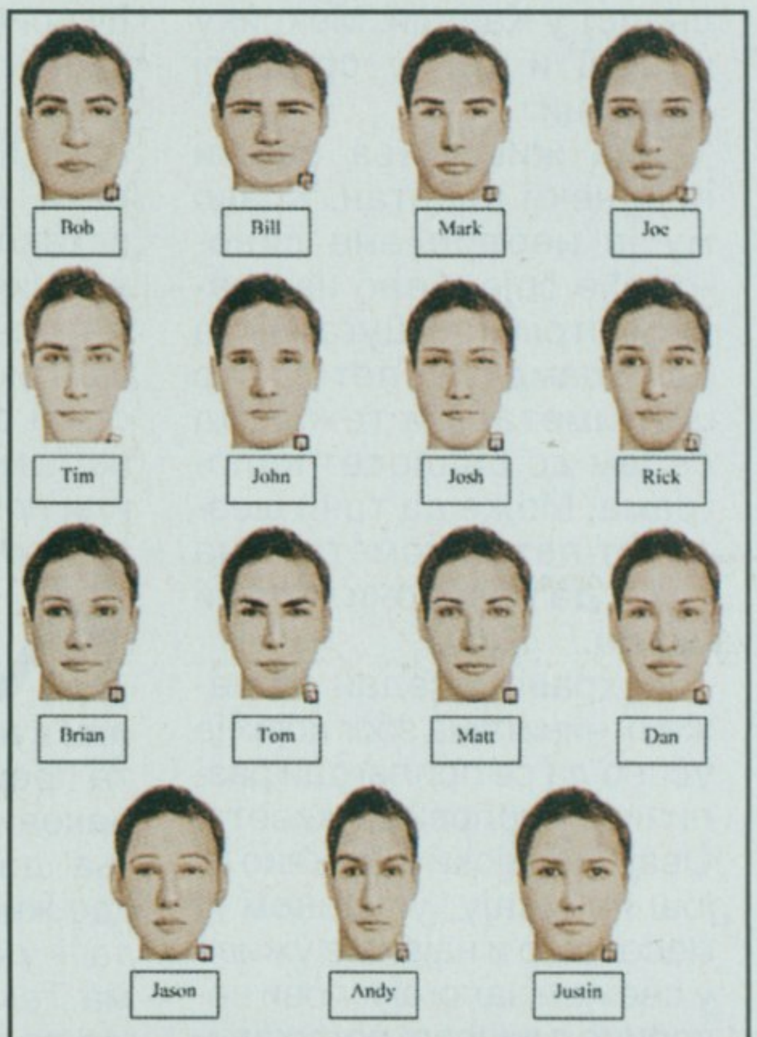

ОДГОВАРАЈУЋА ИМЕНА

Да ли сте се икада запитали зашто неким људима лако запамтите име, а некима не? Истраживачи са Универзитета из Мајамија можда знају одговор. Према њиховом сазнању, људи су склони да имена повезују с одређеним својствима лица. На пример, име Боб повезано је са ширим и округлијим лицем него имена Тим или Енди.

Истраживачи су тражили да студенти помоћу одговарајућег рачунарског софтвера начине лица која би се по њиховом мишљењу поклапала са 15 изабраних имена.

„Испитаници су показали да за одређена имена имају стереотипе", рекао је доктор Робин Томас, професор психологије на Универзитету у Мајамију. Закључак истраживања је да људи теже памте име које се не поклапа с њиховом претпоставком какво лице треба да има особа која се тако зове ■

година. Премда могу да се међусобно паре, међу њима су јасне разлике. Постоји база ДНК података о корњачама на основу које се одређује припадност свакој врсти. ДНК из шест музејских примерака показује да су то биле пинта корњаче. На основу тих података и оних узетих од самотњака Џорџа, начињена је генетска слика његове врсте.

Последњих петнаест година Џорџ је провео у друштву две женке других врста са суседних острва, у нади да ће се с њима парити и створити хибридне потомке. Међутим – ништа. На једном од острва, Изабели, откривена је хибридна пинта корњача стара тридесетак година. Установљено је да је отац те корњаче био чистокрвни пинта мужјак. Откриће је значајно јер Изабела лежи 80 километара југозападно од Пинте, а морем преовлађују северозападне струје. Ове корњаче не умеју да пливају, могу само да плутају. Изгледа да тај мужјак није могао доспети до другог острва природним путем, што значи да га је неко пренео. Али ко, када и зашто, остаће изгледа вечна тајна ■

ЗАШТО ВИДИМО ЦРВЕНО?

Биолози се деценијама споре око тога шта је тачно током еволуције било подстрек да примати уоче црвену боју. Неки тврде да је до тога дошло зато што животиње кад траже храну лакше издвоје црвено воће. Други мисле да је у питању било парење – у чопору је била уочљива риђокоса особа супротног пола. Истраживање на Универзитету у Охају разрешило је ове недоумице – први подстрек била је храна, па тек онда парење.

Андре Фернандез и његове колеге прикупили су податке о еволуцији примата. „Занимале су нас четири ствари: боја коже, боја крзна, начин парења и опсежност вида", каже он. Помоћу статистичког програма направили су неку врсту биолошког дрвета које показује еволутивне односе међу приматима.

„Јасно је да су примати прво били у стању да виде црвену боју, а тек милионима година касније код њих се развила црвена кожа и риђе крзно", каже Фернандез. „Из тога произлази да парење није било прави подстрек."

Међутим, иако је разазнавање црвене боје било можда последица тражења хране, велика је вероватноћа да је до развоја црвене коже и риђег крзна дошло као предност у парењу ■

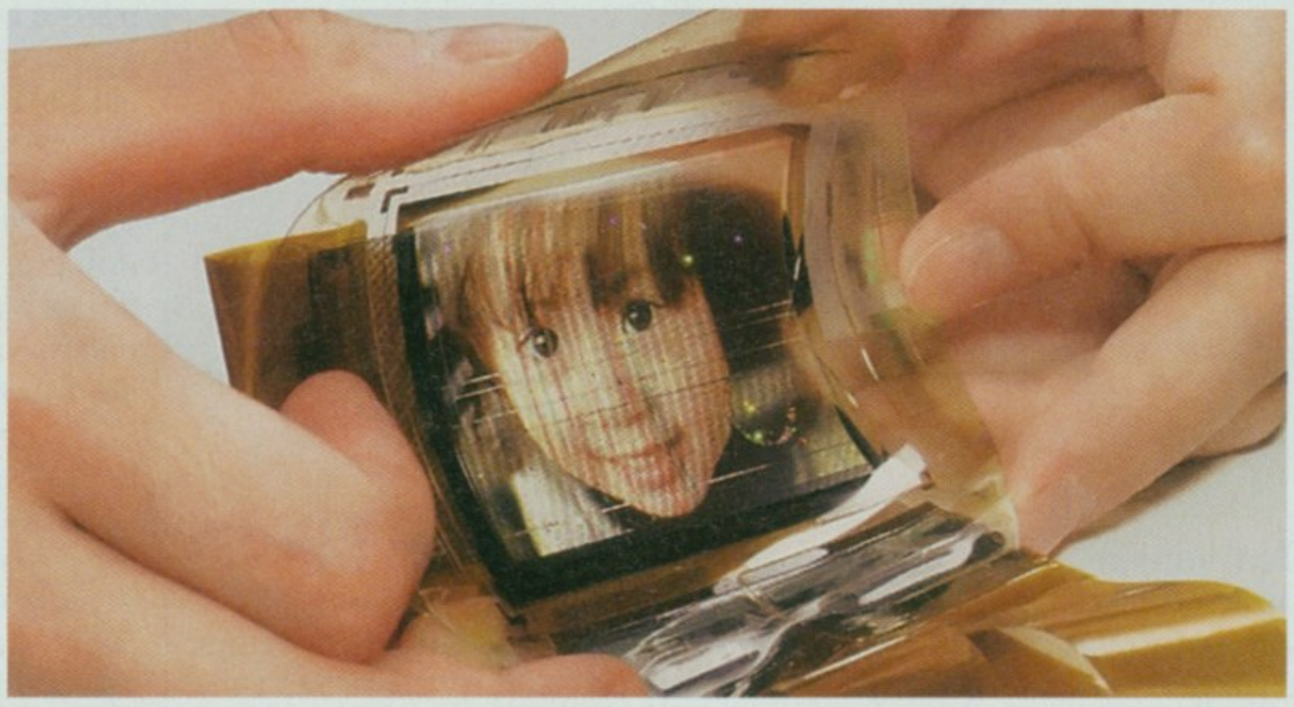

САВИТЉИВИ ТВ

„Сони" је развио видео-екран танак као лист хартије који може да се савије и употреби за прекривање било које површине. Дијагонала екрана је 6,35 центиметара. У питању је спајање две технологије – „Сонијевог" органског транзистора од танке фолије који уређају омогућава савитљивост, и органског електролуминесцентног екрана. Претпоставља се да ће технологија моћи да се употреби у изради одеће, а можда чак и тапета ■

МИЛАНСКИ ШПИЈУНИ

У Милану се суди у одсуству двадесетпеторици агената ЦИА-е који су ухваћени захваљујући непознавању савремене технологије. Подаци са њихових мобилних телефона разоткрили су 2003. године неовлашћену отмицу египатског свештеника за кога се сумња да има везе са терористима.

Позиви мобилним телефоном иду преко најближег торња с предајником. Када је италијански тужилац прегледао белешке о позивима и коришћеним мобилним телефонима у области где је отмица покушана, лако је установио повезаност одређених телефонских бројева. Успео је да идентификује тајне агенте, места у којима су боравили, чак и позиве штабу ЦИА-е у Северној Вирџинији, америчком конзулату у Милану, америчкој војној бази у Авиану... Свештеник Абу Омар је ослобођен, а ако оперативци ЦИА-е буду проглашени кривим у одсуству, неће више моћи да путују нигде где је надлежан Интерпол.

Током киднаповања агенти су користили незаштићене телефоне. Усредсређивањем на телефоне који су у датој области у том тренутку били активнији од осталих, италијанске власти лако су разоткриле агенте. Један од њих је таквим телефоном звао Роберта Лејдија, шефа ЦИА-е у Милану. То је италијанским истражитељима дало први наговештај ко стоји иза отмице. Лејди је протеран из Италије и сада је међу оптуженима. Неким од телефона био је позван и командант базе у Авиану. То је указивало на могући план одступнице ■

ПЛАМЕНИ ТОРАЊ

Нова управна зграда државне гасне компаније „Гаспром" која обезбеђује гас за централно грејање у Русији биће висока 400 метара и имаће 72 спрата. Гради се у Санкт Петербургу. Ту ће се налазити и спортски центар, позориште, кафићи и ресторани. Некадашњи Петроград/Лењинград постоји тек 300 година и језгро града чине велелепна старинска здања и канали. Међутим, новоградња узима маха у престоници Петра Великог ■

Забавников историјски забавник

„Io triumphe!
Io triumphe!”,
кличу победници док марширају кроз град. Парада је врхунац њиховог крвавог ратног похода преко трња до звезда. Кроз патњу. Кроз опасности. Преко трња. Кроз жртве. Per aspera ad astra. Многи од оних који су кренули у рат нису овде. Остали су да леже негде уз тај пут с устима пуним мрава. Зато они који овде славе, који марширају, осећају се бесмртнима јер ономе ко преживи толике опасности чини се да никада неће умрети. Кад се прославља победа, слава се чини опипљивом, тријумфатор се осећа свемоћним, краја му нема, море му је до колена ...

То на улицама Рима еуфорична светина дочекује легије овенчане ловорикама. Гомила је увек и свуда иста. Данас ти се диве, обожавају те, пуна им уста твог имена. А сутра? Сутра ће те можда каменовати, пљувати за тобом, ружити и псовати. Не мари. Данас је дан славе и плебс засипа поворку цвећем.

„Carpe diem”, довикују. Дан је победников, макар овај.

Али, престоница царства није дочекивала сваког победника тријумфом. Правила су била тачно одређена. Да би тријумфовао, војсковођа је своју војску морао да доведе кући, јер то је био једини јасан и недвосмислен знак да је рат окончан и да је опасност прошла. Макар од тог непријатеља. Победник је морао бити заповедник легија које су извојевале значајну победу над значајним непријатељем. Значајном победом сматрала се она у којој је проливено много непријатељске крви, у којој је убијених било више од пет хиљада, она коме је крунисала рат у којем су опасности којима се војска изложила биле велике. Значајан непријатељ је онај који је достојан поштовања. Није било довољно победити непријатеља нижег положаја као што су гусари, разбојници, угушити побуну робова. Такве победе нису давале право на тријумфалну поворку чак и ако их падне стотина хиљада, јер такви су непријатељи били недостојни славља.

Сенат је све то морао да има у виду кад се одлучивало хоће ли победоносна поворка имати знак тријумфа. Побед-

MEMENTO MO HOMINEM TE

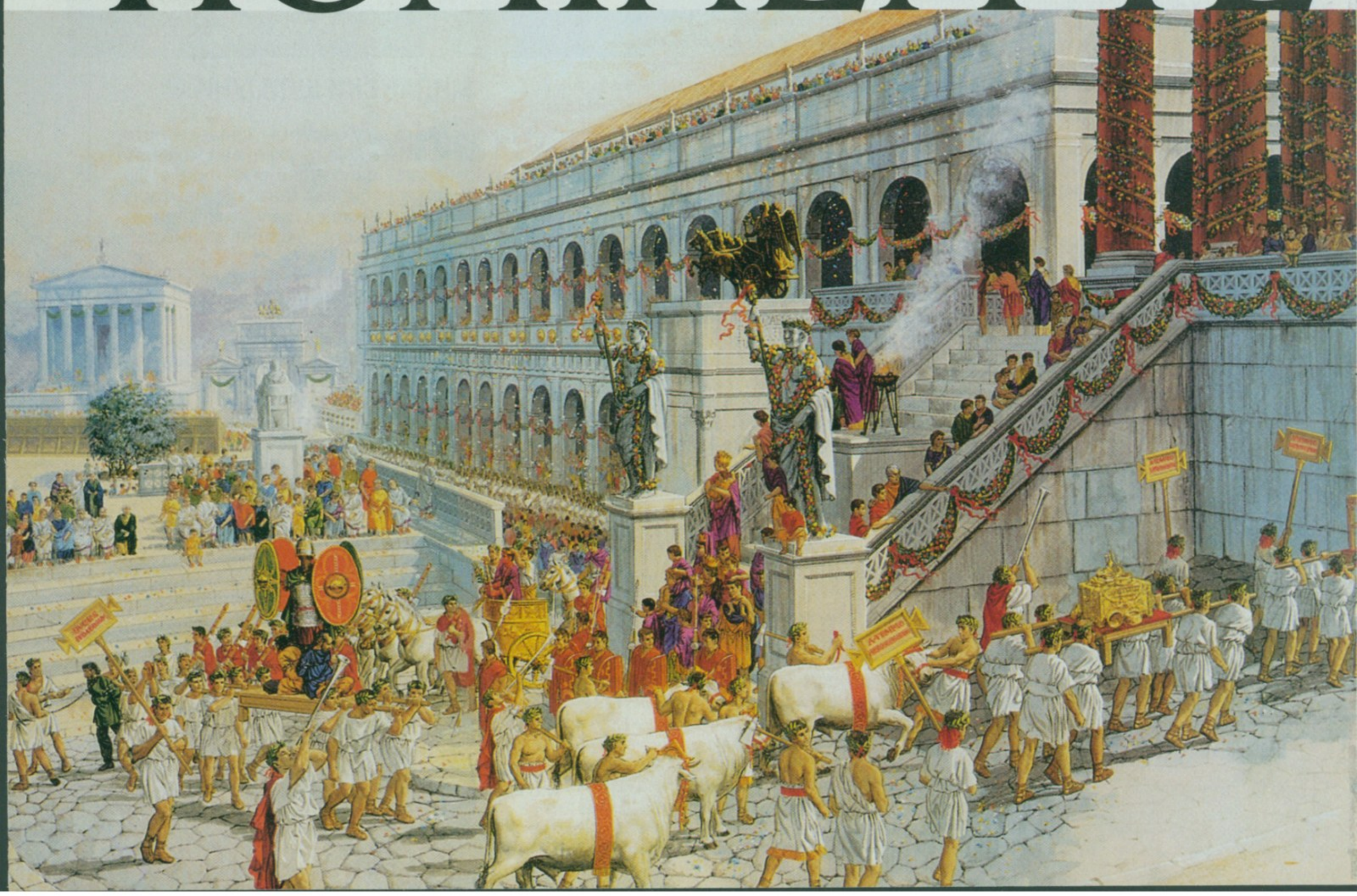

ORI! MEMENTO!

Током дуге историје Рима тријумфа је било много мање но ратова. За хиљаду двеста година Западног римског царства престоницом је пропарадирало тек око пет стотина тријумфалних поворки, не више. Не зато што ратова није било – јер било их је и превише, не зато што Римљани нису побеђивали – ни то није истина, римска војска ретко је трпела поразе, већ због тога што је било тешко испунити све услове да би вас престони Рим дочекао оваквим почастима

нику је често, као утеха, почаст одавана у облику овација: једноставније и мање помпезне светковине.

Тријумфална поворка кретала је са западне обале Тибра, с друге стране градских зидина. Победник би тамо, на Марсовим пољима, чекао док му не отворе Тријумфалну капију, отварану ретко, само у оваквим изузетним, свечаним приликама. У тренутку кад би његове кочије ушле у pomoerium – свете границе града Рима, тријумфатор би команду симболично предавао сенату чији су га магистрати чекали на уласку у град. Тиме би се окончала његова команда.

На челу тријумфалне поворке иду сенатори. За њима се крећу трубачи, па кола претоварена ратним пленом и заплењеним оружјем као доказ да борба није била бесмислена, па барјаци војсковођа побеђене војске; затим и саме заробљене непријатељске вође с породицама и други заробљеници, понекад и егзотичне звери, па музичари, робови који носе слике освојених градова и знамење побеђених народа, један снажни, бели бик без белега, за жртвовање.

Тријумфална капија подигнута је у част победе цара Тита над Јеврејима 70. године

За њима у четвороprегу који вуку бели коњи, и они без белега, иде сам тријумфатор лица обојеног у јаркоцрвено. Окруњен је златним венцем, обучен у пурпурну тогу пикту, обрубљену и извезену златом. Леђа му штите његови одрасли синови, верни генерали и још вернија војска, и они у тогама и овенчани ловором, без оружја и оклопа – јер пут их води у град иза зидина, где људима под оружјем нема приступа.

Поворка се креће улицама Рима по познатој, увек истој путањи: Via Triumfalis, Circus Maximus, Via Sacra до Форума, а оданде узбрдо до одредишта – Капитола. Тамо ће тријумфатор жртвовати бика и затим у Јупитеровом храму понудити своје ловорике врховном божанству показујући тако да, иако победник, не жели да постане владар. И тако ће се окончати званични део прославе победе и почетак народног весеља. Врата свих храмова биће широм отворена и тамјан и смирна гореће на сваком олтару, војска ће се растурити по граду да слави, да се гости и пијанчи са плебсом до касно у ноћ.

***

„Io triumphe!
Io triumphe!",
кличу победници.

У таквом часу, јединственом и посебном да га ретко који смртник на својој кожи

Тријумфална поворка на једном од римских рељефа

искуси, свакоме кроз главу пролети неблагоразумна помисао да је слава победила смрт. Баш свакоме, макар на трен и макар нехотице. Такав је човек створ, незасит. Зар није с толиком снагом и силом све могуће? Свакога понесе суманута жеља, па зашто не би победника – војсковођу који да није горд као што јесте никада не би постао то што јесте?

Тријумфатор јесте достојан почасти. Али слава победника је јавна опасност; може да се изопачи, да букне као Етна. Толике трупе, чак и ненаоружане опасност су у престоници. Мудри сенатори, научени својим и туђим грешкама, недавним и древним искуствима, знају колико моћи човек удахне док се у кочијама од злата у туници боје царског пурпура окићеном небеским звездама креће кроз прегласне и неумерене исказе одушевљења и колико је његово тело нејако да ту силу у себи обузда. Због тога, док траје победоносни марш кроз град, тријумфатор ни на тренутак не сме остати сам. У стопу га прати и с њим се на кочијама вози посебан пратилац, најмудрији од свег царског робља. И док народ урла, латице вију, тријумфатор одмахује, роб се не одваја од победника чврсто држећи круну од златних лиски ловора над његовом главом. А шта то говори? Шта по светом задатку сужањ победнику неуморно пришаптава на уво?

Не заборави да си смртан. Да си само човек, каже.

Memento mori. Hominem te memento!

Упозорава га да кроз дане славе и моћи који га чекају мора да прође трезвен. Не сме да допусти да га слава понесе. То је можда теже него победити. Како год то сада изгледало слава је пролазна и живот има крај. Победник је опијен тренутком у коме слава изгледа бесконачна, не сагледава се и не разуме. Колико год то банално звучало тријумфатору не сме бити допуштено да заборави да је само смртник, једнак сваком другом и да ничија није горела до зоре.

И шапуће таква кобна упозорења мучени роб, а славу не познаје, богатство само посматра и срећу замишља. Осушила му се уста од понављања. Узалуд, нико њега у тој гужви нити слуша, нити чује. А сав је скршен од толиког труцкања на тврдим точковима по још тврђој калдрми, руке га боле од држања венца над победниковом главом и доста му је свега. Свег тог циркуса и шараде ■

Дејан Станковић
dejan.z.stankovic@gmail.com

КИЛОМЕТАР ЗА НАУЧНИКЕ

На аутопуту А4, негде на последњим километрима између Милана и Бергама, подиже се једна огромна црвена ограда. Иза овог невероватног зида дужине једног километра наћи ће се огроман технолошки

парк. По овом зиду који треба да спречи буку између пута и насеља парк већ називају „црвени километар”, а раде га веома познате светске архитекте. У њему ће се наћи универзитетски и истраживачки центри, као и предузећа која се баве напредним технологијама. За шест година ту ће радити око три хиљаде људи ■

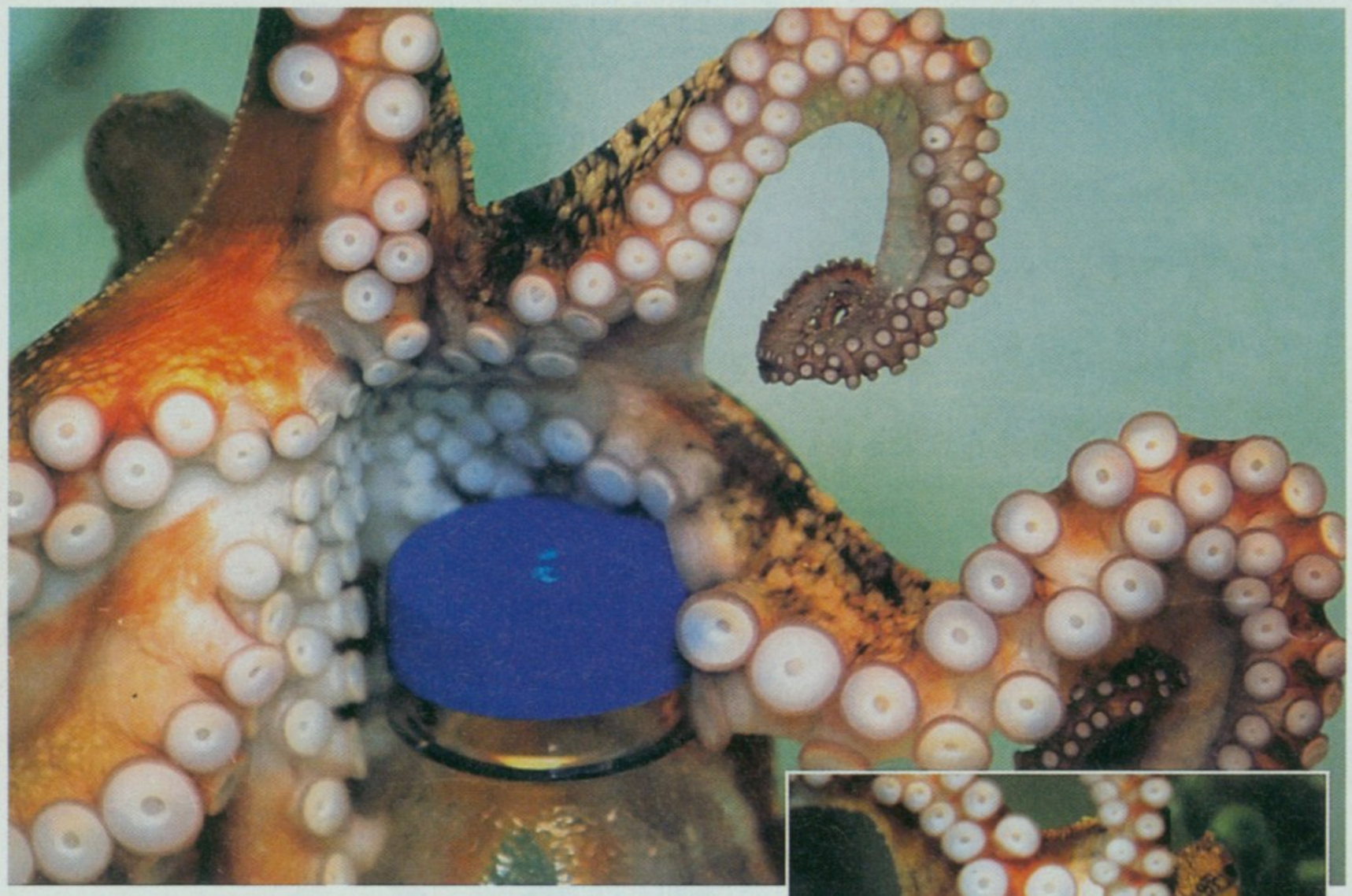

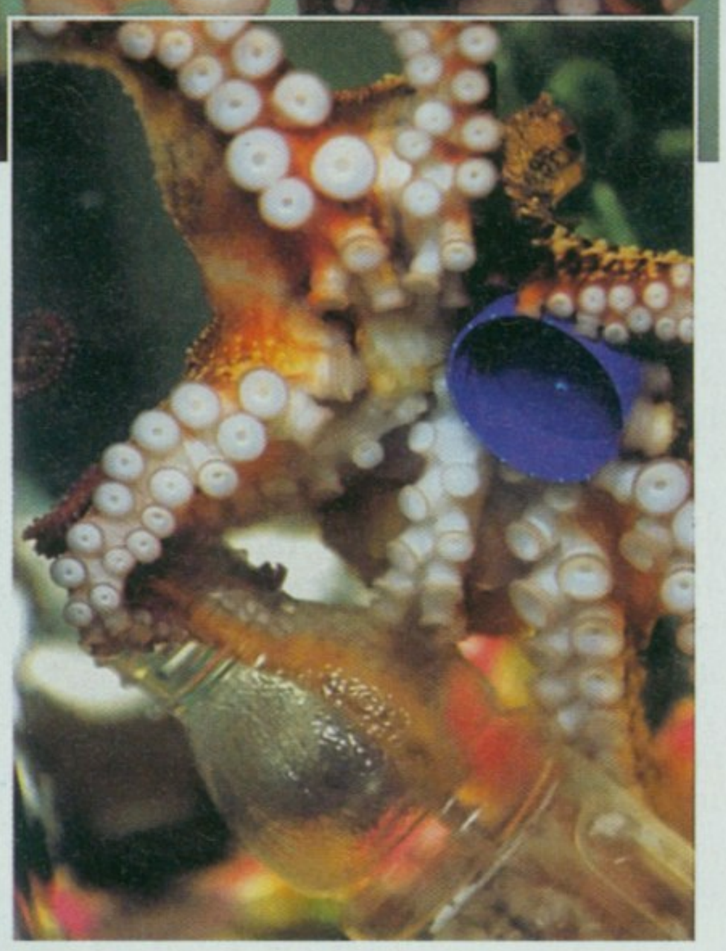

НОВИ ЗЕЛАНД

КРАЦИМА ОТВАРА БОЦЕ

Отворити боцу са затварачем за женку хоботнице по имену Оци, која живи у Националном акваријуму на Новом Зеланду, није никаква тешкоћа. Прави је мајстор јер за само три минута одвије затварач с два од својих осам кракова, поготово ако се у боци налази неки сласни залогај као што је, на пример, рачић. Међу бескичмењацима октоподи се сматрају најпаметнијом врстом јер су у стању да уче. Рецимо, Оци повремено исплива на површину базена, окрене се према чуварима и испрска их водом ■

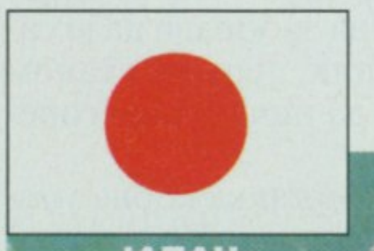

ЈАПАН

АЈКУЛА ЈЕГУЉА

Ресаста ајкула (Chlamydoselachus anguineus) ретко се виђа, а и тада само на тренутак или, пак, како мртва плива по морској површини. Први пут недавно је снимљена у Авашима воденом парку у Јапану. Реч је о најчуднијој ајкули чији је начин живота људима непознат. Живи уз приобалне хриди до 1300 метара дубине и сматра се живим фосилом. Последњи је припадник прадавних ресастих ајкула: има шест пари шкржних прореза чије су ивице изрецкане (друге ајкуле имају пет пари), дуга је два метра, а реп јој је копљаст с неколико пераја. Зуби ове ајкуле су равни с три зупца, што говори о њеном давнашњем пореклу, кад их је користила док се у праисторији хранила главоношцима амонитима, једном врстом лигњи које су имале спирални оклоп, а нестале су с лица Земље пре 65 милиона година ■

БЕЛГИЈА

БАЗЕН КАО БЕЗДАН

Најдубљи базен на свету отворен је недавно у белгијском граду Укле: дубок је 33 метра, садржи 2.500.000 литара воде, а његова изградња стајала је 3,2 милиона евра. Осим што је најидеалније место за увежбавање ронилаца, он је пре свега намењен подражавању и проучавању живота и опстанка у посебним условима какви су у морским дубинама. Белгијски базен јединствен је и по томе што се пуни изворском водом која је потпуно чиста и бистра (провидност до 30 метара дубине), а све што се у базену догађа, управља се електронским путем. Температура воде стално је тридесет степени, а загрева се помоћу соларних плоча ■

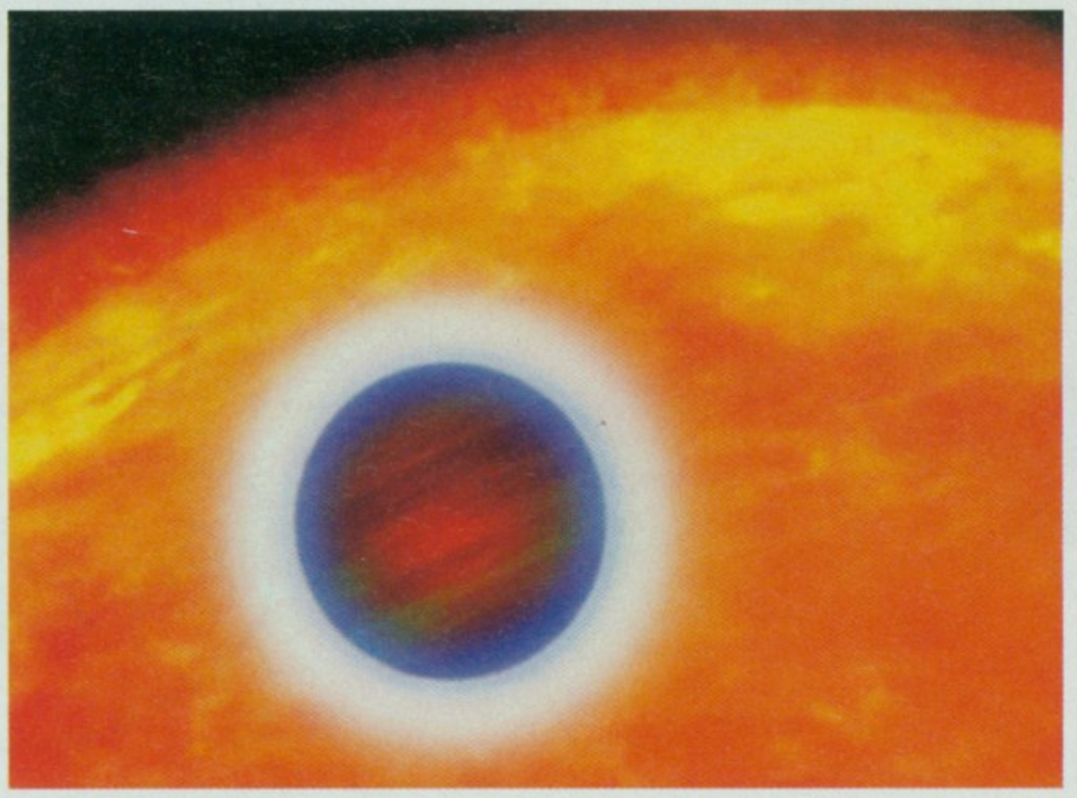

ПЛАНЕТА КОМЕТА

Свемирски телескоп Хабл снимио је један сасвим нов ванземаљски свет, потпуно различит од било чега што познајемо у нашем Сунчевом систему. Зове се „HD 209458b", а реч је о џиновској гасовитој планети нешто већој од Јупитера (који је 318 пута већи од Земље). Најзанимљивије је што се налази веома близу своје звезде, на 20 пута мањем растојању од оног између Земље и Сунца (150 милиона километара). Управо из тог разлога она веома личи на комету: наиме, зрачење које потиче од звезде загрева атмосферу планете и гура је према свемиру правећи тако један дугачак „реп". Заправо, ту се ствара ток гаса од 10.000 тона у секунди, три пута јачи од воденог тока на Нијагариним водопадима. Хабл је на планети уочио присуство кисеоника, угљеника, натријума и водоника, али и спољашњи слој на коме се прави реп – ту се температура стално мења од 700 до 15.000 Целзијусових степени ■

З. М.

SMS KLUB
Kreativni centar
telenor
mt:s
Važi za mreže: 062, 063, 064, 065

KAKO DA SE UČLANIM?

Pošaljite SMS poruku sledeće sadržine na broj 6220:
PKKC_ime_prezime_datum rođenja_ mesto stanovanja_ulica_broj_e-mail

(znak "_", donja crta, znači razmak i ne treba ga kucati u poruci, vidi sliku!)

To:62201
PKKC Milena Popovic 02101975 Beograd PopLukina 24/3 milena@abc.net
options Send close

Cena svake poruke je 20 din. + PDV
OBAVEŠTENJE ZA ČLANOVE:
Članarinu nije potrebno obnavljati – ona važi sve dok se ne odjavite

Kreativni centar

Kreativni centar, Gradištanska 8, Beograd
011/ 38 20 464, 38 20 483, 24 40 659
e-mail: info@kreativnicentar.co.yu
www.kreativnicentar.co.yu

ŠTA DOBIJAM?

- SMS poruku o novim izdanjima *Kreativnog centra* svakog meseca
- redovan popust od 20% za narudžbine putem SMS-a; detaljno uputstvo možete naći na www.kreativnicentar.co.yu
- **superpopust** od 40% za pojedine naslove tokom posebnih SMS prodajnih akcija
- mogućnost da budete jedan od 10 srećnih dobitnika knjige; izvlačenje dobitnika svakog meseca; izveštaj o dobitnicima na sajtu www.kreativnicentar.co.yu
- mogućnost da svakog meseca učestvujete u SMS kvizu i budete jedan od 10 srećnih dobitnika knjige, ako tačno odgovorite na kviz-pitanje; izveštaj o dobitnicima na sajtu www.kreativnicentar.co.yu
- mogućnost da se uključite u raznovrsne kreativne SMS akcije koje pripremamo samo za članove SMS kluba

NARUČIVANJE PUTEM SMS-a

Pošto ste postali član SMS kluba, možete naručivati naše knjige putem SMS-a uz popust od 20%, tako što ćete na 6220 poslati poruku sledeće sadržine:
NAR_naziv knjige ili SMS šifra_broj komada

(spisak SMS šifara možete naći u cenovniku na www.kreativnicentar.co.yu)

To:6220
NAR Mali bukvar 1
options Send close

114691

NOVO!

PODRAVKA

dolcela®

OPASNO DOBRI!

Postoji taj savršen trenutak u toku dana...
Kada staneš i zaustaviš vreme.
Kada misliš samo na sebe.
Kada dozvoliš zadovoljstvu da pobedi.
Kada želiš da utoliš glad ili jednostavno da zasladiš dan.
Tada zagrizeš lagano testo ispunjeno punim ukusom krema od čokolade ili vanile.

Dolcela kroasani. Uzmi, uživaj, ali pazi – opasno su dobri!

www.podravka.com

119076

БАР ЈЕДАН ГРИЗ...

ДАЈ МИ ТАЈ ЧИЗ!

Од првих Олимпијских игара у древној Грчкој до данашњих посластичарница – дуг век колача од сира који је током многих векова одушевљавао сладокусце

Сви мисле да је реч о америчком специјалитету. Зато га и зову једноставно, без превода: *чизкејк* (Cheesecake), односно колач од сира. Талас свеукупне гастрономске моде запљуснуо је и нас а на том таласу стигао је и *чизкејк*, један од најомиљенијих колача данашњице. Новије посластичарнице тешко да у списак својих посластица нису уврстиле и ову од сира. Многима је познато да cheese на енглеском значи сир. Иако *чиз* колачи који се данас нуде немају везе са сиром, већ с киселом павлаком и желатином (и сирупом од воћа или чоколаде), сир се задржао у називу ове посластице. А реч је о древном слаткишу.

Верује се, наиме, да колачи од сира потичу из древне Грчке. Што се самог сира тиче, не зна се тачно када је човек почео да га прави, вероватно много пре него што је постојала писана историја... Извесно је да су нађене посуде за цеђење и чување сира које потичу из 2000. године пре наше ере.

Олимпијски колачи

Својеврсни колачи од сира први пут помињу се 776. године пре наше ере. Њима су се на свечаности частили атлетичари за време првих Олимпијских игара. Нема сумње да су били врхунско послужење, а о укусу, можемо само да нагађамо. Да ли су били заслађени медом, или уопште нису били слатки? Сва је прилика да су се допали олимпијским такмичарима. Писани трагови потврђују да су колачи од сира у Грчкој били веома цењени. Толико да су их као један од најукуснијих специјалитета преузели нешто касније и Римљани.

Од античких времена, углавном усмено, а касније и писмено, преносила су се упутства за прављење колача који ће се прославити у читавом свету. И тако су уз колаче од сира, пролазили векови ... Откривена је и Америка. Досељеници из Европе донели су са собом у Нови свет и кулинарске рецепте.

Онда је крајем 19. века Џејмс Л. Крафт, млекар из Филаделфије, произвео мек, пенасти сир налик француском, који ће у историју кулинарства ући као сир од којег се праве најбољи колачи. Била је то неслана „филаделфија". Иначе, такозвани крем сир није био новина а посебно не филаделфијски. У то доба правили су га већ одавно познатијим колачима и данас слатке пите од кора пуњене несланим сремским сиром и сувим грожђем. Исто важи и за палачинке са заслађеним сиром.

Док су се у Европи колачи од сира правили од мешавине брашна, шећера, јаја, сира и лимунове коре, Американци су за свој колач преузели један део рецепта за француски *тарт*. Дакле, на танку кору од теста стављали су дебљи слој меког сира, шећера, јаја и лимунове коре. У међувремену, уобичајену кору за *тарт* (250 грама брашна, 125 грама бутера, прстохват соли и једно јаје) заменио је млевени кекс. Уместо запеченог сира са шећером, павлаком и јајима, воћем или чоколадом, домаћице су почеле да стављају киселу павлаку којој се додају желатин и шећер. Ништа се не пече – све се припрема на брзину. На дно посуде стави се млевени кекс са мало истопљеног бутера, а одозго павлака са желатином и воћем. Никo се не жали, свима се свиђа и сви га радо наручују у ресторану.

Шта ли би рекли древни учесници прве Олимпијаде који су имали част да их некада давно послуже колачем од сира? Ко зна, можда би се и њима допао овај модерни *чизкејк*? Баш као Американки Соњи Томас која држи светски рекорд јер је за само девет минута појела четири килограма и девет стотина грама *чизкејка*!!! Свака част. И још нешто: у Стокхолму, главном граду Шведске, постоји специјализовани ресторан где су сва јела направљена са одређеном количином белог лука. Један од најтраженијих колача је *чизкејк* са шећером, сиром и белим луком! Важан податак за љубитеље белог лука којих је у нашој околини иначе (пре) велики број ■

М. Оџићановић

ВОЋНИ CHEESECAKE

За овај колач потребно је:
200 грама млевеног кекса од интегралног брашна, шездесет грама истопљеног бутера, три кашичице желатина у праху, 400 грама меког (такозваног „швајцког") несланог сира, 150 грама киселе павлаке, стругана кора од једног лимуна, 100 грама шећера и 250 грама свежег воћа. Млевени кекс се помеша са истопљеним бутером и утапка на дно плеха или посуде од стакла (пречника двадесетак центиметара) и стави у фрижидер да се охлади. У чинији се помеша желатин са три кашике воде како би се отопио. Затим се додају и миксером промешају сир, павлака, шећер и кора од лимуна. На кору се најпре стави исецкано воће, (најбоље јагоде, малине или ананас) и залије са претходно умућеном смесом од сира са желатином. Када се стврдне и охлади, колач је готов ■

ОВО МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

● Почетком двадесетог века **бутер од кикирикија** коришћен је у спремању оброка у најотменијим њујоршким ресторанима. Кувари су нарочито волели да мешају укусе, па су бутер од кикирикија справљали с маслинама, шљивама, љутим папричицама, ђумбиром, бибером, купусом... ■

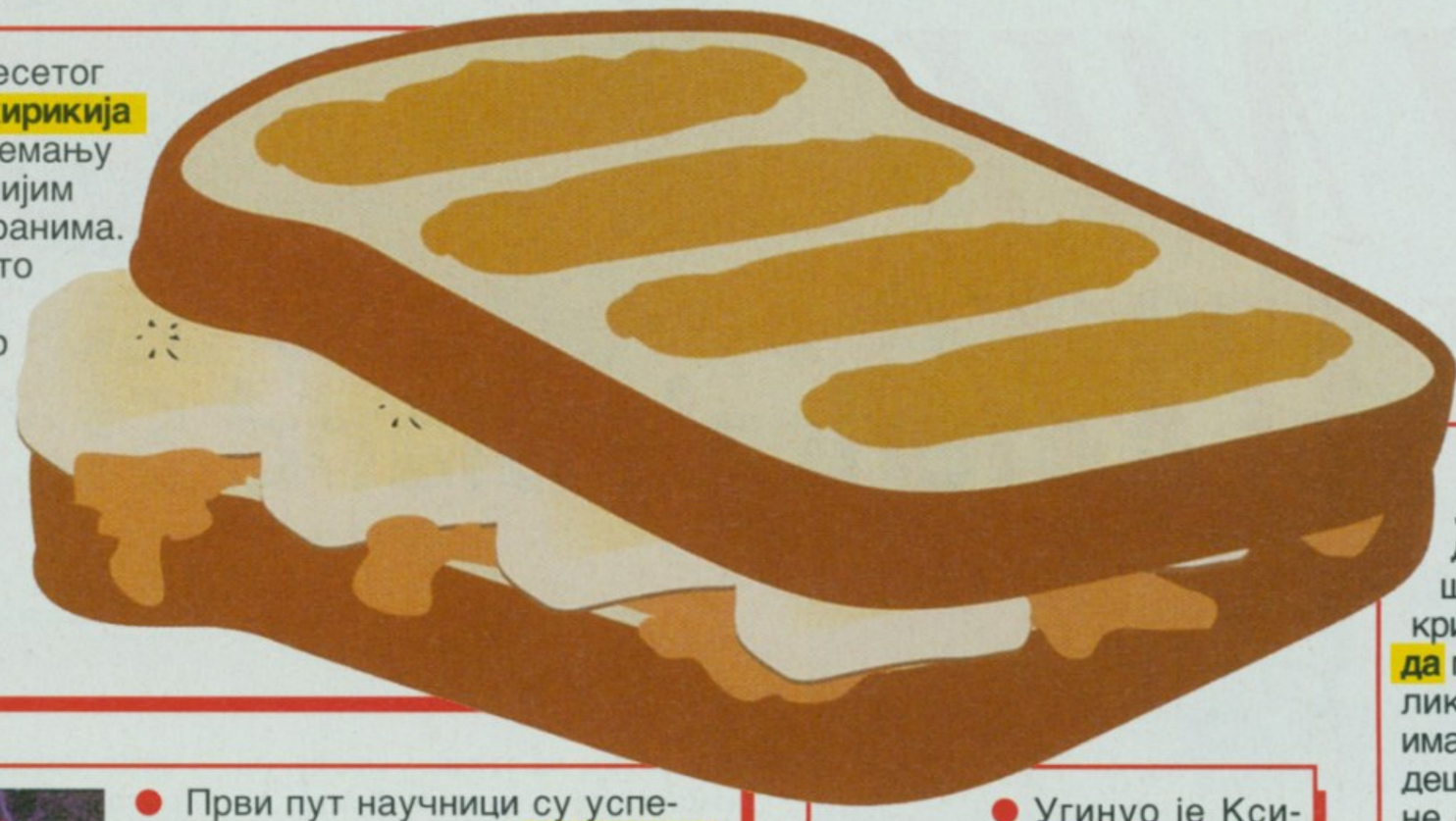

● Последње анализе ДНК танзанијских гепарда које је обавило Зоолошко друштво у Лондону откриле су да су **женке гепарда** прилично неверне. Отприлике половина младунаца има различите очеве. Ово се дешава зато што женка остане скотна сваки пут кад се пари. Последица ове појаве је велика генетска разноврсност међу гепардима ■

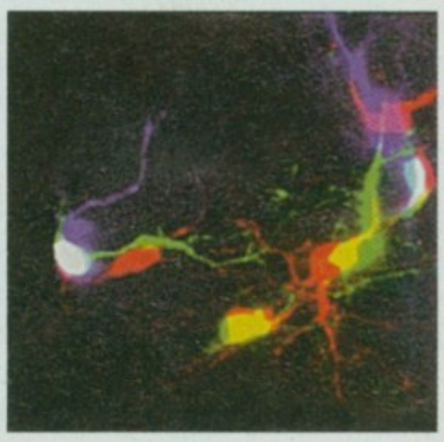

● Први пут научници су успели да посматрају раст **нервне ћелије** у мозгу. Помоћу нарочите микроскопске технике, доктор Ади Мизрахи с Хебрејског универзитета у Јерусалиму посматрао је како се код миша развија неурон у делу мозга задуженом за мирисе. Његова техника може довести до напретка у лечењу неуролошких поремећаја ■

● Можда ће ускоро краве да дају **млеко с мање масноће.** Научници биотехнолошке компаније „Вија лактија” с Новог Зеланда уочили су 2001. године ген за мање масноће код краве Марџ. Она и њени потомци дају млеко које има природно мање масноће ■

● Угинуо је Ксијанг Ксанг, **први панда** одгајан у заробљеништву и потом пуштен у дивљину. Научници Центра за проучавање џиновских панда у Волонгу мисле да је петогодишњи медвед угинуо након борбе с другим мужјацима око хране или поседа ■

● **Језгро планете Марс** временом ће очврснути, тврде научници са швајцарског Федералног технолошког института. Али још нису сигурни какав ће се тачно поступак одвијати у смоластом, истопљеном средишту Црвене планете. Можда ће се језгро стврдњавати од спољашњих слојева ка унутрашњим и бити гвоздено-никловано. А можда ће се стврдњавати и изнутра према површини и бити пуно пирита ■

● У августу 1977. године полетео је први Насин спејс-шатл **„Ентерпрајз”,** назван по истоименом свемирском броду из научно-фантастичне серије „Звездане стазе”. Шатл је на висини од 8.000 метара полетео с прерађеног „боинга 747”, званог „носач шатла”. Летелицом су неко време управљали астронаути и потом је приземљили ■

● У многим британским домовима, **јавни клозети** чистији су од кухиња показује извештај Савета за хигијену који је установио да просечна површина кухиње садржи десет пута више бактерија од даске клозетске шоље. Закључак Савета је да Британци не чисте детаљно кухињу у својим домовима или не перу довољно руке пре него што почну да припремају оброк ■

● **Све већи број деце** успоставља пријатељства с особама које су упознале преко Интернета, без родитељског знања. Сигурносна агенција „Гарлик” утврдила је да, иако родитељи прате како и колико деца користе Интернет, 40 одсто њих редовно посећује сајтове који су им забрањени, 30 одсто открива своја права имена, а 12 одсто даје кућну адресу особама које сретну на Интернету ■

● Познате полудубоке ципеле **„мартенке”** настале су у Немачкој после Другог светског рата. Направио их је доктор Клаус Мартен. Предузеће које је почело масовно да их производи 1960. године изменило је њихов назив у „Док Мартен”. Папа Јован Павле II наручио је 1996. године да му се направе четири пара беле боје, након што му је далај-лама поверио да их и сам често носи испод одоре. Папи су се „мартенке” толико допале да је купио по један пар за сваког члана свог ватиканског обезбеђења ■

● Ако волите да у тишини шетате по плажи, не треба да идете на **хавајско острво Кауаи.** На тамошњој Плажи лајућег песка долази до необичне појаве – зрнца сувог песка производе звуке када се тару једно о друго. Тако боса људска стопала доводе до разноврсних звиждука, пуцкетања, певушења, јечања, или – као што каже и само име плаже – псећег лавежа ■

● У неким афричким земљама, а нарочито подсахарском појасу, деци се дају имена чије је значење у преводу **„ругоба”, „богаљ”, „пргавко”...** Према тамошњем веровању, односно празноверју, дете с таквим именом неће привлачити зле духове ■

● **Гладијаторске борбе** у колосеуму нису биле ништа спрам много омиљеније забаве древних Римљана – симулације поморске битке. У арени напуњеној милионима литара воде прави бродови упуштали су се у поморске окршаје, уз учешће више стотина бораца (углавном робијаша и ратних заробљеника) ■

● Једна од најзначајнијих историјских личности на Хавајима био је фламански мисионар **отац Демијен.** На Хаваје је дошао с многим другим Европљанима у 19. веку. Кад је на острву Молокаи образована колонија губаваца, отац Демијен био је једини свештеник који је добровољно пристао да се запути међу оболеле како би ублажио њихове патње. Многи су то сматрали самоубилачким чином. Међутим, Демијен је провео шеснаест година међу оболелима пре него што се и сам заразио 1889. године. Стекао је велики углед – био је лични узор Махатми Гандију, папа Јован Павле II прогласио га је за свеца 1995. године, а десет година касније белгијски медији прогласили су га најзнаменитијим Белгијанцем свих времена ■

● **Пепео глумца** Џејмса Духана, који је у ТВ серији „Звездане стазе” играо инжењера Скотија, нађен је у капсули у планинама Њу Мексика након што је био испаљен у орбиту. Пре но што је умро 2005. године, Духан је желео да његов пепео буде послат међу звезде. Почетком 2007. године жеља му је испуњена. Његов пепео, као и остаци још две стотине љубитеља васионе, испаљен је на висину од 117 километара изнад површине Земље ■

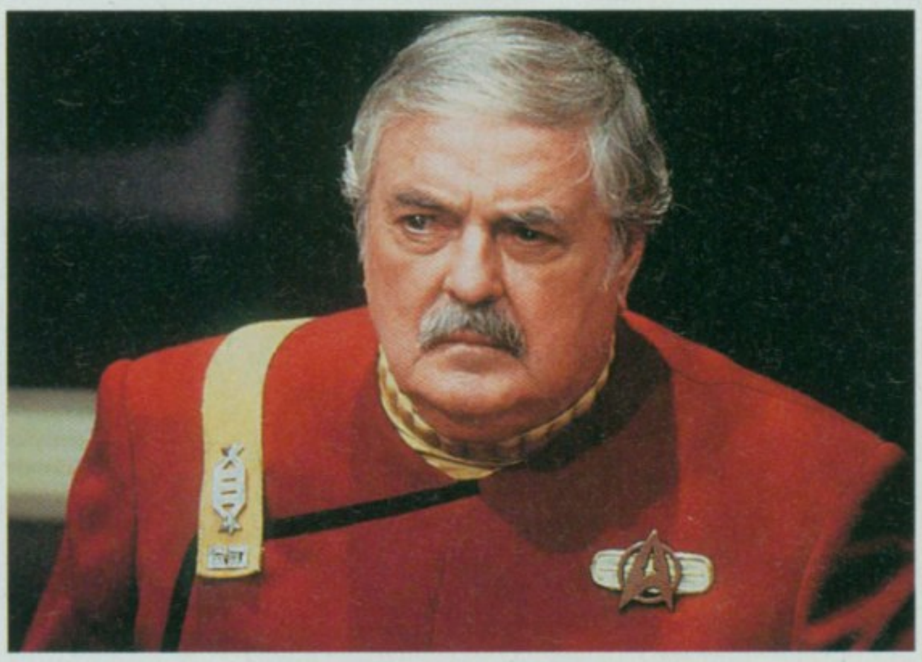

ПОЖЕЛИ

ЗА ПОЗНАВАОЦЕ ДОБРОГ ЗВУКА
Arcam FMJ MusicFile Server

Познаваоци доброг звука најзад могу да буду задовољни. Из куће „Arcam" на тржиште је стигао мали моћни уређај FMJ MusicFile Server у који може и да се ускладишти много музике.

На хард-диск меморије од 400 гигабајта стаје око 80.000 песама, што је 4.800 компакт-дискова са сабијеним подацима. Одабир музике може да се испрограмира и учита или да се по жељи мења даљинским управљачем. Али, FMJ MusicFile Server није само дигитални стерео CD плејер већ има приступ и за преслушавање MP3, WMA, CDDA формата, пријем Интернет радио-програма, као и могућност да се сви музички записи пребаце на рачунар.

Једина мана овог музичког уређаја јесте цена од око **4.500 евра**.

Адреса: **www.arcam.co.uk** на којој могу да се нађу и све остале одлике, открива да ли FMJ толико вреди

ВЕЖБЕ ЗА ЦЕЛУ ПОРОДИЦУ
Wii Fitness

Уз Wii видео конзоле кућа „Nintendo" израдила је и јединствену направу за вежбање. Радно је названа Wii Fitness и у продаји би требало да се појави 2008. године. Како из назива може да се закључи, служи за одржавање физичке спремности.

Мала даска на којој треба одржавати равнотежу, налик на вагу за мерење тежине, омогућава низ разноразних вежби, од обичног разгибавања, преко јоге и аеробика до извођења склекова. Али, и само одржавање на дасци својеврсна је вежба која изискује напор.

Због једноставности употребе и свестраних могућности даска Wii Fitness намењена је свим узрастима, па је савршен породични спортски реквизит.

Док се ова занимљива направа не појави у продаји и док јој не буде одређена цена, може да се разгледа на адреси: **www.nintendo-europe.com**

КАТАПУЛТ ЗА РАЗОНОДУ
Desktop Trebuchet Kit

Шта рећи за Desktop Trebuchet Kit осим да је играчка за мале и велике. Израђен од дрвета, овај мали катапулт заиста може да разноди док се њиме избацују лоптице згужване хартије и разноразне ситнице, али потом следи посао да се покупе све избачене ствари.

Trebuchet Kit је тежак око 2, 3 килограма и не заузима много простора, па за њега увек има места чак и на претрпаном радном столу. За управљање катапултом неопходна је само сигурна рука која ће „пројектил" усмерити у жељеном правцу и он ће летети целих 6 метара.

Цена ове дрвене играчке износи око **22 евра**.

На адреси: **www.firebox.com** може да се нађе детаљнији опис катапулта

И ИЗАБЕРИ

ПОУЗДАНИ ТРАГАЧ

Trackstick II

Trackstick II је мали дигитални уређај без кога се ускоро неће ићи ни на путовања, ни на излет, ни на посао, нити у шетњу или вожњу бициклом. Јер, захваљујући најновијем GPS систему, овај трагач може да се користи било где на нашој планети.

Повезан са 12 сателита, са 4 мегабајта флеш-меморије, опремљен са две ААА батерије свог власника поуздано ће одвести у жељеном правцу, показати му датум, тачно време, тродимензионалну слику и дати основне податке о свакој знаменитости или продавници, ресторану, или ће изабрати најкраћи и најбезбеднији пут до неког одредишта. Сви подаци могу недељама и месецима да остану забележени, а преко USB прикључка и пребачени у рачунар.

За куповину Trackstick II треба издвојити око **260 евра**.

О осталим могућностима поузданог GPS трагача више података нуди адреса: **www.trackstick.com**

КАО У БИОСКОПУ

Samsung HT-TXQ120

Баш као и у биоскопу и код куће може да се гледа неки филм и ужива у потпуно истоветном звучном окружењу. То обезбеђује HT-TXQ120, бежична дигитална опрема која садржи систем звучника од 1.000 вати.

Стручњаци куће „Samsung" осмислили су звучнике лепог и складног изгледа који се уклапају уз сваки намештај и који, распоређени у простору, одашиљу непромењен звук с израженим дубоким басовима богато употпуњујући снимке с DVD плејера. Наравно, уз HT-TXQ120 иде и USB прикључак за готово свестрану подршку, попут JPEG, MP3, WMA, DivX и за XM радио.

Ова звучна опрема продаје се по цени од **1.350 евра**.

Завређује да се погледа на адреси: **www.samsung.com/uk**

БУЂЕЊЕ УЗ ТЕЛЕВИЗИЈСКИ ПРОГРАМ

LG 20LS3R

Стручњаци куће LG донели су одлуку да, не мењајући квалитет својих великих HDTV уређаја, направе телевизоре погодне за мањи простор. Управо такав је 20LS3R.

Захваљујући дигиталном филтеру постигнуто је побољшање слике, па она јаснољом и мекољом на равном, танком екрану од 50 центиметара нимало не заостаје за резолуцијом какву има екран од 100 центиметара.

Телевизор 20LS3R има и необично, овално постоље тако да може да се постави било где, чак и у кревет, па онај ко воли да се буди уз телевизијски програм сада у кревету може да ужива у доброј слици и, наравно, савршеном звуку.

За куповину овог телевизора куће LG треба издвојити око **530 евра**.

Заинтересовани могу да га погледају на адреси: **www.lge.com**

С. Делибашић

МАНЧЕСТЕР ЈУНАЈТЕД И КАНТОНА

Желео бих да сазнам нешто више о енглеском фудбалском клубу „Манчестер јунајтед" и његовој некадашњој звезди Ерику Кантони.
АЛЕКСА
Бачка Паланка

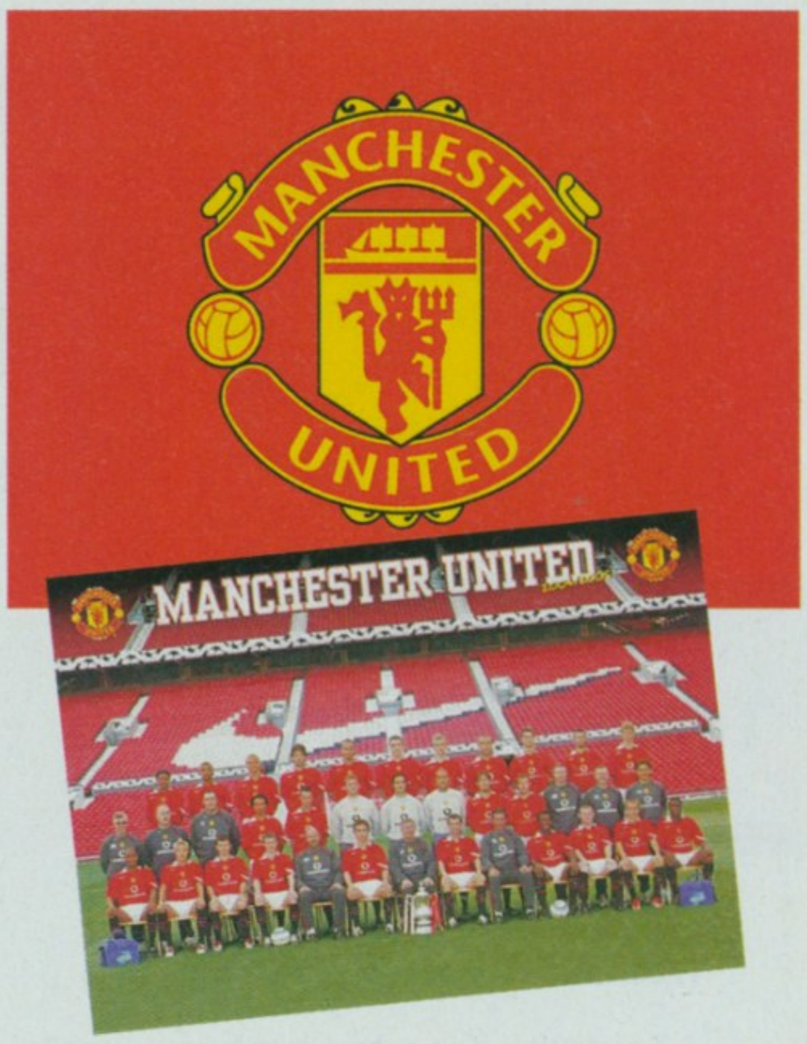

„Манчестер јунајтед" основали су радници железнице 1878. године. Клуб је угашен 1902. и поново основан, а и данас игра на стадиону „Олд трафорд" сагрђеном 1910. године.

Садашњи менаџер овог славног клуба је Алекс Фергусон који га успешно предводи од 1986. године. Из ранијег раздобља најпознатији менаџер „Манчестер јунајтеда" је Мат Безби (на том положају био је у два наврата: 1945–1969. и 1970–1971). Он је створио такозване Безбијеве бебе,

ЛАВИЦА ПЛИВАЧИЦА

Да ли су дивље мачке добри пливачи?
СВЕТЛАНА П.
Ниш

Дивље мачке убрајају се међу најприлагодљивије животиње у дивљини. Уколико је неопходно, одлично ће се снаћи и у води. Кад би се правила листа пливача међу мачкама, тигар је један од најбољих. Верује се да је првобитно живео на подручју југоисточне Азије где је владала изузетно влажна, тропска клима. Да би се охладио, често је морао да се окупа у неком потоку или речици. И данас, кад јуре за пленом, тигрови понекад намерно натерају животињу у воду да би је лакше савладали.

Да би стигле до ловишта, пуме често препливају реку или језеро. Слично се понашају и јагуари који су још спретнији у води. А афрички лавови? Обично се мисли да цар животиња који настањује саване у тим пределима ниског растиња готово да и нема прилике да наиђе на веће водено пространство, што је заблуда. Наиме, лавови који живе у делти реке Окаванго у Боцвани често морају да препливају реку да би стигли до плена – животиња које су дошле на појило. Око камере забележило је једну лавицу из Боцване која се очигледно сналази као риба у води ■

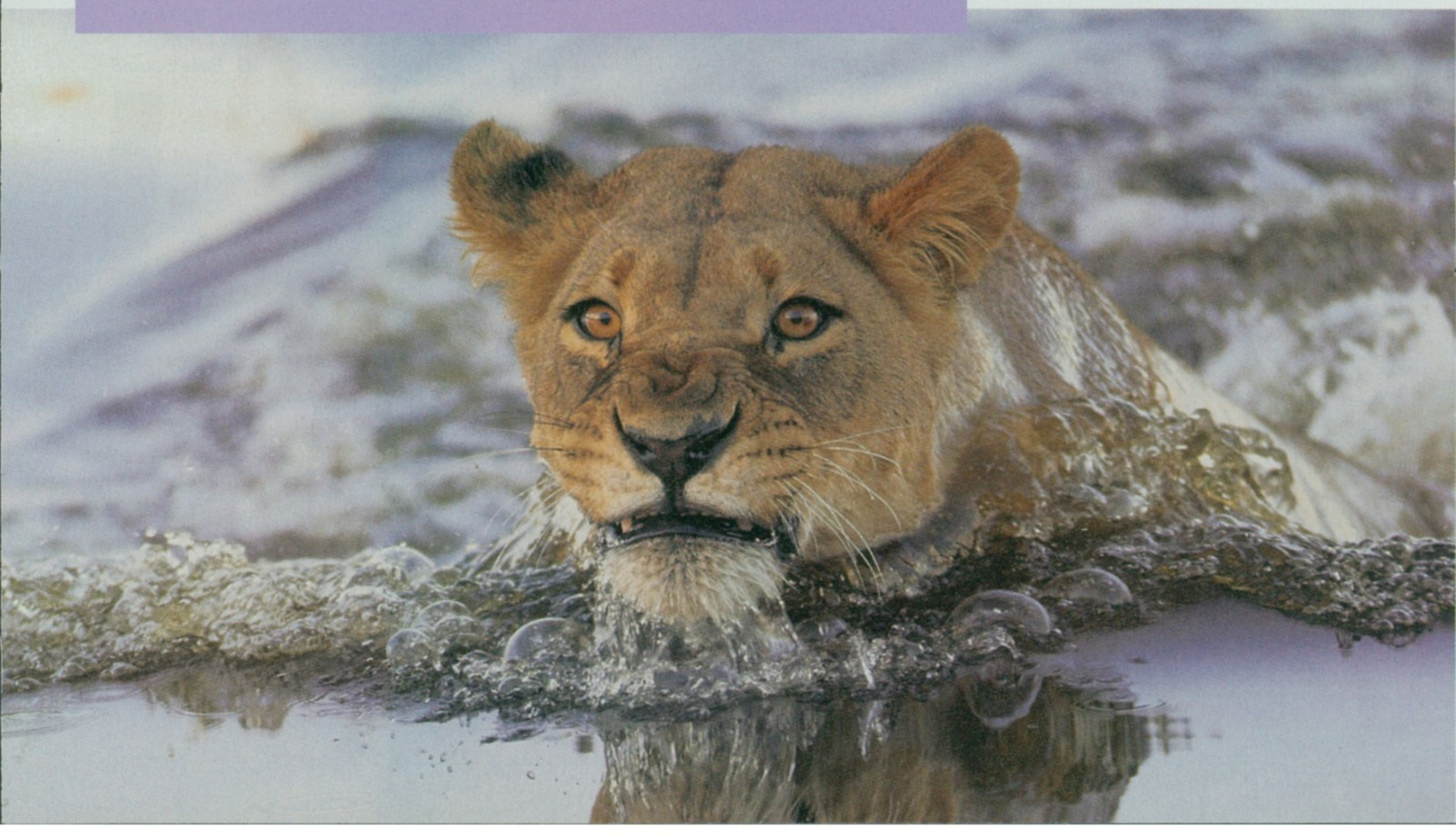

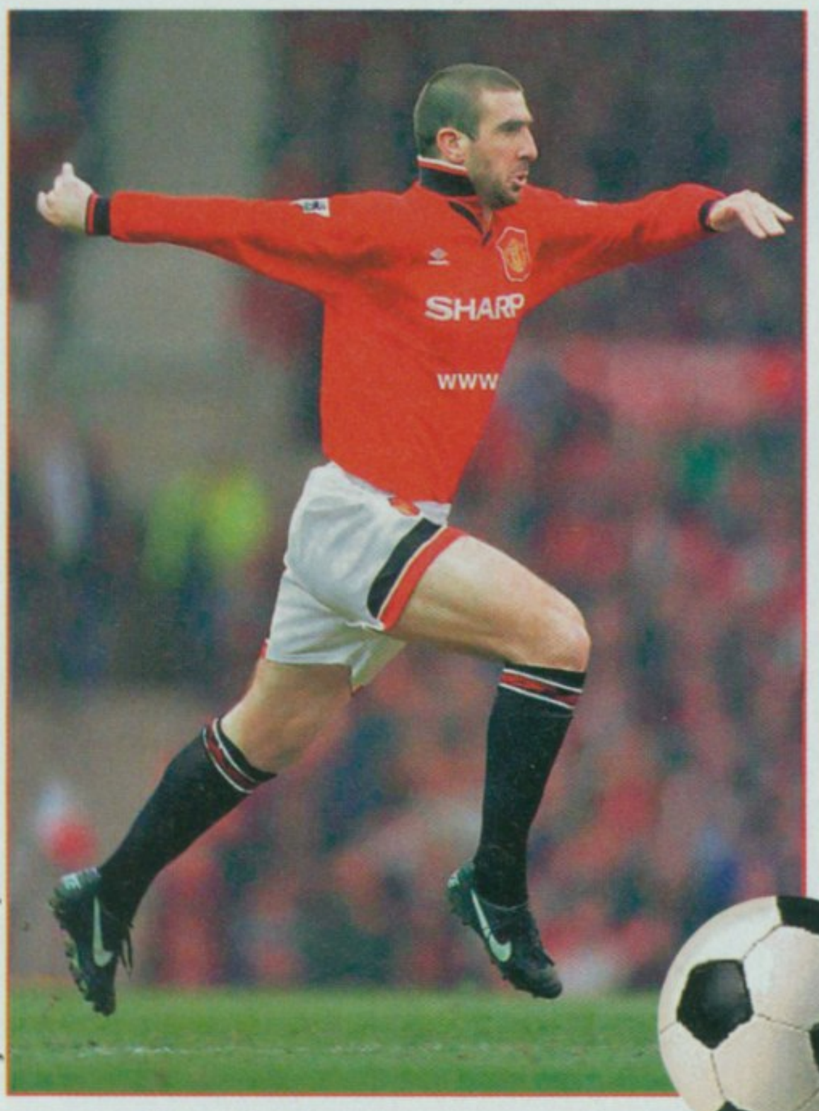

утакмице и постигао 20 голова. По савету некадашњег француског фудбалског аса Мишела Платинија, 1992. године одлази у иностранство. Кратко је играо за „Лидс", а кад је исте године „Манчестер јунајтед" одлучио да за њега плати 1,2 милиона фунти, дошао је на „Олд трафорд".

У наредних пет сезона Ерик Кантона је за „Манчестер" одиграо 181 званичну утакмицу, постигао 80 голова и учествовао у освајању четири титуле шампиона Енглеске (1993, 1994, 1996, 1997). Године 1996. изабран је за најбољег играча Енглеске. Стручњаци су тог великог миљеника навијача „Манчестера" сврстали међу четворицу најбољих фудбалера овог клуба свих времена: Бест, Чарлтон, Бекам, Кантона ■

међу којима су најчувенији били Боби Чарлтон, Џорџ Бест и Денис Лоу. Нажалост, 6. фебруара 1958. године на повратку из Београда, у авионској несрећи на Минхенском аеродрому, погинула су осморица играча из те сјајне генерације „Манчестер јунајтеда".

Највеће међународне успехе овај, по неким проценама, најомиљенији фудбалски клуб на свету забележио је победом у Купу европских шампиона 1968. и победом у Лиги шампиона и освајањем Интерконтиненталног купа 1999. године. Томе треба додати још две европске победе из 1991. године, у Купу победника купова и Суперкупу.

У домаћој конкуренцији „Манчестер јунајтед" дичи се са 16 титула државног првака, 11 победа у Купу Енглеске и два примата у Лига купу.

Ерик Кантона (рођен 1966. године), својевремено познат под надимком „краљ Манчестера", богату фудбалску каријеру започео је осамдесетих година прошлог века у француском прволигашу „Оксеру". Следиле су сезоне у „Олимпику" (1988–1989), „Бордоу" (1989–1990), „Монпељеу" (1990–1991), „Ниму" (1991–1992), „Лидсу" (1992) и, најзад, у „Манчестер јунајтеду" (1992–1997), кад је постао велика звезда и један од најбољих фудбалера света у својој генерацији.

За репрезентацију Француске Кантона је одиграо 43

МОЋ ОГЛЕДАЛА

Код нас се верује да поломљено огледало значи несрећу. Чула сам, пак, да је на Далеком истоку огледало моћни симбол. Да ли је то тачно?

КАТАРИНА ГВОЗДИЋ
Београд

Од речи *speculum* (огледало) потиче реч спекулација, а основно значење тог израза у давна времена имало је везе с посматрањем неба и кретања звезда уз помоћ огледала. Отуда проистиче да је огледало као површина која одражава носилац богате симболике у поретку целокупног знања. Јер, огледало као предмет који даје одраз симбол је искрености, истине, као и свести. У јапанској традицији, на пример, оно се као симбол везује за откриће истине и чистоте. Оно је заправо симбол савршене чистоте душе, без иједне мрље. Чаробна огледала инструменти су откровења божје речи, јер истина коју оно открива јесте истина вишег реда. У индијској традицији огледало је симбол мудрости и знања, а огледало прекривено прашином – симбол незнања и помраченог ума.

Огледала у тибетанском будизму означавају врховну тајну, јер свет облика који се у њему одражава тек је један од могућих видова празнине. Преко одраза небеског ума, огледало се јавља и као симбол стваралачке моћи. Уопште, реч је о знаку достизања највишег духовног искуства. Као Месечев и женски симбол, огледало је у Кини симбол краљице. Осим тога, он је знак склада, брачног јединства. Додуше, поломљено огледало може да значи и неверство супруге. Таоисти су веровали да огледало удаљује лоше утицаје штитећи оне који огледало имају поред себе. Према легенди, Питагора је огледало стављао насупрот Месецу и помоћу њега читао будућност. О души која је у ствари огледало писали су Платон и Плотин. По њима, човек, баш као огледало, одражава лепоту, односно ружноћу. Али, задатак огледала није да одражава неку слику; кад душа постане савршено огледало, она учествује у слици и доживљава преображај ■

МИЛИОНИ ЗА МЕТАЛИКУ

Ви сте стварно најбољи часопис на свету и немам никаквих примедби. Имам само једну малу жељу. Да ли бисте могли да објавите слику групе „Metallica", речи њихове песме „Fade to Black" и нешто о њима.

МАРИЈА
marijola@gmail.com

„Металика" је амерички хеви метал бенд основан 1981. године у Лос Анђелесу. Слободно може да се каже да је реч о једном од најпознатијих и најуспешнијих хеви метал бендова на свету с више од деведесет милиона продатих албума (педесет седам милиона само у Америци!). Чланови „Металике" данас су Џејмс Хетфилд, Ларс Улрих, Кирк Хемет, Роберт Трухиљо. Објавили су осам студијских албума и тренутно завршавају девети који би требало да буде објављен у фебруару следеће године. Током каријере добили су велики број награда од којих седам „Греми" награда за најбоље извођење. „Металика" спада у „велику четворку" треш метал музике, заједно с „Мегадетом", „Анраксом" и „Слејером" ■

FADE TO BLACK

Life it seems, will fade away,
Drifting further every day,
Getting lost within myself,
Nothing matters no one else,
I have lost the will to live,
Simply nothing more to give,
There is nothing more for me,
Need the end to set me free.

Things are not what they used to be,
Missing one inside of me,
Deathly lost, this can't be real,
Cannot stand this hell I feel,

Emptiness is filing me,
To the point of agony,
Growing darkness taking dawn,
I was me, but now
He's gone.

No one but me can save myself, but it's too late,
Now I can't think, think why
I should even try,
Yesterday seems as though it never existed,
Death Greets me warm, now
I will just say good-bye.

ДА ЛИ ЖЕЛИШ ДА ПОСТАНЕШ ПИСАЦ?

ПРЕПУСТИ СЕ МАШТИ,
УЗМИ ПАПИР И ОЛОВКУ У РУКЕ
И НАПИШИ ПРИЧУ!

ЕВРО ЂУНТИ ЋЕ ОДАБРАТИ НАЈЛЕПШЕ
И ОБЈАВИТИ КЊИГУ.

ТО НИЈЕ СВЕ!

НАГРАЂЕНА ПРИЧА БИЋЕ ОБЈАВЉЕНА
У ПОЛИТИКИНОМ ЗАБАВНИКУ.

Причу и своје податке за контакт
(име, презиме, адреса, телефон, колико имаш година)
пошаљи на:
IKP EVRO GIUNTI
Димитрија Туцовића 41, 11000 Београд
(са назнаком: „Конкурс за причу")

EVRO GIUNTI

ДРАГА ДЕЦО,
ДРАГИ РОДИТЕЉИ, БАКЕ И ДЕКЕ,
ПОГЛЕДАЈТЕ, ПРОЧИТАЈТЕ
ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ
ЗАШТО? КАКО?

ПОПУСТ 30%

Ове илустроване тематске енциклопедије у боји пружиће многе одговоре на безбројна дечја питања **ЗАШТО?** и **КАКО?** нешто постоји, живи, функционише... Посебну вредност овим драгоценим књигама дају мале рубрике **„Замислите!"** са невероватним чињеницама из света око нас. *Обим: 128 страна, формат: 18x22 цм.*

ПОРУЏБЕНИЦА

Желим да, по специјалној цени од **само 840 динара**, поручим следеће књиге:

_____

_____

(упишите називе књига које желите да купите)

Име и презиме: _____

Адреса: _____ Телефон: _____

Поштански број и место: _____

* Трошкове поштарине сноси предузеће **EVRO–GIUNTI**.

Поруџбеницу пошаљите на адресу:
IKP EVRO–GIUNTI, Димитрија Туцовића 41, 11000 Београд
а књиге можете поручити и телефоном, позивом на:
011/344-6618, 344-6619, 344-6620

121495

www.kjc.edu.yu

Kreativni jezički centar
English Language Teaching

ENGLESKI

NOVE GRUPE ZA SVE UZRASTE

DIPLOME I SAVREMENI PROGRAMI OXFORD CENTRA

ZEMUN-CENTAR, Miroslava Tirša 10/I sprat; info: 12-18h; tel: 210 55 52, 063 75 25 805

117345

Забавникове логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. ЗАМЕНА
А = 4, јер је 58 x 12 = 696, 27 x 12 = 324, 65 x 12 = 780 и 17 x 12 = 204 ■

2. ПОВЕЖИТЕ КУЋИЦЕ

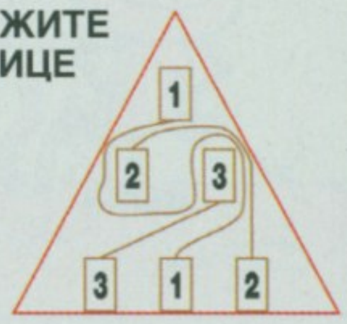

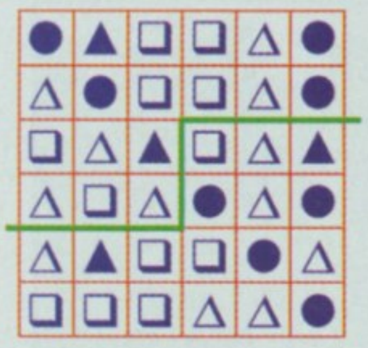

3. ПОДЕЛА
Дајемо једно од решења ■

4. РАЗЛИЧИТИ ЗБИРОВИ
Ево једног од решења ■

3	4	5
2	1	6
9	8	7

5. ПРЕЛАЗАК ПРЕКО РЕКЕ
Ако су туристи дошли на исту обалу, онда није могуће да се на другу обалу превезу за паран број прелазака чамцем. Значи, туристи су стигли на супротне обале реке: двојица на једну, а трећи на другу обалу. У том случају превожење се обавило у два преласка чамцем ■

2	0	0	0	2
0	1	1	3	5
0	1	0	0	1
3	0	2	1	6
5	2	3	4	4

6. УЉЕЗИ
Једно од могућих решења. Покушајте наћи бар још два (има их укупно 15) ■

7. РЕЗЕРВНИ ТОЧАК
До краја путовања, сваки точак прешао је 4.000 километара ■

8. ДУЖИНЕ
Дужине дужи су 60 центиметара и 168 центиметара ■

9. ТАБЛА И 12 КУГЛИЦА

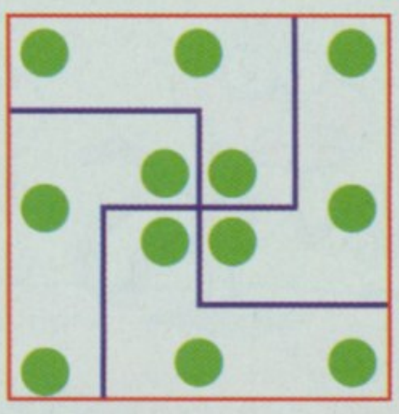

10. ПОТКОВИЦА

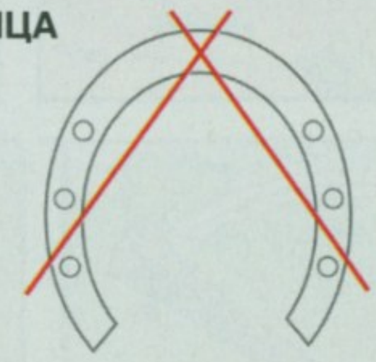

11. ТУРИСТИЧКИ БИРО
Без обзира на број двокреветних и четворокреветних кабина, укупан број лежајева у њима мора да буде паран број. Како је укупан број лежајева 86, тј. паран број, то и број лежајева у трокреветним кабинама мора да буде паран. Нека је к број трокреветних кабина, у њима има укупно 3к лежаја. Да би број 3к био паран број, очигледно број к мора да буде паран број ■

12. УСПОСТАВИТЕ ВЕЗУ!
Замените поља 28 и 48. Тада ће у белим пољима бити бројеви који су дељиви са 3 ■

РЕШЕЊА

АНАГРАМ
Морски краставац ■

ПОГАЂАЉКА
Јасмин

ХАОС УКРШТЕНИЦА
Усути, шпек, р, ратификација, омот, Ноле, ас, Шарлиз Терон, пра, Луис, ска, р, крол, тутор, еб, окитити, д, дует, нана, бе, Идвор, мајмун, ћао, проценти ■

КРИПТОГРАМ
Буника (читају се слова која се понављају у називу биљака) ■

УКРШТЕНЕ РЕЧИ
„Добри пастир", МД, Рио, зрна, волан, е, Роберт де Ниро, стасати, арија, цимет, лето, Италија, Об, Вита, оцена, а, инат, Мал, час, капица ■

ИСПУЊАЉКА
Бумбар, лептир (булдог, уметак, Мапуто, батина, азимут, рарози) ■

УКРШТЕНИЦА
Коверат, але, Мура, пена, сир, ЕМ, Елија, Тицијан, Али-баба, најава, ш, и, нанети ■

АНАГРАМ
Јесен стиже, дуњо моја ■

С. Б.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **БРОЈ 2905**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић
Заменик генералног директора Вернер Херић
Директор Матијас Вајмер

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Издаје ПОЛИТИКА Магазини ДОО
Штампа ПОЛИТИКА АД

Графички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Петар Милатовић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"
Македонска 29
11001 Београд, П. фах 124

Телефони
секретаријат 330-1452; 330-1456
техничка редакција 330-1454
централа 3373-111
претплата 330-1617

Огласни сектор Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-97096-91
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK АД Београд је: 265-1100310005857-35
Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE: DEUTDEFF
Korisnička banka: 100 9363029 0000
RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd
SWIFT CODE: RZBSRSBG
Korisnik: RS35265100000002543779
POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main, Germany SWIFT CODE: DRESDEFF
Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA AD, Beograd, Sv. Save 14
Serbia
SWIFT - BIC: KOBBRSBGXXX
Korisnik: RS35205002000984500033
POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd
Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines – 11000 Београд,
Булевар деспота Стефана 24/I,
Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Званично испитивање тиража (одитовање) врши ABC SRBIJA

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

„ПРАШУМСКИ ГЛАСНИК”

ЦРТА И ПИШЕ
РОБЕРТО ТОТАРО

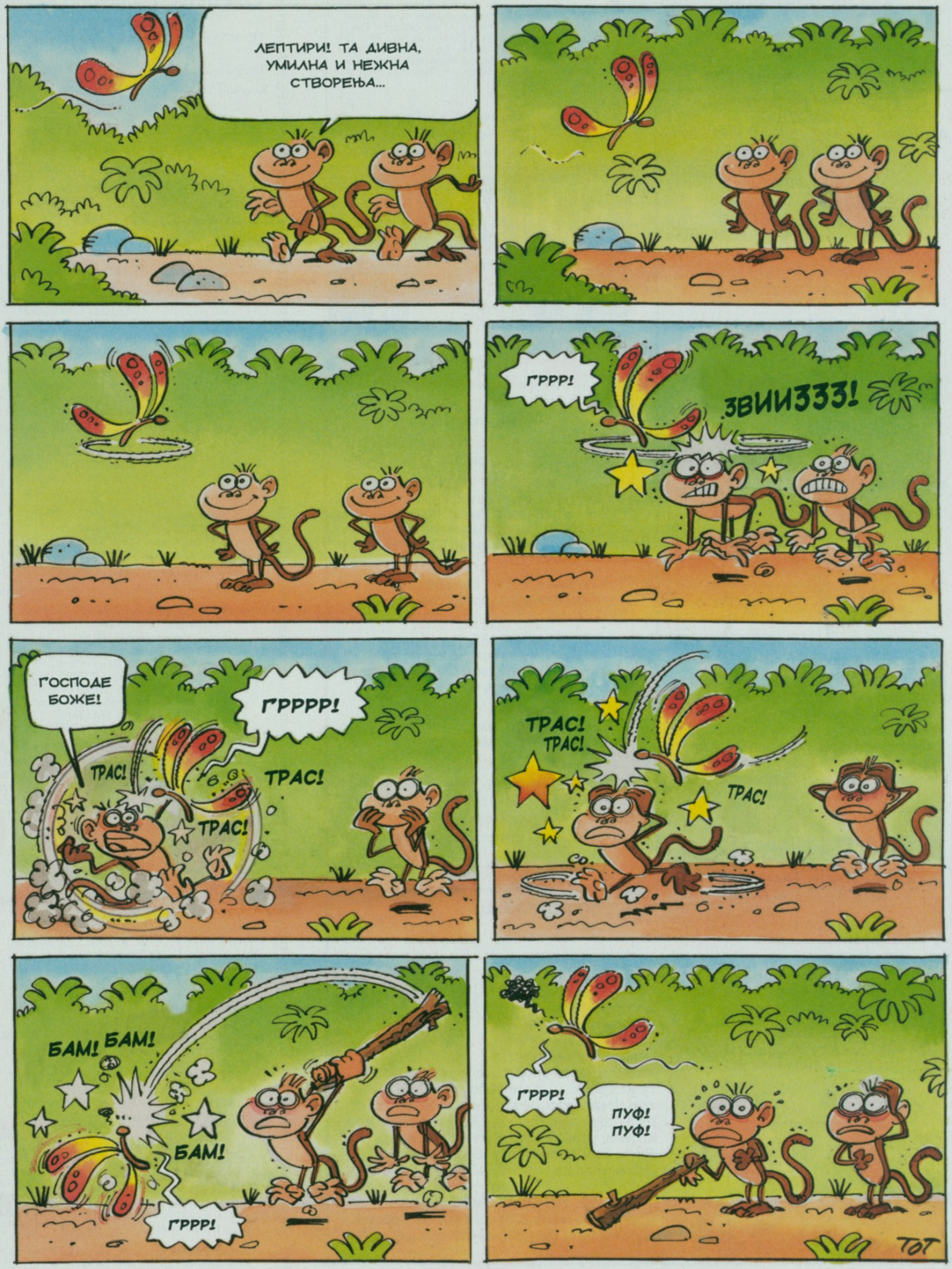

© SAF, 2007

РЕКЛИСУ О СРЕЋИ

Човек је чудно биће.
И кад много размишља
о озбиљним и ружним
стварима и има
страшно много брига,
нешто, негде, некако ипак
одједном засветли
и човек је срећан.

Милена Јесенска
чешка новинарка, писац, преводилац
(1896–1944)

Ниједан човек
не уме да одмери
срећу коју има,
него само срећу
коју нема.

Јован Дучић
наш песник, писац и дипломата
(1871–1943)

Један
тренутак среће
вреди
хиљаду
година славе.

Франсоа Волтер
француски књижевник, историчар
и филозоф
(1694–1778)

Пре него што кренете
да тражите срећу,
проверите – можда сте
већ срећни. Срећа је мала,
обична и неупадљива
и многи не умеју
да је виде.

Душан Радовић
наш новинар и писац
(1922–1984)

Чудно је како је
мало потребно
да будемо срећни,
и још чудније
како нам баш то мало
недостаје!

Иво Андрић
наш писац
(1892–1975)

Није срећа бити
вољен.
Свако воли себе,
али волети друге,
то је срећа.

Херман Хесе
немачки писац,
есејист и песник
(1877–1962)

Срећан је и велики
заиста само онај који не мора
ни владати ни покоравати се
да би могао нешто бити.

Јохан Волфганг фон Гете
немачки писац
(1749 –1832)

Свако је
ковач
своје среће.

Латинска
пословица

Срећа се налази у свему,
само је треба знати издвојити.

Конфучије
кинески филозоф
и реформатор
(551. пре н.е–479. пре н.е)

Човек је несрећан
стога што не зна
да је срећан.

Фјодор Достојевски
руски писац
(1821–1881)

Најсрећнији
је онај
који је срећан
у својој деци.

Енглеска
пословица

Срећу
не упознајеш главом,
већ срцем.

Антоан де Сент-Егзипери
француски писац
(1900–1944)

Илустровала Светлана Кнежевић

ГАРФИЛД

BY JIM DAVIS

GARFIELD GARFIELD GARFIELD GARFIELD

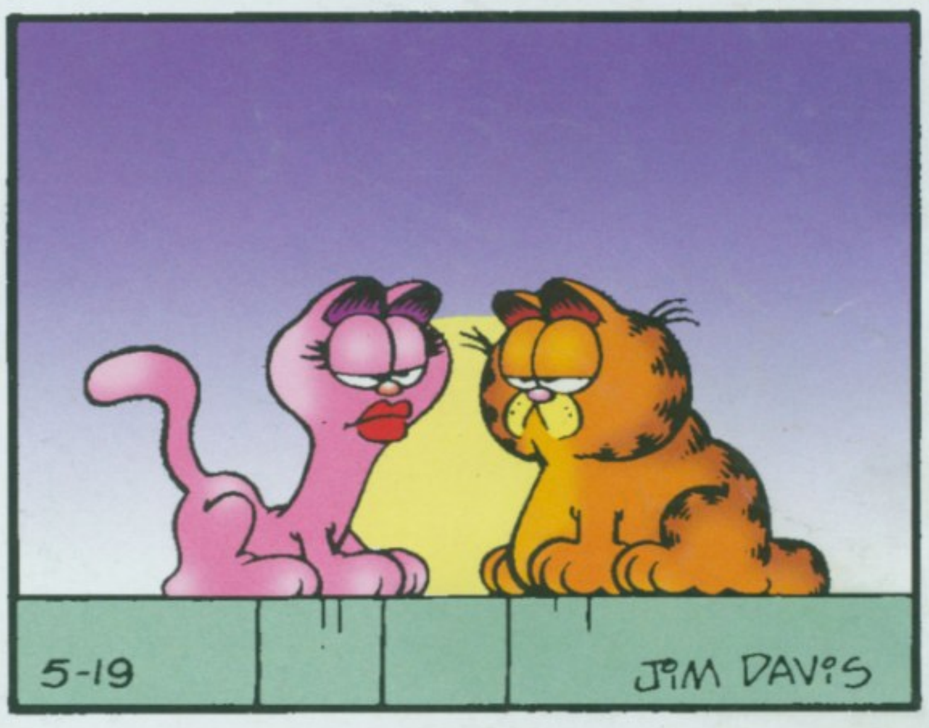

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
12. 10. 2007.